

ЗМІСТ

Інноваційна школа

<i>Сергій Максименко</i> . Навчання і психологічне здоров'я особистості	4
<i>Галина Лопушанська</i> . Школа-родина: „Даючи знання, не відбираючи здоров'я”	8
Колективний портрет освітянської Одеси	
<i>Наталія Савельєва</i> . Освіта міста Одеси: розвивальний поступ	10
<i>Сергій Пеняєв</i> . Нотатки про найголовніше	15
Команда 121 школи	
<i>Наталія Шепаняк</i> . Храм науки школу роблять вчителі ...	17
<i>Людмила Потапова</i> . Як підтримувати інтерес до своєї мови і культури: польський досвід	19
<i>Людмила Семенюк</i> . Менеджмент – елемент людської культури	21
Ефективне управління	
<i>Сергій Волковський</i> . Принципи особистісно зорієнтованого управління сучасним загальноосвітнім навчальним закладом	23
<i>Тетяна Жихарева, Тетяна Ковтун, Надія Артюх</i> . Використання нових технологій у педагогічних радах. Методичні рекомендації	27
<i>Олександр Слесаренко</i> . Громадсько-державні структури як фактор удосконалення механізму управління загальною середньою освітою	32
<i>Володимир Шелакін</i> . З чого складається кейс керівника сучасного закладу	34
Шкільне самоврядування	
<i>Вікторія Ягоднікова</i> . Учнівське самоврядування як засіб виховання	43
<i>Наталія Ремез</i> . Секрети самоврядування в Рішельєвському ліцеї	53
Інновації в освіті й управлінні	
<i>Світлана Косминська, Ольга Полищук</i> . Телекомунікативні проекти в освітній діяльності школи	56
<i>Сергій Вегерчук, Оксана Тимошенко, Юлія Кондрашова</i> . Використання мультимедійних технологій навчання на уроках історії та правознавства	61
<i>Наталія Тимофєєва</i> . Профільне навчання з іноземної мови: результати, технології, знахідки	64
<i>Михайло Сечняк</i> . Профільне навчання в ліцеї	67
<i>Іван Биков</i> . Умови успіху	70
<i>Світлана Матецька</i> . Гурток „Юнкор” у виховній роботі школи	73
<i>Олександр Шиян</i> . Формування правових навичок на стадії надання загальної освіти	75
<i>Ольга Лозицька</i> . Per aspera ad astra: через терни – до зірок ...	77
Від редакції	
Через терни до зірок: про досягнення донецьких ліцеїстів ...	66
Готується захід “Педагоги-новатори в Україні”. Долучайтесь! ...	66
Управління школою	
<i>Надія Калініченко</i> . Відповідальність керівника школи за розвиток творчого потенціалу вчителя	80
<i>Валентина Деркач</i> . Залучайтесь і Ви до невичерпного джерела Василя Сухомлинського	85
Світ без кордонів: “Педагоги за мир та взаєморозуміння”	
<i>Олена Павловська</i> . Крок за кроком до формування творчої особистості XXI століття.	89

ДИРЕКТОР ШКОЛИ ЛІЦЕЮ ГІМНАЗІЇ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Свідоцтво про державну реєстрацію
Серія КВ № 3826 від 9 березня 2004 р.

ФАХОВЕ ВИДАННЯ З ПЕДАГОГІЧНИХ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК

Постанова Президії

ВАК

У К Р А І Н И

№ 5 – 05/4 від 11 квітня 2001 року

Головний та науковий редактор

Ольга ВИГОВСЬКА

Літературна редакція та коректура:

Олег БАКУН

Валерій ФЕДОРЕНКО

Художній та відповідальний редактор

Олексій ВИГОВСЬКИЙ

Верстка

Владислав ЗАХАРЕНКО

Відповідальний редактор
Тетяна ГОДЕЦЬКА

Фотокореспондент
Наталія БОЙКО

© О.Виговська, ідея та концепція
© О.Виговський, дизайн та оформлення
© “Директор школи, ліцею, гімназії”, 2006

ЗАСНОВНИКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М. П. ДРАГОМАНОВА
ВИДАВНИЦТВО
“ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА”
ЦЕНТР СПРИЯННЯ
СУСПІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ
ім. МИКОЛИ ПИРОГОВА

Передплатні індекси:
22953
23974

Редакційна рада

Голова **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУЩЕНКО**
Ірина **БАРМАТОВА**
Іван **БЕХ**
Оксана **БЕЛКІНА**
Надія **БІБІК**
Володимир **БОНДАР**
Тетяна **БОРЗЕНКОВА**
Маріана **БОСЕНКО**
Людмила **ВАЩЕНКО**
Ольга **ВИГОВСЬКА**
Борис **ГАДЗЕЦЬКИЙ**
Микола **ГУЗИК**
Ірина **ГОРЕЦЬКА**
Лідія **ДАНИЛЕНКО**
Петро **ДМИТРЕНКО**
Лілія **ДОНСЬКА**
Олександра **ДУБОГАЙ**
Олександр **ДУСАВИЦЬКИЙ**
Ольга **ЗАЙЧЕНКО**
Валентин **ЗАЙЧУК**
Іван **ЗЯЗЮН**
Олександр **ЛЯШЕНКО**
Людмила **КАЛІНІНА**
Юрій **КУЗНЕЦОВ**
Василь **МАДЗИГОН**
Сергій **МАКСИМЕНКО**
Юрій **МАЛЬОВАННИЙ**
Валентин **МОЛЯКО**
Григорій **НАУМЕНКО**
Віктор **ОГНЕВ'ЮК**
Віктор **ОЛІЙНИК**
Іван **ОСАДЧИЙ**
Надія **ОСТРОВЕРХОВА**
Людмила **ПАРАЩЕНКО**
Павло **ПОЛЯНСЬКИЙ**
Валентин **РОМАНЕНКО**
Світлана **РУДАКІВСЬКА**
Олександра **САВЧЕНКО**
Володимир **СКИБА**
Анатолій **СОЛОГУБ**
Юрій **ТРОФІМОВ**
Геннадій **ФЕДОРОВ**
Георгій **ФІЛІПЧУК**
Василина **ХАЙРУЛІНА**
Наталія **ЧЕПЕЛЄВА**
Олена **ЧИНОК**
Микола **ШКІЛЬ**

Володимир Черкасс. Клуб міжнародної дружби
“Червона гвоздика” **90**
Анна Чуйко. Школярі з України та Німеччини
про Другу світову війну **91**
Злети і плоди творчості й духовності освітян.
Фоторепортаж з освітянських подій **92**
Духовний простір Ліцею іноземних мов м. Луганська у
фотодокументах **93**
Круглий стіл редакції журналу: „*Учителем школа стоїть...
та її директором: спонукальна роль освіти у відродженні нації*” –
*Станіслав Ніколаєнко, Іван Бех, Володимир Шелакін, Ірина
Чернуха, Жанна Золотаревська, Лілія Донська, Світлана Мельник,
Олександра Дубогай, Василина Хайруліна, Олександр Слесаренко,
Людмила Паращенко, Анатолій Сологуб, Юрій Шукевич,
Алла Ілько, Ірина Барматова, Ольга Коноваленко, Олена
Онаць, Раїса Калашинікова, Ольга Виговська*..... **94**
Наші ювіляри **112**

Наша обкладинка

*Перша: 136-й гімназії м. Києва – 15 років! Наші вітання
колегам!*

*Друга: Ланцюжок добрих справ: про ініціативу одеських
директорів, яку підтримав мер м. Одеси, та що з цього вийшло
Третя: Триває збір коштів! Залишайтесь разом: свідомо
формуємо цілісний інформаційний простір України!
Четверта: Львівській українській гуманітарній гімназії –
105 років!*

*Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова*

(протокол № 11 від 27.04.2006 р.)

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ В ЖУРНАЛІ “ДИРЕКТОР ШКОЛИ, ЛІЦЕЮ, ГІМНАЗІЇ”

1. Статті мають бути написані спеціально для часопису “Директор школи, ліцею, гімназії” (ніде раніше не друковані і не надіслані до інших видань). Наукові статті повинні відповідати вимогам ВАКу до наукових праць.

2. Редакція лишає за собою право скорочувати, редагувати статті, а також вносити зміни в назву.

3. За достовірність фактів, дат, назв і точність цитування несуть відповідальність автори.

4. Статті приймаються у вигляді файлів текстового редактора MS Word for Windows електронною поштою або на дискетах 3,5”.

Електронна пошта редакції: director@oldbank.com
Адреси редакції: 01033, м. Київ, а/с 116; 03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, кімната 12.

5. Дискети, рукописи, малюнки, фотографії та інші матеріали, надіслані до редакції, не повертаються.

6. Стаття має бути підписана всіма авторами і супроводжується авторською довідкою (вказати повне ім'я, по батькові та посаду), стислою анотацією.

*Повний або частковий передрук матеріалів журналу
“Директор школи, ліцею, гімназії” можливий лише за
письмовою згоди редакції.*

Підписано до друку 29.05.2006 р. Формат 70x100 1/16.

Папір офсетний. 7,5 умов. друк. арк. Наклад 1850

Віддруковано на ЗАТ “Книга”. Зам. 6-55.

Свідоцтво ДК №2325 від 25.10.2005 р.

Центр ССР ім. Миколи Пирогова

03037, м. Київ, вул. Освіти, 6

Свідоцтво: ДК №1709 від 9.03.2004 р.

ІННОВАЦІЙНА ШКОЛА

*Освіта без душі висушує душу –
і педагога, і учня* С. 4

*Фундаментальні духовні новоутворення
можуть з'являтися виключно на фоні
здоров'я* С. 7

Коллективний портрет освітянської Одеси С. 10

*Насамперед інновації мають
відбуватися в управлінській діяльності* С. 10

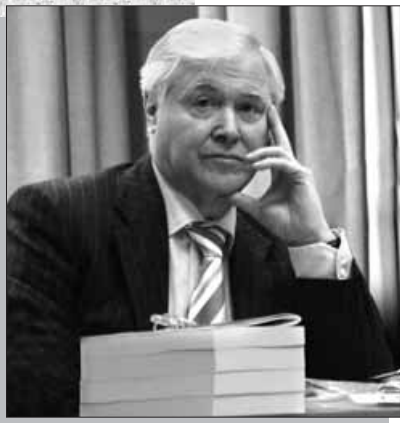

Інноваційна
школа

НАВЧАННЯ І ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ¹

Мета цієї статті — запропонувати деякий матеріал для роздумів і пошуку сутності, цілей, цінностей освіти, її місця і ролі в соціумі, здоров'ї й психічного, зокрема, в долі окремої дитини. Оскільки розмова буде про психологію, то її зміст, так би мовити, за визначенням має відношення до душі. Освіта без душі висушує душу — і педагога, і учня.

**Сергій
МАКСИМЕНКО**

Директор Інституту психології ім. Г.С. Костюка, академік АПН України

А душа — субстанція тонка, важко сумісна з регламентом („серцю не накажеш”), тому тут немає готових рецептів. Це запрошення до обговорення важких для нас, як психологів, педагогів, так і медиків, проблем.

Для складання концептуальних схем і тактик особистісно орієнтованого навчання корисно враховувати роздуми про центральне новоутворення, яке є ведучим для всього процесу розвитку на тій чи іншій віковій ступені, і характеризує перебудову всієї особистості дитини на новій основі. В кожну дану вікову епоху розвиток здійснюється не таким шляхом, коли змінюються окремі сторони особистості дитини, в результа-

ті чого відбувається перебудова особистості в цілому — в розвитку існує якраз зворотна залежність: особистість дитини змінюється як ціле в своїй внутрішній будові і законами зміни цього цілого визначається рух кожної його частини.

В цьому сенсі особистість є новоутворенням індивіда. Особистість є таємничий *надлишок* індивідуальності, її подолання і свобода, яка замішана на почуттях відповідальності і вини, відповідно, і особистісно орієнтоване навчання повинно бути *надлишковим*, людяним. Школяр — не просто суб'єкт — функція учбової діяльності, а особистість, хай і потенційна.

Сьогодні новоутворення в навчанні і розвитку — це спільна проблема педагогіки і психологічної фізіології, створеної працями О.А. Ухтомського, М.А. Бернштейна, О.Р. Лурія, Г.С. Костюка. Тому, коли ми ведемо мову про навчання, виховання та його результативність, то слід чітко знати і усвідомлювати, що на протилежному векторі — жива істота, дитина з її фізичним, духовним і психічним здоров'ям.

Збереження здоров'я дитини — найсуттєвіша вимога до діяльності всіх без ви-

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів за Міжгалузєвою комплексною програмою „Здоров'я нації”.

нятку інституцій і закладів, що мають відношення до підростаючого покоління. Особливо гострою ця вимога є по відношенню до системи освіти, адже вона охоплює значний за часом проміжок людського життя, причому, це період від дошкільного віку до юності, коли зростаюча людина найбільш чутлива, відкрита до оточення. Сучасна педагогічна, психологічна і медично спільнота вже традиційно розглядає процес навчання як чинник нездоров'я дитини. Відзначимо, що даний погляд має, на жаль, реальне підґрунтя: статистичні дані про стан здоров'я учнів загальноосвітніх шкіл просто приголомшують своєю негативністю і приреченістю. Складається стійке враження, що навчання є взагалі процесом дуже шкідливим для здоров'я. Проте, нам здається ця точка зору доволі примітивною і, в цілому, невірною.

Викладення своєї позиції почнемо з термінологічної визначеності (див. вріз).

Як справедливо пише І.В. Дубровіна, психологічне здоров'я найбільш доцільно розглядати з точки зору повноти і дійсного багатства розвитку особистості. Безумовно, здоров'я взагалі і психічне здоров'я виступають необхідними умовами психологічного здоров'я, але, в той же час, і останнє (тобто – можливість повноцінного розвитку) впливає на соматичну і психічну сферу людини. Відзначимо, що саме ця суперечлива єдність констатує, зокрема, весь психо-

ТЕРМІНОЛОГІЧНА ВИЗНАЧЕНІСТЬ

Такі психічні хвороби, як депресія, біполярні розлади, шизофренія нерідко мають під собою певну соматичну (фізичну) основу, яка може полягати в генетичній схильності до хвороби, порушенні мозкових структур чи біохімічних процесів. Чому ж ми розглядаємо ці хвороби як психічні, а не як фізичні? Тому, що їх симптоми пов'язані з мисленням, мотивацією і емоціями людини.

Але що ми можемо сказати про ті захворювання, які визначаються як фізичні – серцево-судинні і виразкові хвороби, грип і рак? Чи можна вважати, що їх причина – суто фізична? Чи все-таки, незважаючи на соматичну природу симптомів, ці захворювання якимось чином зв'язані і з психологічними факторами? Іншими словами, чи впливає психологічний стан людини: настрої, переконання, особистісні особливості, спосіб мислення – на її здоров'я і довголіття? Всі ці питання належать до сфери психології здоров'я.

Поняття „хвороба”, „здоров'я”, „психічне здоров'я”, „психологічне здоров'я” не можна вважати на даний час концептуально визначеними і однозначними. Наш аналіз (ми не можемо відтворити його тут) дозволяє сформулювати найбільш методично виважену позицію відносно даних явищ, що дозволить продуктивно розглядати підґрунтя проблеми. Отже, *хворобу* ми розуміємо як дію сукупності руйнівних процесів в організмі людини, наслідком чого є не лише погіршення фізичного самопочуття хворого, а й зміни його особистості, відхилення в емоційно-вольовій та мотиваційній сферах. З огляду на таку позицію, повернення до *здоров'я* передбачає усунення негативних наслідків хворобливих переживань, небажаних установок, невпевненості у власних силах, тривожності та інших хворобливих і граничних станів. *Здоров'я* ми можемо визначити як *глобальний психічний стан особистості, що характеризується динамічною гармонійністю внутрішніх переживань та пов'язаних з цим ефективністю і успішністю діяльності людини.*

Психічне здоров'я, на наш погляд, слід розуміти як аспект здоров'я взагалі, який наголошує на етапі душевного комфорту, відсутності патологічних психічних проявів та здатності до ефективної діяльності і саморегуляції у відповідності до власних (від-рефлексованих) цілей і інтересів людини.

Якщо поняття *психічне здоров'я* є дійсною конкретизацією (звуженням відносно сфери психіки) явища здоров'я взагалі, то *психологічне здоров'я* не відповідає цій логіці. Даний термін виник у зв'язку з необхідністю диференціювати стани соматично і психічно здорової людини відносно її становлення як цілісної особистості, рівня і змісту вищих рухових переживань і процесів смислоутворення.

соматичний напрям в сучасній медичній і психологічній науках.

З огляду на викладену позицію, ми можемо стверджувати доволі неочікувану, на перший погляд, думку: процес навчання взагалі (а особливо – в дитячому віці) є могутнім фактором здоров'я особистості – і соматичного, і психічного, і психологічного! Пояснимо нашу позицію. Навчання треба розглядати не лише як фундаментальний *процес*, важливу *діяльність*, але й як особливий психічний *стан* людини (М.К. Мамардашвілі). Це – стан комфортний і стійкий, оскільки він являє собою переживання людиною власної неповноцінності, адиктивності, приналежності до людського роду і його надбань. Набуття досвіду, формування нових способів дій не лише адаптує і призводить до виникнення нових мотивів і цінностей, воно *споріднює* людину з культурою і розкриває їй самій її власну потенційну безмежність. Іншими словами, навчання є органічно-притаманним людині явищем, *формою* її розвитку як особистості (Л.С. Виготський), і саме з цієї причини ми вважаємо його дійсним фактором здоров'я особистості. І коли людина не може реалізуватися в навчанні, або, з якихось причин, не може вчитися, це є чинником виникнення *нездоров'я*. (Аналогія з явищем „сенсорного голоду“). Дана закономірність „працює” протягом усього життя людини, але найгостріше, повторимо, в дитячому віці, коли формується саме психічне, душевне ество як сплав соціального досвіду з власною активністю суб'єкта.

Тепер *слід повернутися до початку і поставити питання*: „Звідки ж тоді така приголомшуюча статистика?”. *Чому діти дійсно хворіють навчаючись?* Відповідь здається цілком очевидною – *справа не в навчанні* як такому, а в тому, як воно реалізується і що собою являє.

Дійсною цінністю, всезагально-народжуючою ознакою навчання є не його зміст і не якісь дидактичні закономірності. Навчання являє собою

складну життєву ситуацію, створену двома особистостями: одна з них привласнює культурно-історичний досвід, переплавляючи його в своє – психічно-духовне, а інша – надає їй цей досвід і створює можливість привласнення, а, отже, зростання. Саме *ця взаємодія двох нерівних* (молодшого – учня і старшого – вчителя, носія досвіду) і *являє собою ту* суперечливу цілісність, „клітинку”, *що продукує все різноманіття навчального процесу і визначає його сутність*. Всі колізії лежать, насправді, в цій взаємодії, і ніякі інформаційні революції і „вибухи” цього не змінять. Здоров'я учасників даної життєвої ситуації буде визначатися тим, як вони її вибудують. Цей ключовий аспект навчання (принаймні, відносно його впливу на здоров'я) вже давно помітили психіатри і педагоги. Видатний український психіатр І.А. Сікорський ще на початку ХХ століття писав, що *процес навчання, оптимально вибудований, сприяє психічному здоров'ю дитини*. Але якщо учень довго залишається без активної і гуманної допомоги старшого, в нього різко зменшується здатність засвоювати і ясно усвідомлювати матеріал, настає стан, дуже схожий на психічне захворювання „сплутання свідомості”, знижується мотивація, настають негативні зміни стану здоров'я в цілому. Те саме помічав В.О. Сухомлинський, аналізуючи нюанси виконання домашнього завдання учнями: „Здоров'я залежить і від того, які домашні завдання задаються учню, і як, і коли він їх виконує. Величезну роль відіграє емоційне забарвлення самостійної розумової роботи вдома... Я знаю багато випадків, коли у дитини, яка переживає відразу до занять, серйозно страждало травлення, виникали шлунково-кишкові захворювання тощо”. Таким чином, *взаємодія двох особистостей і моральна атмосфера*, яку вони створюють, *відіграє найсуттєвішу роль у проблемі здоров'я у навчанні*. На цьому треба наголосити, оскільки дуже часто вважається, що головними є мате-

ріально-технічні умови процесу навчання. Ми хотіли б наголосити, що, за даними ВОЗ, останні найменшим чином впливають на стан здоров'я і учнів, і вчителів.

Навчання є дійсною і природно-здоровою формою розвитку лише тоді, коли, образно кажучи, рука учня знаходиться в руці дорослого-вчителя і вони *разом ідуть* (згадаємо лишень, що етимологія слова „педагог” – той, хто веде хлопчика). Дану метафору намагався науково верифікувати Л.С. Виготський у вченні про „зону найближчого розвитку”. Це той простір соціального існування, в якому дитина може розвиватися лише за допомогою дорослого. Останній повинен бути достатньо чутливим і досвідченим, щоб відчувати існуючий досвід дитини, її індивідуальні тенденції і потенції, цінності і ритми. Дивно-чудовим прикладом реалізації цієї ідеї є робота Мещерякова і Соколянського по розвитку сліпоглухонімих дітей. Це – яскравий момент і по відношенню до проблеми здоров'я: явно нездорові діти, завдяки правильному, гуманно організованому навчанню почали переживати стан справжнього здоров'я. *Цікавий тут шлях – від психологічного здоров'я до загального.*

Навчання являє собою стан, в якому учень актуалізує і реалізує свої виключно людські, духовні потреби – в красі, істині, дружбі, любові. Фрустрація, або неактуалізованість цих потреб викликає психологічне захворювання особистості (метапатологія, за А. Маслоу). *Лише атмосфера моральності і гуманності психологічної ситуації навчання може забезпечити цей процес.* Ми вважаємо, що саме тут приховані сучасні **витоки нездоров'я**: ситуація навчання є механічною, „позаособистісною” і цим вона пригнічує і знесилює і тіло, і дух учня. Все інше – наслідки цього процесу.

Дійсним **витоком активності** людської дитини, що розвивається, є *потреба* – унікальне енергетично-інформаційне джерело, що являє со-

бою єдність біологічної і соціальної складових. На кожному етапі онтогенезу *потреба* закономірно *породжує* свої відгалуження – *потреби*, що відображаються в свідомості, забезпечуючи її становлення. Причому, соціальна складова потреби спрямована на збагачення інформації через взаємодію, і вона, це дуже суттєво, сполучально узгоджена з біологічною складовою. Реально це означає, що особливості взаємодії, тип і об'єм інформації, способи дій, що привласнюються, лише тоді будуть сприяти розвитку здорової особистості, коли вони точно відповідають рівню визрівання біологічної складової потреби. Виявляється, наприклад, що початок шкільного навчання саме в 6-7-річному віці не є випадковим. Адже в цей час об'єм головного мозку збільшується вдвічі (біологічна складова потреби), і, отже, особистість як система виявляє високий рівень прагнення і готовності до такої соціальної взаємодії, яка „наповнить” цей період, „піднявши” систему на більш високий рівень. Проте, соціальна складова в даному випадку не є лише засобом – вона має своє власне досягнення і смисл. Відкритість молодшого школяра до взаємодії зі старшими (некритичність), практична відсутність психологічних механізмів захисту роблять його водночас і дуже сензитивним, чутливим до засвоєння нового, і дуже пластичним, і ... ранимим, нестійким до факторів, що порушують здоров'я. Фундаментальні духовні новоутворення (рефлексія, теоретичне мислення, довільна саморегуляція) можуть з'являтися виключно на фоні здоров'я, коли соціальні і біологічні чинники потреби узгоджуються, породжуючи гармонію і актуалізуючи подальший рух.

Нам здається, що *аналіз численних проблем навчання з позицій, що викладені тут, може сприяти їх більш глибокому розумінню, а отже, і оптимізації освітньої діяльності.*

**Інноваційна
школа**

ШКОЛА – РОДИНА: “ДАЮЧИ ЗНАННЯ, НЕ ВІДБИРАТИ ЗДОРОВ’Я”

Школа – родина починається як мрія ... А щоб вона стала дійсністю, треба і перспективу бачити, і в плані дій не забути про найменші деталі...

Наша родина – це ті, хто навчає, і ті, хто навчається, та їхні батьки, та ще ті, хто навчався і працював у ній, і їхні родини, а ще ті, хто приходиться до школи, щоб допомогти нам. Ми цінуємо тепло людських взаємин, ширість і шляхетність, виховуємо красу спілкування, вчимо розуміти унікальність кожної людини. Шкільна родина щаслива злагодою та взаємним розумінням.

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕКТИВ ШКОЛИ

Вчителі відкривають учням світ любові й добра, радісної співпраці, допомагають їм пізнати себе, світ навколо себе і «своїм життям до себе дорівнятись», доводять, як можна винайти формулу щастя, не забуваючи формули людяності, навчаючись жити, не руйнуючи живого, працювати і нестандартно мислити. А найголовніше – невтомно відкриваючи «духовні острови в океані рідного народу», любити Україну і оберігати її мову й традиції, природу, культуру.

Створюючи на базі гімназії осередок „родини”, педагогів виходив із переконань, що як окремо взяту родину об’єднує спільна мета, так і людський соціум теж прагне до єдиного – виховання майбутніх поколінь – громадян України. Це спільне завдання і стало об’єднуючим моментом і в той же час забезпечило життєдіяльність такого складного організму, як „родина”.

Розуміючи, що лише послідовні і цілеспрямовані дії дають позитивний результат, було відпрацьовано систему освітньо-виховних моделей, що забезпечило взаємозв’язок усіх суб’єктів „родини” та визначило форми і методи їх співпраці.

Разом з мистецькими студіями та картинною галереєю освітньо-виховні моделі протягом усього навчального року забезпечують взаємодію: гімназія – родина – соціальні інституції. Результатом запровадження методології і філософії родинності та створення дієвої системи взаємодії суб’єктів „родини” є та родинна атмосфера взаємодопомоги та співробітництва, яка панує в нашому освітньому закладі.

Так, лише співпраця з родинами гімназистів включає:

- організацію та проведення психокореляційного, психологічного та інформаційного всеобучу батьків, що охоплює тестування, діагностику тестування, надання психологом гімназії індивідуальних практичних порад батькам гімназистів;

Галина ЛОПУШАНЬСЬКА

Директор Львівської української гуманітарної гімназії з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови, вчитель вищої категорії, відмінник освіти України

4-а сторінка обкладинки журналу наочно презентує роботу цієї школи.

- організацію клубу „Родинних зустрічей”;
- укладання угод про співпрацю між адміністрацією та родинами;
- інтенсифікацію індивідуальної навчальної діяльності – поради вчителів;
- розробку та реалізацію проєкту „Здорова родина – успішна дитина”;
- систематичне проведення тематичних засідань батьківської ради гімназії;
- проведення семінарів педагогічної просвіти батьків.

В роботі дотримуємось девізу: „Даючи знання, не відбирати здоров'я”. У центрі нинішніх турбот педагогічного колективу – створення умов для самореалізації особистості, які ґрунтуються на факторах відносин, що складаються між вихователем і вихованцем, інтелектуальної самореалізації, здоров'я школярів та творчого підходу до життя.

Експеримент, науковим керівником якого є академік П.П. Кононенко – директор інституту українознавства, передбачає:

- розробку філософської концепції гімназії-родини на засадах українознавства;
- запровадження високо-ефективної моделі просвітництва, спрямованої на розвиток інтелектуальної, національно-свідомої особистості з активною державотворчою позицією;
- гармонізацію стосунків гімназиста – родини – вчителя – соціальних інституцій – довкілля;
- створення науково – філософського центру гімназії – родини.

Але вже й сьогодні, послідовно аналізуючи результати втілення його етапів, можна твердити, що ідеї та здобутки школи, створеної на основі концепції „гімназії-родини”, містять цінний позитивний досвід, на якому може ґрунтуватися розбудова нової української національної гімназії в цілому.

ВІЗИТКА ГІМНАЗІЇ: історія та сучасність

Трохи історії

Українці у Львові вели боротьбу за відкриття українських середніх шкіл. Одним з таких досягнень було відкриття нашої школи, звичайно ж це була не така школа, якою вона є зараз.

В 1901 році Окружна шкільна Рада м. Львова вирішила створити новий учбовий заклад. Так під одним дахом почали своє існування дві школи: чоловіча і жіноча.

Оскільки нова школа знаходилась на периферії, в бідному районі, де мешкали робітники, обслуга залізниці, дрібні ремісники, то їхні діти і склали основний контингент учнів, а також невеликий відсоток дітей урядовців, офіцерів та купців.

Перлиною школи, однією з найкращих учителів за всю історію школи була Олена Степанів, яка працювала у школі вчителем географії.

Олена Степанів (1892-1963) – старшина Української Галицької Армії, відзначена званням хорунжої, український педагог і громадський діяч. У 1921 р. отримує докторську ступінь з філософії у Віденському університеті. З 1945 р. – доцент Львівського університету.

В 1979 році в приміщення колишньої школи ім. Кордецького переїхала школа №56, яка в 1961 році отримала статус спеціалізованої з поглибленим вивченням англійської мови.

Сучасна гімназія

Львівська українська гуманітарна гімназія функціонує з 2003 року.

Це загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови.

Гімназія працює в одну зміну, навчається в ній 970 учнів у 33 класах, працює 88 вчителів.

Значна увага приділяється вихованню в учнів почуття національної свідомості. Сприяє цьому впровадження українознавства, як окремої дисципліни та її інтеграція в інші науки, зокрема гуманітарного циклу. Школа підтримує зв'язки з США, Англією, Канадою.

ОСВІТНЯ МОДЕЛЬ ШКОЛИ

ОСВІТА МІСТА ОДЕСИ: РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОСТУП

Модернізація системи освіти на всіх її рівнях: підвищення якості та доступності освіти, її наближення до європейських стандартів – головне завдання розвитку освіти міста Одеси.

Доки справно функціонує школа, доти залишається реальною надія на відродження і успішний розвиток нашого суспільства.

РОЛЬ І МІСЦЕ ДИРЕКТОРА у реформуванні освіти

Перед будь-яким навчальним закладом завжди постають проблеми чи то навчально-виховного характеру, чи то створення умов для його забезпечення. Причини їх виникнення слід шукати в проблемах системи управління закладом. Так було завжди, а зараз, коли змінюється зміст освіти, технології навчання, коли інноваційні процеси все ширше впроваджуються в практику шкіл, насамперед інновації мають відбуватися в управлінській діяльності. Тому перше питання яке виникає в освіті це – роль і місце директора у забезпеченні умов щодо системності і послідовності організації навчально-виховного процесу в умовах реформування освіти. На даний час перед керівника-

ми стоять завдання створити в соціальному середовищі атмосферу єдиного державного розуміння розвитку освіти, змінити орієнтацію педагогічного колективу у бік оцінювання діяльності кожного учителя за результатами праці. Організувати навчально-виховний процес на основі творчої співпраці учителів та учнів. Звернути увагу педагогів на те, що на зміну традиційному уроку приходять нетрадиційні форми навчання та виховання – інтерактивні, діалогові. Використовувати інноваційні технології удосконалення різнобічного розвитку індивідуальності школяра на основі виявлення його здібностей, формування ціннісних орієнтацій та потреб, а також задоволення запитів батьків на освітні послуги.

РІЗНІ ТИПИ ШКІЛ, РІЗНОМАНІТНІ ПРОФІЛІ НАВЧАННЯ

Вже давно минули ті часи, коли всі школи були однотипними, всі навчалися за єдиними навчальними планами, підручниками, програмами, а методи роботи вчителів були авторитарними. Зараз є можливість, згідно з чинним законодавством про освіту, мати різні типи шкіл, вибирати різноманітні профілі навчання в 10-11 класах. Учні та їх батьки мають право вибирати той навчальний заклад, який краще задовольняє їхні запити. Ось і виявляється, що є школи

**Наталія
САВЕЛЬСВА**

Начальник Управління освіти
Одеської міської
ради

престижні, а є звичайні, де зменшується кількість учнів не лише внаслідок зниження показника народжуваності. Зараз перед керівником стоять завдання:

- комплектування учнями;
- кадрового забезпечення з окремих предметів (трудового навчання, ДПЮ, фізкультури);
- професійного рівня підготовки вчителів;
- науково-методичного забезпечення;
- створення технічних умов для належної організації навчально-виховного процесу.

Важливим етапом впровадження профільного навчання є обґрунтування доцільності обраних профілів, яке здійснюється на підставі вивчення освітніх запитів, потреб учнів та їх батьків, аналізу зовнішніх умов і внутрішніх ресурсів навчального закладу. Тому кожний заклад освіти у місті проводить діагностику профільних інтересів учнів та формування на її підставі профільних класів, вивчення та аналіз освітніх запитів батьків, кадрового складу закладу освіти, матеріально-технічної бази навчального закладу, соціокультурної і виробничої інфраструктури регіону, наявність гуртків, секцій, факультативів, курсів за вибором для вивчення інтересів, нахилів, здібностей учнів, визначення ступеня оптимальності обраних форм профільного навчання. Профілізація старшої школи передбачає переорієнтацію на особистість, на створення можливостей кожному стати самим собою. Але ж на даний час існують проблеми кадрового та матеріального забезпе-

СИСТЕМА ОСВИТИ М. ОДЕСИ

У 2005-2006 навчальному році в м. Одесі мережа загальноосвітніх навчальних закладів нараховує **131** заклад, з них:

загальноосвітніх шкіл I ступеня	– 7;
загальноосвітніх шкіл I – II ступенів	– 2;
гімназій	– 8;
НВК, до складу яких входить гімназія	– 2;
ліцеїв	– 5;
НВК, до складу яких входить ліцей	– 2;
спеціалізованих шкіл	– 25,
в тому числі НВК, до складу яких входять спеціалізовані школи	– 8;
спеціалізована школа-інтернат з поглибленим вивченням англійської мови	– 1.

Серед спеціалізованих шкіл та НВК переважна більшість – **20** – з поглибленим вивченням іноземної мови.

Для дітей з особливими потребами функціонують **2** спеціальних заклади освіти: спеціальна загальноосвітня школа I-II ступенів для дітей з фізичними та розумовими вадами №75 та НВК „Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу – спеціальна загальноосвітня школа I ступеня для дітей з вадами зору” №310.

Для учнів, які з різних причин не в змозі відвідувати денні загальноосвітні навчальні заклади, в місті функціонують **4** вечірні школи та відкриті вечірні класи при **2-х** денних школах.

З метою профорієнтації, профілізації навчання, оволодіння учнями старших класів навичками майбутньої професії, в місті функціонують **4** міжшкільні навчально-виробничі комбінати переважно для старших класів.

Мережа закладів освіти за мовами навчання орієнтована на задоволення потреб населення міста відповідно до його національного складу (*приблизно 62 % складають українці*).

З **131** загальноосвітнього навчального закладу в місті функціонують **44** школи з державною мовою навчання, що складає **33%** від загальної кількості загальноосвітніх навчальних закладів. Всього ж в 2005-2006 навчальному році з **85138** учнів загальноосвітніх навчальних закладів

50904, тобто **60%**, навчаються у класах та школах з державною мовою навчання. Серед першокласників в класах з державною мовою навчання з 01.09.2005 р. навчаються **68%** від загальної кількості першокласників.

Учасники цьогорічної виставки „Сучасна освіта – 2006” біля стенду, на якому представлено досвід усіх кращих шкіл м. Одеси: А. Ілько (перша зліва у другому ряду), Н. Савельєва (друга справа), за комп'ютером – С. Мельник.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Початок навчання дітей з шестирічного віку робить особливо гострим питання готовності дітей до навчання. Якісна дошкільна освіта є передумовою успішного навчання. З цією метою в м. Одесі діє мережа закладів дошкільної освіти. У м. Одесі функціонує **123** дошкільні навчальні заклади та **21** навчально-виховний комплекс „Дошкільний заклад-школа” всіх форм власності, в яких отримують дошкільну освіту **19392** дитини, що складає **51%** від загальної кількості дітей дошкільного віку в місті.

На цей час, у **110** комунальних дошкільних закладах та **13** НВК, згідно з проектними та санітарними нормами, налічується **15861** місце, разом з тим, наявний контингент дітей у цих закладах складає **17955** осіб, що свідчить про **12%** перевантаження дошкільних установ. Перед мерією міста постало завдання розширити мережу дошкільних закладів та збільшити кількість місць для забезпечення потреб населення. Проблема вирішується за рахунок будівництва вбудованих дошкільних закладів у житлові будинки при забудові нових житлових комплексів; звільнення орендованих приміщень, які не використовуються під освітню діяльність.

Ведеться робота по вдосконаленню мережі дошкільних закладів та груп компенсуючого типу. У цих установах діти отримують не тільки відповідну корекційно-відновлювальну допомогу, а і забезпечується диференційований підхід до питань підготовки дітей з вадами до школи, тому що однією з головних проблем дошкільної освіти залишається проблема соціальної адаптації дітей з особливими потребами. Спеціальні дошкільні заклади здійснюють корекційно-реабілітаційну роботу, направлену на соціалізацію дітей з вадами психофізичного розвитку. Всього в місті функціонує **9** спеціальних дошкільних навчальних закладів та **15** ДНЗ комбінованого типу, в тому числі: для дітей з вадами мови, з вадами зору, з вадами опорно-рухового апарату, з вадами слуху, з розумовими вадами, з малими та затухаючими формами туберкульозної інфекції, інші санаторні групи.

Оновленню системи дошкільного виховання сприяє налагодження роботи з питань соціального патронату та організації роботи груп короткочасного перебування. Відповідно до ст.7 Закону України „Про дошкільну освіту” у дошкільних закладах всіх типів здійснюються заходи соціально-педагогічного патронату сімей, в яких виховуються діти, не охоплені суспільною дошкільною освітою. В поточному навчальному році випускниками дошкільних закладів стали **4368** дітей, що на **14%** більше, ніж в минулому році. Велике значення має організація та зміст роботи у дошкільних закладах, а також узгодженість педагогічного впливу з боку вихователів та вчителів початкової школи, тому що, *дошкільне дитинство і початкова школа – фундамент для всієї подальшої освіти*, слід багато переосмислити та створити певну модель взаємодії дитячого садка і школи на досвіді роботи кращих закладів освіти.

чення, і навряд чи вони будуть вирішені ураз, але зі змінами в структурі відбуватиметься і змістовна перебудова. Керівникам шкіл приходитьесь турбуватися про підготовку та перепідготовку педагогів до роботи у профільній школі, а саме підвищення кваліфікації вчителів основної школи з орієнтацією на організацію до профільного навчання та його психологічного забезпечення, підвищення своєї кваліфікації для здійснення управління профільною школою, підготовка до роботи за різнорівневими освітніми програмами, врахування при атестації ступеню готовності вчителя до профільного навчання. Існують проблеми і діагностування дітей та їх батьків.

Для визначення форм профільного навчання в старшій школі в м. Одесі проводиться аналіз подальшої діяльності випускників загальноосвітніх навчальних закладів. *Близько 80% випускників продовжують навчання у вищих навчальних закладах I – IV рівнів акредитації, 7% одержують професію в професійно-технічних училищах, 10% йдуть працювати.* За результатами проведеного анкетування переважна більшість учнів при виборі профілю орієнтується на майбутню спеціальність. В 2004 – 2005 н.р. найвищий показник вибору учнями старших класів профілю навчання простежується на користь природничо-математичного напрямку – **3143 учні (38,4%** від кількості учнів 10 – 11 класів, охоплених профільним навчанням), що практично вдвічі більше, ніж в минулому році, філологічного –

1897 (23%) і суспільно-гуманітарного – **1639 (20%)**. Значно збільшилась кількість учнів, які вибрали технологічний напрям – **706** проти 289 в минулому навчальному році. Але *досі існує проблема впровадження технологічного профілю у закладах освіти.*

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в світі визначив перехід від індустріального суспільства до інформаційного, впливає на спосіб життя людей, їх освіту, роботу. Місце України у світовій спільноті залежить від рівня інформаційної культури суспільства. Провідна роль у формуванні в української молоді знань та навичок із володіння цифровими технологіями належить школі, яка повинна не лише давати певну суму знань, а й навчити учнів вмінню вчитися, поновлювати свої знання протягом життя. Рішенням Одеської міської ради управління освіти у **2006 році виділено з бюджету розвитку міста 1 млн. грн.** на придбання комп'ютерів для шкіл, у результаті **100% закладів освіти III ступеню забезпечені комп'ютерними класами.**

Не є таємницею, що у XXI ст. збільшився потік інформації, проте можливості використання інформаційного поля знижені через недостатнє матеріальне забезпечення педагога. Разом з цим необхідно користуватися будь-якою можливістю для поповнення своїх наукових знань, беручи участь у роботі міських, обласних, республіканських семінарах, знаходячи можливість виходу в інтернет. В усі часи чи то учитель, чи то керівник досягає успіхів, творчих зле-

ОЗДОРОВЛЕННЯ

Влітку 2006 року відкрито:

- **117** пришкольних таборів, де організоване дво-триразове харчування;
- **13** таборів праці та відпочинку, в яких учні займаються ремонтом шкільних приміщень, меблів, благоустроєм шкільної території;
- **9** профільних таборів: „Молодіжна поліцейська академія”, спортивний профільний табір, еколого-натуралістичний табір тощо;
- у закладах освіти міста працюють виробничі бригади.

Діти пільгового контингенту загальноосвітніх шкіл міста Одеси та шкіл-інтернатів відпочивають в оздоровчих таборах „Антарктика”, „Мрія”, ім. Ю. Гагаріна. На базі цих позашкільних таборів та МДОСК „Вікторія” протягом літа (4 зміни) оздоровлення проводиться за бюджетні кошти.

Оздоровлення проводиться і в дошкільних навчальних закладах. Всього у м. Одесі виховується **19392** дитини, з яких **1818 (9,3%)** дітей пільгового контингенту. Для поліпшення якості харчування вихованців дошкільних закладів, забезпечення їх свіжими овочами та фруктами, *вартість харчування дітей літом збільшується на 10%* за рахунок бюджетних коштів.

У **14** позашкільних закладах міста влітку працюють **1200** *гуртків*, де протягом літа планується охопити позашкільною роботою понад **19000 дітей** – вихованців Будинків творчості, Станцій юних техніків, еколого-натуралістичного центру, Морської юнацької флотилії, Центру хореографічного мистецтва.

Інформаційно-методичним центром управління освіти міста (директор – Ірина Столбова) підготовлені волонтеристаршокласники, які організують масові заходи, конкурси, змагання та інше для дітей у пришкольних таборах.

На організацію оздоровлення дітей пільгового контингенту закладів освіти виділено 1 755 000 грн. з бюджету міста Одеси.

МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У місті зросла *вартість утримання одного учня в загальноосвітніх навчальних закладах*, тепер вона складає **1832 грн.** (у 2005 році це було 1411 грн.).

На капітальний ремонт навчальних закладів з бюджету розвитку міста виділено більш 10 млн. грн., що на 39,5% більше в порівнянні з минулим роком.

З 2005-2006 навчального року *безкоштовно отримують харчування понад 27 тис. учнів* 1-4 класів та соки по 200 г щоденно на загальну суму **2,3 грн.**, на що в бюджеті передбачено **9885,8 тис. грн.** Крім того **3000 учнів** пільгового контингенту 5-11 класів *отримують одноразове безкоштовне харчування* із розрахунку 3,20 грн. на день.

До Новорічних свят мерія міста вітає всіх 102,5 тис. маленьких одеситів солодкими подарунками, на що виділено 820,0 тис грн.

Більш **100 обдарованих дітей** міста, які стали переможцями олімпіад, конкурсів, виставок *отримують стипендії міського голови.*

За рішенням Одеської міської ради *виплачується* муніципальна **щомісячна надбавка:**

- непрацюючим педагогічним працівникам-пенсіонерам;
- молодим спеціалістам – педагогічним працівникам;
- педагогічним працівникам, які працюють у інтернатних закладах.

З метою підтримки педагогічних працівників, *щорічно у місті Одесі проводиться конкурс „Кращий педагогічний працівник міста”.* За підтримкою мерії міста **36 переможців** конкурсу *отримують щомісячно надбавку у розмірі 50% посадового окладу.*

Мерія міста щорічно виділяє 300 кв. м. житлової площі недагогічним працівникам для отримання житла.

ПЕДАГОГІЧНІ ПРАЦІВНИКИ

Основна мета майбутніх перетворень – це якість освіти, яка в сучасному розумінні має задовольнити ті вимоги, які ставить до кожної особи суспільство. Здійснення повноцінних результативних змін у діяльності загальноосвітньої школи неможливе без високого рівня науково-методичного забезпечення і стабільно творчо працюючих педагогічних працівників. Тому питання підвищення їх кваліфікації, вдосконалення майстерності, впровадження у практику сучасних досягнень психолого-педагогічної науки та передового досвіду залишається сьогодні пріоритетним. Педагогічні працівники та керівники навчальних закладів міста Одеси беруть активну участь у ярмарках педагогічних ідей, виставках, їх досвід роботи друкується на сторінках обласних, всеукраїнських, міжнародних виданнях.

Місто Одеса має унікальний журнал „Шкільний кур'єр” (це щомісячний інформаційний аналітичний журнал, його спецвипуск „Лідери України” видано при підтримці Асоціації керівників шкіл України та екологічної корпорації „ЮКАС”), який дає змогу висвітлювати на сторінках творчість керівників навчальних закладів, створення вчителів та вихователів. На його видання **не було знищено жодного дерева**, тобто він вийшов на кошти від зібраної макулатури навчальними закладами міста. Ця акція продовжується і далі.

ДОСЯГНЕННЯ ШКІЛ ЗА 2006 рік

- 87 навчальних закладів міста нагороджені дипломами Міжнародної виставки „Сучасна освіта в Україні – 2006” (див. с.111 та с.2 обкладинки цього журналу);
- у Всеукраїнському конкурсі „100 кращих шкіл України” переможцями стали: економічний лицей, юридичний лицей, Маріїнська гімназія, Спеціалізована загальноосвітня школа I – III ступенів №10 м. Одеси імені льотчиків-космонавтів Г.Т. Добровольського та Г.С. Шохіна (їх досвід – у цьому числі журналу);
- Маринюк Вікторія Валентинівна, вчитель німецької мови гімназії №1 ім. А.П. Бистріної, стала переможцем Всеукраїнського конкурсу „Учитель року – 2006”, посіла I місце.

УЧНІВСЬКІ ДОСЯГНЕННЯ

- За результатами проведення Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін стали переможцями IV етапу: у 2003-2004 навчальному році 24 учня міста; у 2004-2005 навчальному році 23 учня міста.
- На Всесвітньому огляді науково-технічної творчості юних INTEL-ISEF-2005, який проходив у США, став призером учень гімназії №1 Самсиков Данил, він же зайняв призове місце у Всеукраїнському етапі МАН.
- Учень СЗОШ №117 м. Одеси Лихачов Віталій отримав бронзову медаль з фізики на Міжнародній олімпіаді, яка проходила у Іспанії (2005 рік).
- Переможцем Інтернет-олімпіади з біології у 2005 році став учень 10-го класу гімназії №5 Тесьолкін Олексій.

тів тоді, коли постійно працює над собою, займається самоосвітою. Комп'ютеризація міста дала змогу керівникам закладів та педагогічним працівникам міста використовувати через дистанційну освіту нові інформаційні технології навчання та управління. *До кінця 2006 року адміністрація міста Одеси планує підключення всіх шкіл, райвідділів та управління освіти міста до міжрегіонального освітнього Інтернет порталу, єдиної локальної мережі.*

Україна заявила про свій намір вступити до європейських економічних, політичних, гуманітарних та мілітарних структур. Тут треба мати на увазі, що *інтеграційні процеси в Європі виявили одну дуже важливу тенденцію: підвищення уваги до вивчення рідної мови та культури як засіб збереження наступними поколіннями “об'єднаних європейців”, власної національної ідентичності, а також збереження і примноження позитивних здобутків власних освітніх систем.* Європейська інтеграція вимагає посилення контактів. Зараз у місті Одесі існує **10 пілотних закладів освіти**, на базі яких впроваджується інтегрований навчальний курс „Європейські студії” та створена творча група для впровадження даного курсу.

Школи міста Одеси мають золотий фонд учителяства, світового рівня педагогічні надбання, традиції. Свою задачу ми бачимо у створенні умов для примноження цього багатства, збереження кращого, розвинення далі освітньої галузі, піднесення її на рівень сучасних вимог.

НОТАТКИ ПРО НАЙГОЛОВНІШЕ

**Інноваційна
ШКОЛА**

Освіта повинна змінюватись і змінюється разом із часом. Філіпп Кумбс у книзі „Світова криза освіти” виразно показав протиріччя між застарілою педагогічною технологією та новими реаліями, вимогами життя.

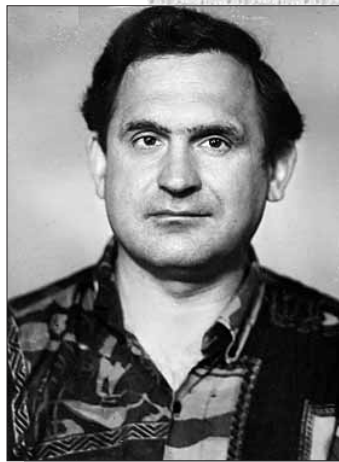
Ініціювання конкурсів „Директор нової школи”, „Лідери освіти міста”, відкриття майстер-класів визначних педагогів у століття супертехнологій та суперкомп’ютерів без вдумливого та ініціативного працівника стає грудою заліза, набором технічних методів. За такого підходу підприємництво та заповзятливість вичерпаються, а ми так і будемо глухою європейською провінцією. Школа готує до життя „людину, яка знає”, а потрібна людина вдумлива, ініціативна, яка вміє робити усвідомлений вибір в особистому та громадському житті. Створюється „дис-танція великого розміру” між людиною розумною, вдумливою і людиною, яка багато знає, але не вміє втілити ці знання на практиці.

Навчально-виховний процес у закладах освіти має спрямовуватись на становлення учня як творчої особистості, здатної до саморозвитку, до праці в новій суспільно-політичній ситуації. Сьогодні *перед викладачами стоїть завдання державної ваги – виховати покоління свідомих громадян, здатних збудувати цивілізовану європейську державу і жити в цій державі.* Іншими словами, ми повинні

випускати з нашої школи конкурентноспроможного фахівця, готового до ринкових і демократичних змін, здатного жити і творити в інформаційному суспільстві. Характерними рисами нашої молоді мають стати висока правова культура, демократичні переконання, уміння легальними засобами захищати національні та соціальні цінності.

ВАЖЛИВІСТЬ НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ – ОЗНАКА ЧАСУ

Визначитися з цінностями нашої держави і народу – справа непроста, делікатна, але засаднича для українського педагога. Мусимо знати, що старими методами почуття любові до своєї Вітчизни в сучасних учнів не розвинути. Крім школи, молодь виховує саме нинішнє життя, жорстке і прагматичне. Малювати якийсь єдино правильний сценарій для майбутньої долі учня – справа невдячна, адже в цього учня є право на власний вибір. Більше того, можливість вибору – одне з найбільших політичних завоювань. І при всьому цьому ми повинні донести до молодих сердець істину, актуальну для всіх часів і народів – *любов до рідної землі*

**Сергій
ПЕНЯЄВ**

Голова Громадської Ради освітян і науковців м. Одеси

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2006

Потрібно виховувати конструкторів майбутнього, а не реставраторів минулого

і свого народу є найпершою складовою людяності.

Головне, про що повинна піклуватися школа — це формування гуманіста, особистості, яка здатна подолати тяжкий час перетворень у суспільстві. У важких умовах переходу до ринкової економіки потрібна сильна освітня політика. Без неї не буде відновлення країни, вона не зможе ефективно працювати, співробітничати зі світовою спільнотою. Сьогодні **освіта повинна стати справою політиків найвищого рівня.**

Реформи в освіті пропонують самі педагоги, і тому запропоновані ними думки стосуються важливих речей, але речей педагогічних. При цьому майже не розглядаємо умови, в яких мають відбуватися освітні реформи, створюватися ринки праці, стратегія розвитку суспільства. Потрібна також грамотна, компетентна стратегія збереження досягнутого й успадкованого.

Освіта — це серце і мозок суспільства. Але, на жаль, поки що в освіті переважає тоталітарна методика навчання, яка виховує тільки виконавців. А тим часом державі потрібні мислителі, фахівці, бо в сучасному динамічному світі людина повинна вміти орієнтуватися дуже швидко. І ми маємо готувати дітей до цього життя, повністю відкинувши застарілі догми й стереотипи.

Лейтмотив реформування освіти — „Змістом освіти є життя”. Адже кожна людина хоче бути щасливою, жити повноцінним життям, що і має бути найсуттєвішим для педагога. Потрібно навчати дитину жити сьогодні, сприймати життя в

його розмаїтті. Необхідно пояснити їй, що є початком життя, а що закінченням, і підготувати до цього. На мій погляд, саме така освіта набуває найбільшого значення. Є люди, які ще з дитячих років дотримуються лютерівського „*На тому стою й не можу інакше!*”, і є інші, яким випала доля виروشувати хліб, варити сталь, учити дітей. Світ однаково потребує і реформаторів, і звичайних людей.

Нині намагаються наближити вітчизняну освіту до європейських стандартів. Страшно взяти чужий віз, копитися чужою колією, втілювати не своє. Педагогіка подібна до художньої творчості і так само намагається внутрішню гармонію протиставити світовому хаосу. Учня не можна (та й не потрібно) готувати геть до всього. Педагоги в змозі лише прищепити учневі імунітет до соціальних спокус, виховати стійкість в екстремальних ситуаціях, розбудити в ньому земне тяжіння, любов до рідного гнізда, шанобливе ставлення до пращурів. І найголовніше — передати учневі ідею збереження і примноження людської гідності, ідею самоствердження.

Саме в школі визначається людська доля. Сьогодні час не виконавців, а **ініціативних, творчо мислячих лідерів, менеджерів освіти.** АКШУ, ГРОНУ та інші громадські неурядові об'єднання повинні залучатися до моніторингу проектів освітніх документів, програм, при прийнятті остаточних рішень на державному, освітньому рівні повинна враховуватись їхня думка. Це один із шляхів до громадсько-державного управління освітою.

Що може зробити для освітан одна небайдужа людина?

Думаю, що багато! За ініціативи нашого колеги — Сергія Миколайовича Пеняєва відбулася зустріч редактора нашого журналу з директором а ми одеських шкіл, результатом якої стали і ці матеріали про їх досвід, і круглий стіл, проведений редакцією в рамках міжнародної виставки „Сучасна освіта в Україні — 2006”.

ХРАМОМ НАУКИ ШКОЛУ ДЕЛАЮТ УЧИТЕЛЯ

**Інноваційна
школа**

Команда 121 школи м. Одеси

Никто не станет спорить, что будущее не столько зависит от тех людей, которые сегодня пришли к власти, сколько от поколения, которое придет на смену — наших детей. Новому обществу нужны умные и образованные, творческие и целеустремленные люди, умеющие принимать нестандартные решения и воплощать их в жизнь. Воспитание таких людей — процесс долгий и трудоемкий.

И этот процесс становления и развития личности начинается в школе.

Сегодня для многих ребят школа является оазисом любви и тепла, доброты и взаимопонимания, где учатся и творят единомышленники.

Улыбчивый фасад здания, вокруг старые деревья, шелестящие листвой, величественные колонны центрального входа, двери, зовущие открыть их и войти вовнутрь. Войти для того, чтобы остаться. Попастъ сюда на обучение — мечта многих юных одесситов и их родителей.

„Наша самая лучшая и любимая школа. Необыкновенная и неповторимая 121”, — говорят те, кому посчастливилось здесь учиться. И это не просто слова.

Ее избранность была обозначена первым камнем, заложенным в фундамент. Наверное, сам Бог благо-

словил это здание, построенное из камней Спасо-Преображенского собора, разрушенного в 1936 году. Само строение как бы излучает особую энергетику высшей мудрости и любви к людям.

Первый выпуск был в школе в 1941 году. Многие выпускники, сразу после школьного бала, отправились на фронт. Во время войны в школе был госпиталь. Уцелев после вражеских бомбежек, школа приютила еще две школы, здания которых были разрушены. В ее стенах работали: на 1-ом и 2-ом этажах школа Столярского, на 3-ем этаже — 58 школа и на 4-ом — 121.

С 1956 года в школе углубленно изучается английский язык.

С 1957 года — школа стала первой украинской школой с преподаванием ряда предметов на английском языке.

Сегодня ученики школы, кроме украинского, русского и английского, изучают польский, испанский и французский языки.

Со всех концов Одессы родители приводят детей в 121-ю школу. Желающих стать счастливыми и учиться в 121-й много, а места в школе ограничены, так что те, кто зачислен после собеседования, сразу

Наталія ЩЕПАНЯК

Заступник директора з іноземних мов школи №121 м. Одеси

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2006

ощущают свою избранность. Многим удалось ее подтвердить. Школа воспитала таких талантливых людей, как:

Деньга Оксана Васильевна – профессор, доктор медицинских наук, заведующая детским отделением стоматологического института.

Коллегаева Ирина Михайловна – профессор, доктор филологических наук.

Пресовский Евгений Николаевич – профессор, доктор филологических наук.

Скорик Николай Леонидович – заместитель управляющего „Имексбанком”.

Стремядин Валентин Владимирович, президент Закрытого акционерного общества „Одесский коньячный завод”.

Всех перечислить просто невозможно. Общее у них то, что они учились в 121, а сегодня приносят славу своей стране.

Школа бережно хранит традиции прошедших годов, прибавляя что-то новое, интересное для современного ребенка. Педагоги всех поколений старались, чтобы она стала храмом науки, одной из лучших. Только благодаря их самоотверженному труду и творческим поискам школа получила общее признание и авторитет.

Сегодня в школе работает 62 учителя. Среди них:

Заслуженный учитель Украины **Козлов С.М.** Необыкновенный Сергей Михайлович, на уроках которого время останавливается и ты живешь жизнью тех героев, о которых он рассказывает.

Соросовский стипендиат **Шиндер Семен Анатольевич** – веселый мудрец с искрящими глазами, на уроках которого физические законы звучат как музыка.

Обаятельная пани **Людмила Анатольевна Потапова**, которая сумела увлечь ребят польским языком (с ее статьей знакомьтесь в этом журнале).

Основатель интеллектуального направления работы школы, главный эрудит **Коваленко Виктор Александрович** – человек-энциклопедия. Нет такого вопроса, на который не смог бы ответить Виктор Александрович.

Учитель-методист **Кияновская Людмила Павловна**, которая на своих уроках литературы успевает дать и урок интеллигентности.

И, конечно же, два „кита” школы, на которых держится английский язык, замечательные и нестареющие **Дружинина Анжелика Александровна** и **Бродская Жанна Бенционовна**. За 50 лет работы в школе они учат уже третье поколение.

К сожалению, всех невозможно перечислить. Можно только добавить, что все учителя, сохраняя старые наработки и традиции, в тоже время смело используют современные учебные программы, индивидуальные разработки.

Все дети талантливы – таков девиз учителей. И эта вера, и работа с учениками приносят значительные результаты.

Наши ученики – призеры предметных олимпиад, дипломанты МАН, городских дебатов, областных и международных конкурсов.

После уроков проводятся интересные внеклассные мероприятия – соревнования по брейн-рингу, дебаты, конференции, выступления участников художественной самодеятельности.

Как ассоциированная школа ЮНЕСКО школа принимает участие в семинарах и конференциях. Летом в Варшаве проходил международный литературный конкурс, в котором приняли участие 400 участников из Болгарии, Венгрии, Польши, Чехии, Литвы, России. Первое и второе места заняли ученики нашей школы – Мининкова Анна и Патлатой Александр. На базе школы проходил „Лингвистический марафон”, который проводила команда „Пирсон Эдьюкейши” (Лонгман). И еще очень много интересных мероприятий.

Такая атмосфера творческого сотрудничества и доверия сохраняется в школе благодаря умелому руководству директора Семенюк Людмилы Николаевны.

О директоре стоит сказать особо. Она прошла путь от пионервожатой до директора. За плечами у нее – 37 лет педагогического стажа. Все проблемы и трудности учителей знает не понаслышке. Она всегда энергична, требовательна, всегда экспериментирует, ищет, иногда рискует и всегда добивается результатов. Главный результат – это школа и ее ученики.

Неумолимо идет время, изменяя все вокруг. Неизменной остается только школа №121, ее дух и атмосфера.

КАК ПОДДЕРЖИВАТЬ ИНТЕРЕС К СВОЕМУ ЯЗЫКУ И КУЛЬТУРЕ ПОЛЬСКИЙ ОПЫТ

**Інноваційна
школа**

При изучении иностранного языка, как известно, важную роль играет мотивация. Для некоторых учащихся нашей школы стимулом к совершенствованию знания польского языка стало участие в международных конкурсах и олимпиаде по польскому языку и литературе.

Польша, вступившая на путь европейской интеграции несколько раньше Украины, поддерживает интерес к своему языку и культуре не только среди соседних государств, но и повсюду, где проживают представители польской диаспоры, так называемой “Полонии”. Рядом программ финансируется проведение конкурсов для молодежи, изучающей польский язык за границей, их победители приглашаются в Польшу, где они не только глубже узнают культуру этой страны, но и участвуют в конференциях, симпозиумах, творческих мастер-классах.

В конце ноября три ученицы нашей школы: Марина Завелион, ученица 8 класса, Анна Мининкова и Светлана Надопта, ученицы 11 класса, участвовали в одном из таких конкурсов, а именно в XIV Международном декламаторском конкурсе им. А.Мицкевича, ор-

Команда 121 школы м. Одеси

ганизатором которого является „Общество Театральной Культуры” и отдел „Польского Содружества” в польском городе Белосток. Девочки вернулись с победой: Марина заняла I место в средней возрастной категории (от 12 до 16 лет), а Аня – II место в старшей категории (от 16 лет).

Конкурс имеет давние традиции: вот уже 14 лет, в Белосток приезжает молодежь из многих европейских стран, где знают и ценят польскую поэзию. Финальному гала-концерту, названному „Встречи в Белостоке” предшествуют длительные отборочные туры. Профессиональное жюри выезжает поочередно во все страны, где проходят республиканские этапы конкурса. Обладатели I и II места в старшей возрастной категории приглашаются на завершение конкурса в Польшу, в Белосток. В этом году в конкурсе приняли участие 3295 чтецов из 10 стран: Белоруссии, Болгарии, Казахстана, Латвии, Литвы, Молдовы, России, Румынии, Украины и Чехии. Лауреатами стали всего лишь 27, именно они и получили приглашения в Польшу.

**Людмила
ПОТАПОВА**

Викладач польської мови,
заступник директора
школи №121 м. Одеси

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2006

24 ноября в Киеве, в помещении Польского Дома, состоялся Всеукраинский Финал Конкурса, на который приехало более 50 участников со всей страны. Несмотря на тесноту, царила дружеская атмосфера, это оказалось очень важным для участников: „Мне очень понравилась атмосфера конкурса — мы почти не чувствовали себя конкурентами, обстановка была по-домашнему уютной и располагала к общению”, — отмечает Марина Завелион.

Подготовка к подобным конкурсам не требует огромных усилий, пожалуй, главное — это желание и удачный подбор репертуара. Произведения должны не только „подходить” чтецу, важно, чтобы репертуар дал возможность продемонстрировать разносторонность таланта исполнителя. «Я выбрала стихотворение Иоанна Павла II из цикла „Мать” и басню „Жабы и их короли” Адама Мицкевича — два совершенно разные по духу произведения. Стих Кароля Войтылы — это философско-лирическое обращение матери к сыну, в нем проводится параллель с Богородицей и Иисусом Христом. Читая это произведение, я старалась посредством интонаций передать мысли и чувства автора. Басня Мицкевича — произведение кардинально противоположное, в нем автор на примере жабьего королевства описывает власть, политическую и социальную системы государства. “Здесь мы решили сделать упор на игре голоса и интонаций”, — говорит Марина. На прошлогодней олимпиаде по польскому языку и литературе она привела комиссию в замешательство, когда стало известно, что одним из победителей регионального тура олимпиады для учащихся 10-11 классов стала ... семиклассница!

Начиная с 2003 года это уже четвертый международный „польско-язычный” конкурс, выигранный учениками нашей школы. Участие в конкурсах и олимпиадах позволяет учащимся подняться на более высокую ступень в изучении иностранно-

го языка, а иногда может даже предопределить судьбу, как это произошло с ученицей 11 класса Аней Мининковой.

Аня неоднократно участвовала в различных конкурсах: два года тому назад заняла 1 место на Международном Литературном Конкурсе в Варшаве, весной этого года победа в Олимпиаде по польскому языку и литературе принесла ей студенческий билет Варшавского университета. И вот новая победа. В качестве лауреата Аня получила приглашение принять участие в „мастер-классе”, который проходил в Польше в начале декабря. Вспоминая о своих впечатлениях, Аня подчеркивает: «Я не люблю конкурсов по образцу „кто из нас лучше всего делает то-то”, но участие в них зачастую становится ценным и приятным опытом. „Встречи в Белостоке”, на которые приехали победители национальных декламаторских конкурсов, стали для меня возможностью заглянуть в профессиональный театр со стороны кулис. Замечательно то, что в совсем небольшом городе (всего 300 тысяч жителей) так много театров, и в каждый вложено столько таланта, энтузиазма и, конечно, денег. Мне невероятно понравились представления студенческой труппы Театральной Академии, это были кукольные (!) постановки „Контрабас” по Зюскинду и „Дракон” по Шварцу».

Каждый из нас сам определяет для себя цели в жизни и идет к ним своим путем. И мы гордимся, что наши воспитанники умеют уже в школьные годы определить свою жизненную дорогу. Чем выше мы ставим планку, тем интереснее и богаче наша жизнь. Сейчас началась подготовка к следующему конкурсу, на этот раз литературному. Впереди волнения, радостные ожидания... И вновь мы рядом, чтобы словом и делом помочь, поддержать, наверно, из таких моментов и состоит жизнь учителя. Итак, пусть победит сильнейший!

МЕНЕДЖМЕНТ – ЭЛЕМЕНТ ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

**Інноваційна
школа**

Команда 121 школи м. Одеси

Мудрый социолог Дж. Гриндер писал: „Нет смысла ждать, что мир приспособится к нам. Этого не будет никогда! Единственный способ добиться успеха – это самим приспособиться к миру”.

Изменения в жизни внесли изменения и в школу. И в первую очередь это коснулось нас – первых руководителей, директоров.

Мы все чаще сталкиваемся в последнее время с понятиями „менеджмент” и „менеджер”. Они входят в нашу лексику, некоторые элементы менеджмента мы уже используем в своей профессиональной деятельности. Есть даже классификация руководителей школы по степени овладения элементами менеджмента:

- директор – менеджер,
- директор – педагог,
- безумный директор,
- директор – завхоз.

Так как я отношу себя к категории „директор-педагог”, постараюсь познакомить с моим видением роли первого руководителя в руководстве учебно-воспитательного процесса.

Первое: в нашей школе каждый четко знает свои обязанности. Честно признаюсь, что мне очень нелегко было освободиться от убежденности, что „... я

это сделаю лучше” и научиться делегировать задания и решение вопросов своим заместителям, отучать учителей, учащихся и родителей по каждому незначительному вопросу обращаться к директору.

Только заместители подчинены директору. И так было изначально.

Вы, наверное, помните, что когда Моисей выводил евреев из Египта, то все управление он взял на себя. Но вскоре понял, что ему самому не решить бесконечное множество проблем длительного перехода.

„...И выбрал Моисей из всего Израиля способных людей, и поставил их начальниками народа. ...И судили они народ во всякое время; о делах важных доносили Моисею, а все малые дела судили сами”.

В нашей школе мы также учим каждого классоведа и классного руководителя видеть себя мини-директором. Ведь у них те же сферы влияния: ученики, родители, коллеги-предметники, общественность.

Традиционными стали практикумы, на которых учителя имеют возможность знакомиться с основами менеджмента, способности действовать са-

Людмила СЕМЕНЮК

Директор загальноосвітньої спеціалізованої школи I-III ступенів з поглибленим вивченням ряду іноземних мов №121 м. Одеси, асоційованої школи ЮНЕСКО

мостоятельно, отходить от устаревших методов обучения, смелее экспериментировать, а главное — иначе видеть своего сегодняшнего воспитанника. Потому что когда мы говорим об идеально воображаемом учащемся, то исподволь приписываем ему такие качества, как: дисциплинированность, послушность, скромность, усидчивость. Что же получается в результате?

Беседы с выпускниками школы, которые достигли успеха в жизни и делах, позволяют на первое место поставить такие их качества, как самостоятельность мышления, его дивергентность, настойчивость.

Получается, что *мы в школе продолжаем готовить заведомо неудачников в жизни*, готовить к жизни в экономических условиях, которые теряют свою роль, а то и вообще не существуют.

Наверное, мы должны уже в школе знакомить учащихся с цивилизованными формами рынка, а главное — помочь детям достичь человеческой цели — быть собой. Потому что наибольшую ценность для нас имеет не тот человек, который обладает глубокими разносторонними знаниями — этого еще мало. Особую ценность представляют те образованные люди, у которых есть отзывчивость, сила чувств, воля.

Убеждаешься в действительности формулы: человек, у которого 100% характера и только 50% ума, более одарен, чем тот, у которого 100% ума и 50% характера. Вот почему **главная задача современного руководителя — изменить психологию учителя в видении своего воспитанника.**

Каждому из нас следует помнить, что менеджмент — это элемент человеческой культуры. Мы должны владеть психологическим тактом, научиться проявлять интерес.

Я всегда говорю, что учитель сродни артисту, что бы не случи-

лось, переступив порог школы, ты должен быть в хорошем настроении, подтянут и доброжелателен. *Кричащий и топчущий директор или учитель смешон и жалок.*

Мне импонирует демократический стиль руководства, т.е. в своей деятельности иду от человека — к работе. Безусловно, требовательность к себе и подчиненным необходима. Сегодня нам, директорам, также следует научиться рисковать. Один из теоретиков менеджмента М. Уотерман отметил, что идти вперед с риском — значит потерять душевный покой и уважать всех, с кем сотрудничать; остаться на месте — значит потерять себя.

Следует также помнить, что начинать что-то заново — это значит повторять что-то обычное, а отсюда недалеко и до того, что мы называем „топтаться” на месте.

Поэтому, если руководитель серьезно относится к своему делу и понимает ответственность перед коллективом учащихся и учителей, общественностью, то он такой роскоши позволить себе не может. В нашем коллективе понимают, что останавливаться уже просто невозможно, а это требует от каждого из нас постоянного совершенствования.

И последнее, опыт моей руководящей работы дает право высказать еще одну мысль. Приходит время — и хороший руководитель, и не очень хороший — уходят. Так *не все ли равно, каким быть? Стоит ли совершенствоваться? Стоит!* Руководитель „не очень” уходит в никуда, а о хорошем руководителе долгие годы с благодарностью вспоминают коллеги, ученики и их родители.

Да и такое понятие, как репутация, — очень важно для каждого человека.

ПРИНЦИПИ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Інноваційна
школа

Ефективне управління

Загальними положеннями особистісно зорієнтованого підходу до управління навчальним закладом можна визнати такі:

1. У переважній більшості шкіл домінує авторитарний стиль управління, що спрямований на зовнішнє втручання у внутрішній світ людини (підлеглого), нав'язування йому несамостійно вироблених норм та правил поведінки, прийомів діяльності, що зумовлює акцентування уваги керівника на здійсненні імперативного управлінського впливу та сприймання його результату як однозначного, лінійного та передбачуваного наслідку управлінської дії.

2. Авторитарний “суб’єкт – об’єктний” стиль управління закладом освіти виступає в ролі катализатора соціальної нерівності, отже, є нагальна необхідність його заміни на “суб’єкт – суб’єктну” систему, за якою спостерігається зростання особистості педагога, з’являються особистісні мотиви до власного самовизначення, самоактуалізації, самореалізації.

Головну стратегічну мету особистісно зорієнтованого управління на сучасному етапі його теоретичного розвитку можна визначити так:

потрібно виявити (а в разі необхідності – генерувати) певні методи, що сприяли б впровадженню суб’єкт-суб’єктної моделі управління навчальним закладом. Тут треба відзначити те, що досить велика кількість методів, технологій та схем управлінської діяльності, що інтуїтивно застосовуються керівниками шкіл, відповідають вимогам особистісно зорієнтованого управління, отже, потребують лише систематизації та заходів, що сприяли б переведенню їх застосування з фрагментарної на постійну основу.

Отже, які принципи та завдання особистісно зорієнтованого підходу до управління навчальним закладом можна назвати?

Перший з них стосується дещо нового погляду на підлеглого. *Вчитель має бути повноправним суб’єктом управлінського процесу, що відбувається в школі.* Вчитель розглядається не лише як об’єкт владного впливу з боку адміністрації, а як суб’єкт управління, що бере участь в управлінні школою. Таке бачення вчителя

Сергій ВОЛКОВСЬКИЙ

Асистент кафедри політології ОНУ ім. І.І. Мечникова, провідний спеціаліст лабораторії педінновацій ОНМЦ ОКІТ

адміністрацією школи має подвійний характер:

По-перше, вчитель виступає як творець норм та одночасно як їх виконавець. Це вимагає від директора залучення учасників навчально-виховного процесу до управління освітнім закладом на всіх внутрішньошкільних рівнях. *Можна сказати, що таке залучення педагога є залученням до зовнішньої форми управління*, оскільки мається на увазі спільна діяльність педколективу та адміністрації школи, а не власна діяльність педагога. Конкретний учитель та весь педколектив у цілому спільно з адміністрацією школи вирішує питання планування, організації та координації навчально-виховного процесу, формулює та здійснює контроль за виконанням поставлених завдань, виробляє загальні принципи мотивації до професійної діяльності, тобто бере участь у всіх етапах управлінського процесу. Задля більш ефективного включення педагога в процес управління навчальним закладом адміністрація школи має досконало володіти методами полегшення процесу досягнення згоди на всіх етапах діяльності організації, у першу чергу, технологією досягнення консенсусу, а також методами делегування повноважень адміністрації школи педколективу як процесом передачі завдань і повноважень особі, яка приймає на себе відповідальність за їх виконання; засіб, завдяки якому керівник розподіляє серед працівників завдання, виконання яких потрібне для досягнення цілей організації. Межі делегованих повноважень визначаються спільно керівником та педколективом навчального закладу.

По-друге, в процесі розгляду вчителя як суб'єкта управління останній, у межах вже визначених спільно з адміністрацією напрямів і норм діяльності, повинен мати право на вільний вибір засобів досягнення зазначених цілей, на індивідуальний стиль діяльності, на творчий підхід до роботи. *Такий підхід можна умовно назвати залученням педагога до внутрішньої форми управління*

власною діяльністю, оскільки передбачає певною мірою автономне вирішення педагогом (автономне щодо адміністрації школи, а не колективу учнів, класу) питання стосовно форм професійної діяльності. Керівнику необхідно відмовитися від жорстких методів контролю над діяльністю конкретного вчителя, оскільки жорсткий контроль не передбачає розвитку об'єкта управління. Така відмова повинна відбуватися разом із заміною жорстких форм контролю процедурою моніторингу діяльності вчителя. Крім того, неможливо забезпечити необхідну свободу вчителя без надання певних контролюючих функцій власне об'єкту контролю. Такі контролюючі функції можуть бути трансформовані у функції самоконтролю та взаємоконтролю педагогів. Отже, адміністрація сучасної школи повинна створити такі умови діяльності педколективу, за яких спостерігається відніша праця педагога, вільніше використання робочого часу — і тут найважливішим є питання самоменеджменту вчителя.

Під самоменеджментом вчителя розуміється використання випробуваних методів роботи в педагогічній та повсякденній діяльності з метою оптимального і змістовного використання власного та робочого часу. Власне технологія самоменеджменту вчителя не є предметом цієї статті; більш цікавим виявляється питання щодо умов, що можуть бути створені адміністрацією школи з метою підвищення ефективності самоменеджменту та самоосвіти вчителя. До них можна віднести:

- Надання вчителю можливості працювати щоденно в одну зміну, навіть якщо класи, в яких він викладає, працюють у дві зміни;
- Виділення кожному педагогу в розкладі занять методичного дня;
- Рівномірний розподіл педагогічного навантаження, скорочення до мінімуму кількості “вікон” (а в разі їх неминучості, врахування можливого ефективного використання “вікон” у підготовці до уроків, перевірки зошитів тощо).

- Створення в школі умов для відвідування відкритих уроків конкретних учителів не тільки з боку адміністрації школи (директор, завуч), але й з боку інших педагогів школи, що сприяє обізнаності педколективу в питаннях певних методик та технологій проведення уроків, що застосовуються в школі, підвищенню рівня підготовки до уроків тощо. Кожний відкритий урок має піддаватися самооцінці з боку педагога, що його проводив, а також колективному аналізу та оцінці з боку всього педколективу;
- Підтримку колективних ініціатив педагогів щодо створення або покращення функціонування організаційних структур, діяльність яких спрямована на визначення, ознайомлення та обмін педагогічним досвідом (педагогічний клуб, педагогічні майстерні, науково-методичні педагогічні сесії, запрошення до виступу у педколективі школи вчителів передового педагогічного досвіду тощо);
- Постійну увагу та, в разі потреби, корекцію самоосвітньої діяльності педагога з боку адміністрації. Тут важливим є принцип персоналізації професійних знань: усвідомлення педагогом особистісних внесків у його діяльність, що зробили інші люди.

Другим принципом особистісно зорієнтованого управління може виступати *створення таких умов, за яких згуртованість навколо стратегічної мети діяльності школи та єдність педколективу мають найвищі показники*. Нові умови роботи вимагають від керівника освітнього закладу нових якостей, переосмислення й прийняття ним своєї нової ролі. Він має стати не простим реалізатором нормативних документів і вказівок, а діячем, здатним об'єднати колектив навколо нових завдань, здатним генерувати нові ідеї й досягати нових результатів перш за все за рахунок оптимізації й кооперації наявних ресурсів, постійно націленим на саморозвиток.

Рух до нової школи починається з

осмислення цінностей конкретного педагогічного колективу, які й визначають ту педагогічну стратегію, котра буде не тільки глибоко осмислена цим колективом, а й може бути дійсно реалізована ним, оскільки особистісні цінності є найважливішим мотивуютьорюючим фактором. Іншими словами, люди дійсно та послідовно намагаються досягти тільки того, що вважають для себе цінним. Стратегія розвитку школи, невідповідна до системи цінностей, що склалися в педагогічному колективі, обов'язково залишиться лише декларацією.

Важливим завданням управління школою нового типу є гармонізація різних підходів, що сповідаються в колективі. Звичайною практикою стає працемісткий пошук оптимального співвідношення різних філософсько-педагогічних підходів, у кожному конкретному випадку виходячи з інтересів дитини. Та найголовніше – прийняття рішення про те, на якій позиції буде будуватися навчально-виховний процес у цілому, бо як зазначають філософи "...в основу будь-якої дидактичної системи покладена, прихована чи явна, підсвідомо визначена соціально-етична філософія".

Не провівши глибокої філософської рефлексії світогляду, що склався, та педагогічної діяльності, неможливо сформувати ціннісні орієнтації педагогічного колективу, здійснити цілепокладання, визначити стратегію розвитку навчального закладу у цілому.

Таким чином, ми виходимо з того, що для керівника навчального закладу та його педагогічного колективу формування ціннісно-цільової і концептуальної єдності є однією з головних умов ефективної організаційно-педагогічної діяльності.

Відповідність цілей діяльності закладу культивованим цінностям (цінностям, що поділяє весь колектив), а також відповідність цілей діяльності закладу особистісним цінностям конкретного педагога, встановлення такої відповідності – одне з головних та найскладніших завдань сучасного менеджера освіти.

Такі цінності має поділяти кожен представник педагогічного колективу. Більше того, ці цінності не є такими, що насаджуються, вчитель, котрий приходить до школи, самостійно доходить висновку про необхідність саме таких цінностей. До них належать:

Не учень для школи, а школа для учня. Такий простий та цілком логічний принцип має дуже важливе значення. Школа є певною мірою бюрократичною організацією, крім того, вона є об'єктом влади щодо державних органів управління освітою. Саме останні є класичними бюрократіями, і вони потребують від школи такої поведінки, яка була б зрозумілою саме їм, тобто поведінки бюрократичної структури. Кожна бюрократія в процесі власного розвитку проходить певну кількість еволюційних етапів. Одним із найбільш негативних є етап, на якому бюрократична організація може підмінити цілі, з якими вона була створена, цілями, що забезпечують її безпеку та життєдіяльність. Одним із проявів такої небезпеки стосовно сфери освіти - думка про те, що школа є первинним інститутом щодо учнів. Це небезпека забуття того, що освіта створюється, по-перше, задля розвитку учня, а лише після цього - для забезпечення передання досвіду від покоління до покоління, забезпечення поступовості прогресу.

Учень у закладі освіти повинен мати максимально можливий рівень свободи. Цей принцип є обов'язковою умовою для виконання першого принципу. Учні мають свободу не в тих межах, які встановлюють їм учителі, а в тих межах, які відповідають рівню їхньої свідомості. Виникає протиріччя: якщо цей рівень є недостатнім для повноцінного освітнього процесу, якщо свідомість учня не дозволяє йому визначити мету свого перебування в освітньому закладі (необхідність одержання освіти, важливість знань у майбутній професійній діяльності тощо), то які є гарантії того, що навчальний процес стане неконтрольованим з боку вчителя (якщо останній надасть учням свободу дій)? Свобода - це усвідомлена

необхідність: таку максиму повинні знати усі учні. Особистісно зорієнтоване навчання є таким навчанням, у якому найбільш повно розкривається зміст цієї максими. Крім того: вільну людину, громадянина неможливо виховати виключно авторитарними методами, що обмежують її свободу. Такими методами можна виховати підлеглого, виконавця, функціонера, але тільки одніці з них мають достатньо внутрішніх потенцій для того, щоб розвинутися до рівня особи.

Учитель - це помічник. Учитель може (і навіть повинен) бути авторитетом для учнів, але він не повинен використовувати у своїй діяльності авторитарні методи. Функція помічника полягає в тому, що вчитель допомагає учням коректувати ті цілі, які вони самостійно визначають, допомагає добирати методи та способи реалізації цих цілей, але не нав'язує їх учням, вказує на різноманітні варіанти життєвих шляхів, але не змушує учнів обирати якийсь один із них, який, на думку вчителя, є найбільш "правильним", "слухним" тощо. Слова "Сьогодні ми з вами повинні опрацювати певну кількість матеріалу" є неприйнятними для вчителя-помічника, вчителя-фасилітатора.

Четвертим принципом особистісно зорієнтованого управління є *створення таких умов, за яких спостерігається постійний позитивний зворотний зв'язок між адміністрацією та педколективом.* Головним функціональним навантаженням такого завдання є використання нетрадиційних форм мотивації до професійної діяльності та особистісного зростання кожного конкретного вчителя та педколективу в цілому.

Головними мотиваційними рушійними силами тут виступають цінування (вміння представника адміністрації школи виказувати свої позитивні відчуття у відповідь на досягнення вчителя), персоналізація особистісних внесків, що дає професійну насагу вчителю, створення "ситуації успіху", за якої спостерігається постійна позитивна атмосфера в навчальному закладі.

ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕДАГОГІЧНИХ РАДАХ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**Інноваційна
школа**

Ефективне управління

Ще Аристотель писав, що мислення починається з подиву, тобто спонуканням до пізнання може бути саме пізнання як відкриття невідомого, результат – природний продукт життєдіяльності.

В.О. Сухомлинський

Педагог завжди Майстер, якщо прагне до пізнання, до постійного вдосконалення. Шлях до професіоналізму лежить через пізнання, через уміння „думати й вирішувати”. Наші педради можна назвати „відправним пунктом”, де кожен педагог вирішує, як йти в ногу з сучасністю, зі своїм колективом однодумців. Важливо на сьогодні, щоб педрада не була „повинністю” – монотонною й нецікавою, а стала б формою спілкування, де вчитель вирішує спільними зусиллями колективу професійні проблеми, шляхи свого вдосконалення. Щоб будь-яка справа стала цікавою, щоб народилося бажання пізнавати, потрібно здивуватися й спробувати те, що незвичайно. А незвичайне завжди те, що нове! А може, слід використати нові технології при підготовці й проведенні педагогічних рад?! Здивувалися? Ось і почався шлях до пізнання!

Здійснюючи впровадження нових технологій у свою роботу, варто враховувати, що „навіть найточніші й найдетальніші описи процедур загальноосвітньої технології не можуть бути однаково сприйняті й інтерпретовані різними вчителями. Є дуже багато психологічних моментів, особливостей навко-

лишнього оточення й інших неалгоритмізованих факторів, які не дозволяють сподіватися на гарантовані результати навчання, що знижує цінність технології. Але, з другого боку, тут є багато можливостей для творчості вчителя, прояву його індивідуальної майстерності. За рахунок цих елементів ефективність однієї й тієї ж технології в різних учителів може значно відрізнятися” (В.В. Гузєєв). Хотілося б додати, що є безліч факторів не тільки психологічної готовності для використання нових технологій, але й особливості різного рівня професійної готовності до нового в педагогіці. Так що ж приховувати? Ще багато вчителів, яким „зручно” йти щодня, не один рік второваним шляхом, „давно апробованим”, і не треба турбуватися про можливу допущену помилку, і можна не помічати змучених обличч учнів, колег... Звичайно ж, багато чого залежить і від матеріальної бази, самої готовності недостатньо, потрібно чітко усвідомлювати й можливості. Якщо все врахувати, обміркувати, то результат буде!

**Тетяна ЖИХАРЄВА
Тетяна КОВТУН
Надія АРТЮХ**

Заступники директора з НВР навчально-виховного комплексу „Спеціалізована ЗШ I-III ступеня з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-природничо-математичного профілю № 84” м. Одеси

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2006

Припустимо, тема педради така, що вимагає з самого початку теоретичного осмислення. Пропонуємо як підготовчий етап педагогічних читань. Наприклад, тема педагогічних читань: „Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського”.

Перший етап – колектив треба поділити на мікрогрупи. Що є принципом поділу? Елементарно – кольори. Наприклад, перша група обрала червоний, друга – синій, третя – зелений. Групи поділено, це простіше простого. Можна ускладнити підготовку – підібрати три-чотири цитати з праць видатного Майстра-педагога В.О. Сухомлинського (кількість цитат залежить від того, скільки груп буде працювати). Будь-яка частина колективу, яка згодна з першою цитатою, – це й буде група № 1, друга група вибирає іншу цитату – це група № 2 і т.д.

Уміти зацікавити дітей – ось єдине правило шкільної дисципліни.

А. Луначарський

Нудні уроки тільки й можуть, що викликати ненависть до викладача й до того, що викладається.

Ж.-Ж. Руссо

Навчання починається з педагогічно доцільної дії, із прийому. Самі методичні прийоми є найбільш конкретним засобом роботи вчителів й учнів.

М.І. Махмутов

Прийом можна визначити як відносно закінчений елемент технології, зафіксований у загальній або особистій педагогічній культурі... Якщо прийом стабільно зв'язується з будь-яким педагогічним завданням, він стає технологією, найчастіше відносно простою технологією.

А.С. Прутенков

Учителю в повсякденній практиці потрібні не стільки методи, скільки прийоми, за допомогою яких ці методи будуть здійснюватися.

В.М. Зайцев

Чим менше викладач знає сам, тим нещадніше він запитує в учнів, учитель, який все знає сам, – це вчитель поблажливий.

В.Ю. Виготський

Для впорядкування роботи треба вибрати двох-трьох людей, які будуть „експертами обговорення”.

Другий етап (підготовлений ініціативною групою задалегідь). Мікрогрупам роздано карти-картки з дібраними тезами з робіт В.О. Сухомлинського. Визначено час для вивчення – приблизно від 10-15 до 20-25 хвилин. Методом ЧПКМ (Читаємо, Пишемо, Коментуємо, Мислимо) ці тексти відробовано, обговорено в мікрогрупах. Ті тези, з якими згодна група, відзначено знаком „+”, незгода – „-”, сумнів або незрозумілість – „?”. У випадках, коли в мікрогрупі виникає багато знаків „-” або „?”, треба все обговорити та знайти спільне рішення. Питань, які б залишилися сумнівними, не має бути.

Третій етап – вручено завдання (вони можуть бути однаковими для кожної групи, можуть бути різними – це вирішує ініціативна група). Наприклад: **Завдання для груп:**

1. Що вам відомо в запропонованому матеріалі?
2. Що вам невідомо в запропонованому матеріалі?
3. З чим із викладеного ви згодні?
4. З чим ви не згодні?
5. Яке продовження знайшли висловлені В. О. Сухомлинським ідеї в наш час?
6. Які ідеї В. О. Сухомлинського могли б знайти втілення на уроках у нашій школі?
7. Що для цього потрібно?
8. До яких результатів це могло б привести?

Четвертий етап. Визначено час для обговорення в мікрогрупах (припустимо, 10 хвилин), є відповідальний „зберігач часу”. Тривалість обговорення залежить від кількості запропонованих питань і глибини занурення в проблему. Обрані „спікери” групи або група відповідають разом, за кожним закріплено конкретну тезу й варіант рішення групи за цією тезою. Ті, що визначено групою знаком „?”, записуються „експертами” для подальшої роботи. Незрозумілого не повинно залишитися.

П'ятий етап – узагальнення за обговорюваними питаннями. Потім – ухвалення рішення за тезами, які відзначено знаком „?”. Можливі варіанти – обговорити одразу, роздавши за бажанням групам, які можуть дати відповідь. Провести „мозковий штурм” і знайти або націлити на рішення, пояснення. Методом „5-ий рядок” дати колективне визначення. Можливий варіант „домашнього завдання”, яке потім заслуховується на методичній оперативці.

Проведення педагогічних читань з використанням нових технологій може бути підготовчим етапом до методичної ради і самостійною формою роботи над певною проблемою.

Засідання можна почати з методу „спрямованої читати”. Наприклад: «А. Дистервег писав: „Учитель, образ його думок — ось що найголовніше в будь-якому навчанні та вихованні!”. Творча лабораторія вчителя вчить мислити. Актуальність їхнього створення диктується необхідністю не тільки забезпечити стабільне функціонування школи в сучасних умовах, але й для впровадження в її діяльність сучасних інноваційних процесів. Отже, метою нашої сьогоднішньої роботи є...?»

Робота над започаткуванням творчої лабораторії організується у творчих групах, склад яких визначається після проведення невеликої вступної анкети, заповненої одразу.

Перший етап.

Анкета

1. Я люблю аналізувати причини того або іншого явища.
2. Я добре знаю, як досягти запланованого результату.
3. Я чітко уявляю, план реалізації задуманого.

Можливі інші формулювання, наприклад:

1. Я сумніваюсь у результативності цієї роботи.
2. Я не уявляю собі шляху започаткування творчої лабораторії.
3. Я не зможу це спланувати та організувати.

Кількість формулювань може бути мінімальною — 2, потрібно врахувати, що це анкетування не повинно бути тривалим.

Другий етап — розподіл за групами на підставі результатів анкети (підсумки підбивати немає потреби, але це можна зробити як порівняльний аналіз того, із чим прийшли вчителі на засідання методичної ради й кінцевим результатом роботи — це може зробити група експертів). Припустимо, визначилося три групи:

Мотивація. Цілеспрямованість.

Діяльність.

Очікувані результати.

Третій етап — робота в мікрогрупах за завданнями (залежно від назви групи визначається завдання).

Мотивація. Цілеспрямованість.

1. З якою метою можуть бути створені творчі лабораторії вчителів?
2. Наскільки є актуальним їхнє створення?

Діяльність.

1. Якими, на вашу думку, є шляхи реалізації цілей творчих лабораторій?

2. Які основні принципи їхньої діяльності?

Очікувані результати.

1. До яких результатів (теоретичних і практичних) може привести організація творчої лабораторії вчителів?

Завдання груп: у процесі обговорення обрати лідера, методом ЧПКМ проаналізувати теоретичні матеріали з проблеми, які запропоновано „завметодкабінету”, і підготувати свої тези методом „Продовж рядок”. Наприклад: „У нашій школі можуть бути створені...”.

Четвертий етап — виступ представників груп.

П'ятий етап — виступ експертів. Звернути увагу на:

- узагальнення виступів груп,
- необхідність подальшого обговорення на методичних об'єднаннях,
- створення ініціативних груп з лідерів, визначених у процесі роботи мікрогруп,
- терміни роботи ініціативної групи,
- коло проблем роботи ініціативної групи,
- терміни обговорення в колективі,
- винесення питання на засідання педагогічної ради з проблеми організації та поліпшення рівня методичної роботи в школі,
- можливо, голосування.

Шостий етап — фіксація на аркушах для мікрогруп визначення з теми МР: „Які творчі лабораторії можуть бути організовані в нашій школі?”

Сьомий етап — індивідуальна робота керівника методичної ради з ініціативною групою.

Засідання методичної ради на тему „Творча лабораторія вчителя. Якою ви її бачите?”

Підготовка і проведення педагогічної ради за темою: „Про роботу педагогічного колективу зі створення умов для диференціації навчально-виховного процесу, розвитку індивідуальних здібностей учнів, самоорганізації та самореалізації особистості у навчальному процесі”.

Підготовка до педагогічної ради вимагає більшого часу і старанності, тому ініціативну групу варто організувати приблизно за один-два місяці до дати проведення.

Ініціативна група обмірковує шляхи реалізації поставленого завдання, обирає форму проведення, створює план підготовки за порядком денним засідання.

ПЛАН

підготовки до першого питання педради та проведення засідання круглого столу з цього питання

1. Створити ініціативні групи:

1.1. Консультаційна допомога з питання „Як побудувати урок, на якому учень має можливість самоорганізуватися та самореалізуватися?”

Ініціативна група у складі 4-х учителів (...)

1.2. Консультаційна допомога, доповідь з досвіду роботи з питання „Метода і форми роботи зі створення кращих умов для диференціації навчально-виховного процесу”.

Ініціативна група у складі заступника директора з НВР і 3-х учителів (...)

1.3. Консультаційна допомога з питання, доповідь з досвіду роботи „Розвиток індивідуальних здібностей учнів на уроці та в позаурочний час”.

Ініціативна група у складі 4-х учителів (...)

Порядок дій:

Збір запитань у педколективу за темою, складання плану проведення круглого столу, підготовка питань для обговорення в мікрогрупах.

2. Узагальнення з питання – заступник директора з НВР

3. Терміни роботи всіх груп до ____ 200__ н.р.

4. Обговорення підсумків роботи ініціативної групи ____ 200__ н.р.

Виходячи з питань, які було задано членами педагогічного колективу ініціативній групі при індивідуальному опитуванні, підготовлено й подано на виставку до педагогічної ради повідомлення з досвіду роботи вчителів школи.

Доповіді вчителів з досвіду роботи:

1. „Арабовані прийоми та методи диференціації на уроках”.

2. „Мій досвід з розвитку індивідуальних здібностей учнів високого й низького рівня навчання, індивідуальні методи та прийоми для підвищення рівня знань учнів, які мають у I семестрі середні показники навчання”.

3. „Методи та прийоми диференціації в класах високого та низького рівня, а також у старших класах та у 5-6-х класах”.

4. „Прийоми, які рекомендую використовувати для розвитку індивідуальних здібностей учнів середнього рівня навчання”.

5. „Мій досвід та результативність використання дидактичного матеріалу при диференціації та індивідуальній роботі на уроці”.

6. „Індивідуальні завдання, які допомагають у самореалізації учнів при закріпленні навчального матеріалу”.

7. „Мій досвід з використання диференційних завдань при вивченні нової теми”.

8. „Досвід роботи з питань створення умов для самоорганізації учнів у навчально-виховному процесі та самореалізації в подальшому житті”.

Обрана форма проведення (засідання круглого столу) передбачає коло спілкування й обговорення між колективом та ініціативною групою. Питання доведено до відома колективу заздалегідь. Можливим є такий порядок проведення круглого столу:

1. „Мозкова атака” ініціативної групи:

- що таке внутрішня й зовнішня диференціація?

Методом порівняльного аналізу двох понять „ліцей” і „школа” отримаємо відповідь на запитання.

2. „Гранулювання” – оберіть зі схеми ті „гранули” диференціації, що є в нашій школі.

Види диференціації вносяться в „гранули” на розсуд відповідального за роботу на певному етапі, також можуть за рішенням круглого столу бути додані або вибрані зі схеми.

(Продовження)

3. Робота за круглим столом проводиться за методом ПАТ (Питання, Аргумент, Теза) між „теоретиками”, „практиками” (керує обговоренням представник ініціативної групи). Можливий варіант роботи методом ЧПКМ за матеріалами повідомлень із досвіду роботи, які представлено на виставці до педради.

4. Узагальнення з аналізу роботи в мікрогрупах:

- „практики” – що вдалося в першому семестрі?
- „теоретики” – що потрібно зробити в другому семестрі?
- ініціативна група – що пропонуємо у проєкті рішення педради?

На кожному етапі роботи круглого столу потрібна чітка координація дій, послідовність завдань від „знайомого” матеріалу обговорення до цілей і завдань на майбутнє, обов’язковий контроль за терміном обговорення і висловлення – для цього обирається „зберігач часу”.

1. Розподіл на мікрогрупи за цитатами:

„Виховна робота може рухатися тільки двома шляхами – шляхом фізичного виховання і шляхом емоційного виховання, тобто впливу на серце людини...”

„Поганий учитель підносить істину, хороший навчає її добувати самостійно.”

„Система навчання не може прямо вирішувати завдання розвитку в силу сформованих стереотипів і норм.”

Можна обговорити для „професійної розминки” цитати, висловивши свою точку зору (метод „Точка зору”).

2. „Мозковий штурм” (відповіді написати на дошці):

- назвіть, які асоціації у вас виникають при слові „інновації”?
- що, на вашу думку, включає поняття екстрактивні, інтерактивні й інтрактивні прийоми?

3. „5-ий рядок”. Спробуємо дати визначення поняттю „нові технології” на підставі асоціацій, про які вже йшла розмова, але зараз об’єкт, озона і дія знайдуть більш конкретну спрямованість. Отже, назвіть словосполучення „нові технології” (всі варіанти, названі вголос, записуються на дошці):

- а) одним іменником,
- б) одним прикметником,
- в) одним дієсловом,
- г) словосполученням-синонімом.

А зараз іменник, що, на вашу думку, чіткіше визначає варіант, близький вам, з’єднайте з прикметником, позначте спрямовану дію дієсловом, використайте для більш поширеного тлумачення словосполучення-синонім і перейдемо до наступного етапу;

г) з’єднавши всі слова в одне логічне речення, одержимо своє визначення поняття „нові технології”. Воно чітко сформульоване, зрозуміле кожному, як ви його вивели самі (можна дати інший варіант завдання – написати синонімічне прислів’я або висловлювання, а потім перейти до свого формулювання).

4. Метод „спрямованого запитання”:

– Що дають учневі, учителям нові технології?

Відповідь на це запитання можна одержати декількома методами: „Закінчуй рядок”, „Прес”, „Вільний мікрофон”, „Акваріум”, ЧПКМ на готовому тексті або тезах.

5. Робота в групах за завданнями:

Що позитивного ви бачите у використанні нових технологій?

Що в цьому є негативного, на вашу думку?

Які умови потрібні для впровадження нових технологій?

Визначте етапи впровадження нових технологій у навчально-виховний процес?

Яких помилок варто остерігатися в процесі впровадження нових технологій?

Для більш плідної роботи груп їм слід дати для обговорення по одному запитанню.

6. Виступи представників груп.

7. Узагальнення й підготовка проєкту рішення.

Елементи нових технологій при проведенні навчального практичного заняття
Тема: „Використання нових технологій при проведенні засідань педагогічної ради”

ГРОМАДСЬКО-ДЕРЖАВНІ СТРУКТУРИ ЯК ФАКТОР УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНОЮ СЕРЕДНЬОЮ ОСВІТОЮ

Ефективне управління

Розвиток України як правової держави вимагає вдосконалення інститутів громадянського суспільства. Один із головних напрямів – залучення громадян до управління державними справами не тільки через депутатів рад різного рівня та звернення до державних посадовців з різноманітними пропозиціями, а й через безпосередню участь в управлінні державними закладами шляхом створення відповідних громадсько-державних структур.

Олександр СЛЕСАРЕНКО

Директор економічного ліцею м. Одеси, здобувач ОРІДУ НАДУ при Президентові України

Залучення громадян до управління державними справами – це складний і багатоплановий процес. По-перше, немає звички, всі роки посадовці все вирішували за простих громадян. По-друге, це неадекватно сприймається „зверху”, з кого спитати у випадку невиконання. Хоча, як свідчить практика:

- вирішення проблеми широким колом людей активізує прийняття рішення та залишає мінімальний відсоток її невиконання;
- виконання будь-якої роботи, своїх обов'язків посадовою особою тільки в

межах компетенції посадових інструкцій заздалегідь створює передумови стагнації суспільства, стримує ініціативу.

Таким чином, реальне залучення громадян до державних проектів, їхня співпраця з посадовими особами допоможе сформувати засади спільної відповідальності за виконання справи і навіть забезпечити її з боку суспільства. А в разі загрози невиконання поставлених завдань допоможе посадовим особам мобілізуватись; плани ж приймали разом, разом їх треба виконувати або пояснювати, у чому проблеми.

Україна – європейська держава, якій повинні бути притаманні ознаки сучасної правової держави: взаємна відповідальність держави і громадянина, гарантування захисту прав і свобод громадян, у тому числі й на право в управлінні державними справами, розвиток народовладдя. Але це неможливо зробити без залучення та навчання людей цікавитися питаннями громадсько-державного управління, надавати громадянам, організованим у відповідні структури, певні повноваження, щоб вони відчували себе активними учасниками державних процесів.

Безумовно, обговорення державних питань із залученням широкого кола громадян займає дуже великий час, але ж для відмінного виконання завдань треба спланувати, продумати все до дрібниць. Проблема в тому, що немає положень про громадсько-державні структури, а якщо і є, то повноваження цих структур юридично не закріплено. Чиновникам набагато краще мати справу з посадовими особами, ніж з представниками громадськості з двох причин:

- існування певної ієрархії між посадовими особами;
- представники громадськості не завжди мають спеціальну компетенцію.

З метою практичного втілення запропонованої концепції управління вона була запроваджена в економічному ліцеї м. Одеси, де були створені і здійснюють свою діяльність дві громадсько-державні структури: Піклувальна рада і Рада ліцею. Їх створено згідно з відповідними положеннями, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України. Крім того, учнів ліцею організовано в парламентсько-президентську республіку, яка має президента і парламент. Ці учнівські органи самоврядування обираються й діють на підставі Конституції ліцею, яку написали і прийняли на загальноліцейському референдумі самі ліцеїсти.

Три вищезгадані громадські структури безпосередньо беруть участь у керівництві навчальним закладом, включно: розробка та запровадження планів фінансування щодо вдосконалення матеріально-технічної бази ліцею, затвердження робочого навчального плану, пропозиції щодо нагородження учнів золотою та срібною медалями, вирішення питань стратегічного розвитку навчального закладу. Усі виховні заходи організують самі учні ліцею, а факультативні курси погоджуються з учнями шляхом анкетування (Схема 1).

Як свідчить досвід практичної роботи, залучення громадян до участі в керівництві навчальним закладом значною мірою сприяє підвищенню якості навчальних досягнень учнів, допомагає адміністрації вирішувати значно ширше коло питань, враховуючи при цьому інтереси всіх учасників навчально-виховного процесу, забезпечує формування громадянського суспільства.

Аналогічні структури працюють і в інших навчальних закладах, але на районному рівні не існує подібних організацій, які б накопичували досвід з місць, допомагали у вирішенні деяких питань. Весною цього року створено обласну та міську громадську організацію освітян і науковців, подібні структури створюються за пропозицією Міністерства освіти і науки України з метою підвищення якості навчання учнів та студентів. Пройшли установчі конференції, обрано керівні органи. На цьому все закінчилось. Немає ні друкованого органу, ні районних осередків, узагалі ніякої інформації про діяльність цих структур. Треба довести до населення необхідність діяльності громадсько-державних структур, надати їм реальні повноваження, які було б підтверджено урядовими постановами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Теорія держави і права: Навч. посібник / За заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Копейчикова. — К.: Юрінком Інтер, 2003.
2. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. — К.: АрЕк, 1997.

З ЧОГО СКЛАДАЄТЬСЯ КЕЙС КЕРІВНИКА СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ

Інноваційна
школа

СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ, УПРАВЛІННЯ ТА
ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ

Ефективне управління

За останні десять років у довіреній мені школі склалася певна система планування діяльності шкільного колективу, яка

дозволяє раціонально використовувати без того напружений час роботи адміністрації закладу.

Вивчаючи досвід освітян західноєвропейських держав (робота протягом трьох навчальних років у французьких ліцеях „Анрі Пуанкаре” та „Фредерик Шопен” міста Мансі, „Клебер”

та „Фюстель де Кулланж” міста Страсбурга, зустрічі з французькими, голландськими та німецькими керівниками шкіл), я побачив те, що в цих країнах не існує щорічного плану роботи. Заклади працюють за циклограмами та органайзерами.

Щороку, звертаючись до складання річного плану роботи на новий навчальний рік, кожен із нас, керівників загальноосвітніх закладів, думав про те, що йому доводиться певну частину плану минулого навчального року переносити

до нового тому, що в багатьох пунктах ідеться про те, що треба виконувати й у наступному році.

Ми розподілили річний план роботи нашої школи аналогічно до робочого навчального плану на інваріантну та варіативну частину і з того самого моменту не стали більше займатися щороку технічним переписуванням багатьох його пунктів, а зосередили нашу увагу на аналізі минулого навчального року та тематичних заходах нового навчального року (див. схему 1).

Ми не претендуємо на істину, але хочемо поділитися своїм поглядом на планування, показати технологію шляхів розвитку школи, які дозволяють зробити нетрадиційною нібито застарілу форму шкільного планування й управління.

На наш погляд, ця робота набагато глибша, вона дозволяє продумати ідеологію розвитку кожної школи індивідуально, враховуючи її власні резерви і слабкі місця, будувати довготермінові прогнози, вести за собою колектив, який складає свої педагогічні рецепти і домагається тільки своїх результатів.

**Володимир
ШЕЛАКІН**

Директор спеціалізованої школи І-ІІІ СТУПЕНІВ №10 з поглибленим вивченням французької мови імені льотчиків-космонавтів Г.Т. Добровольського та Г.С. Шоніна м. Одеси

При підготовці до II Всеукраїнського з'їзду педагогічних працівників у нашій пресі йшлося про доцільність розробки типового плану роботи загальноосвітнього середнього закладу.

Згодні і з тим, що кожна школа має своє обличчя. Але, перш за все, кожна школа має державне обличчя і мусить виконувати державні Закони про освіту, всі нормативні документи Міністерства освіти і науки, в яких закладено певну частину обов'язкових заходів для всіх типів загальноосвітніх закладів. Кожний загальноосвітній середній заклад – чи то спеціалізована школа, гімназія, ліцей, колегіум, чи загальноосвітня школа – на **85-90%** має одні й ті самі завдання. І лише на **10-15%** кожний заклад має власне обличчя.

Принцип нашої роботи: роби, як я, роби зі мною, роби краще за мене.

Система планування, яку ми створили в нашому навчальному закладі, передбачає наявність потрібних для забезпечення менеджменту сучасним закладом та проведення своєчасного моніторингу ефективності роботи шкільного колективу, наступних документів директора та його заступників у вигляді планів, схем, форм звітів та інформацій, блан-

ків відвідування уроків, контролю за веденням шкільної документації та іншого, яка спрощує діяльність адміністрації закладу тому, що дозволяє користуватися готовими бланками, а не друкувати, не креслити потрібні форми звітів та інформацій. Деякі з них є довготерміновими й допомагають відшукувати за декілька хвилин дані або показники роботи за попередні роки та порівнювати їх з тим чи іншим періодом поточного навчального року.

1. ЦИКЛОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО РОКУ¹

Циклограму складено з окремих планів різних видів, напрямів і циклів роботи загальноосвітнього навчального закладу.

До неї віднесено заходи, що повторюються щороку, тобто: забезпечення організованого початку навчального року, здобуття учнями школи повної загальної середньої освіти, атестація педагогічних кадрів, набір дітей у перші класи, підготовка шкільної будівлі до осінньо-зимового періоду, охорона праці та техніка безпеки, створення системи

Схема 1
Схематично планування виглядає так:

		1		2		
		Циклограма навчального року (інваріантна частина річного планування)		Органайзер навчального року		
3		4	5	6	7	
Аналіз діяльності за минулий навчальний рік		Заходи навчального року (варіативна частина)	Календар пам'ятних дат світу, країни, міста, закладу	Таблиці (схеми звітів, інформацій)	Тижневик директора (заступника директора)	

¹ Цю циклограму опубліковано в №№29-31 за 2002 рік газети „Директор школи” видавництва „Шкільний світ”, за яку директора школи було визнано переможцем конкурсу 2002 року „Директор-дослідник”.

викладання іноземних мов у спеціалізованих школах, створення системи виховної роботи, підвищення якості навчально-виховного процесу, підвищення педагогічного, психологічного, методичного та фахового рівня педагогічних працівників, щорічний контроль за діяльністю шкільного колективу, щорічний контроль за діяльністю шкільного колективу, державна підсумкова атестація, цивільна оборона тощо.

Циклограма навчального року не передбачає складання тематичних заходів, які проводяться в поточному навчальному році і притаманні тому чи іншому закладу.

Вона може використовуватися керівниками закладу при організації роботи чи контролю за виконанням того чи іншого виду, напряму і циклу навчального року.

Заходи циклограми можуть доповнюватися згідно з профілем закладу.

2. ОРГАНАЙЗЕР НАВЧАЛЬНОГО РОКУ²

Органайзер (англ., імен., від значення українського дієслова „організувати”) складено з циклограми навчального року з метою більш раціонального контролю за виконанням її заходів, спланованих за циклами, напрямками та видами діяльності закладу за місяцями навчального року.

Він складає 12 аркушів формату А-3, поділених горизонтально на кількість тижнів у місяці та вертикально за основними напрямками діяльності загальноосвітнього закладу: організаційна робота, навчальна робота, контроль за навчально-виховним процесом, виховна робота, методична робота, робота допоміжних служб.

Органайзер є зручним для використання на столі керівника: у відповідні графи місяців, тижнів та напрямків діяльності вносяться тематика рад, нарад, зборів, семінарів та конференцій із заходів поточного

навчального року. Його можна використовувати для здійснення контролю за вхідними та вихідними документами, прийнятими рішеннями на нарадах та в наказах закладу. Органайзер навчального року можна за допомогою фотокопіювальної техніки використовувати як настільний документ кожного з керівників закладу, так і настінний план роботи закладу для демонстрації в методичному кабінеті чи диспетчерській. Органайзер можна за допомогою комп'ютера легко перетворити в тижневий план роботи.

3. АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ³

Перед тим, як скласти заходи на новий навчальний рік, кожний керівник намагається від своїх заступників отримати звітну інформацію про підсумки минулого навчального року. Кожний заступник робить це своїм шляхом. У цій брошурі пропонується набір різних схем, звітів, порівнянь результатів роботи різних служб школи за традиційним складом напрямів: організаційний, навчальний, виховний, кадровий, методичний та господарський. У другій частині наводиться матриця звітної доповіді керівника на першому засіданні педагогічної ради.

4. Заходи навчального року є варіативною частиною річного планування роботи закладу. Щороку наприкінці березня адміністрація школи проводить діагностування проблем шкільного колективу серед учителів, учнів та батьків. Найвагоміші проблеми і вносяться до заходів нового навчального року.

Кожний заступник директора школи чи керівник предметного методичного об'єднання (завідувач

² Оpubліковано у № 28 за 2002 рік газети „Директор школи”, за що директора школи було визнано переможцем конкурсу року „Майстерність”.

³ Оpubліковано у №№ 21-22 за 2005 рік газети „Директор школи”.

предметної кафедри) складає тематичні заходи і вносить із різних напрямів роботи до матриці. Після ознайомлення директора та обговорення заходів на адміністративній нараді вони виносяться на затвердження педагогічною радою колективу в серпні. Розділи можуть бути традиційними.

5. Календар навчального року (ювілеї, дати народження видатних письменників, учених, державні, релігійні та народні свята, загальношкільні заходи – див. таб. 1).

6. ТАБЛИЦІ ДО РІЧНОГО ПЛАНУ РОБОТИ

Таблиці розроблено з метою звільнення адміністрації від витрати часу на виготовлення деяких бланків.

Більшість таблиць відповідають прийнятій в органах управління та закладах освіти формі, а окремі таблиці створено, виходячи з багаторічного досвіду роботи, вони допомагають у короткий термін заповнити бланк вивчення стану впровадження того або іншого питання в закладі чи підготувати необхідний документ: комплектування педагогічних кадрів, написання протоколу зборів, реєстрація учасників конференції, складання графіку щорічної відпустки.

Доцільно використовувати ці таблиці в хронологічному порядку з позначками дат підготовки та адресатів направлення. Після запов-

нення таблиці документ подається на затвердження керівникові, потім робиться потрібна кількість фотокопій, ставиться печатка закладу і документ відправляється, а оригінал його зав-

Таблиця 1

Дата	Свята, пам'ятні дати	Шкільні заходи
14 пн. схід 5.49 захід 17.27	Дн. А. Ейнштейна (1879) Початок Великого посту	- 8.30 – щотижнева адміністративна нарада. - 15.00– 16.00 – прийом з особистих питань.
5 вт. сх. 5.47 зах. 17.29	Всесвітній день прав споживача Національний день Угорщини	- 6 урок – нарада класних керівників при директорові закладу. - 8 урок – нарада колективу школи при директорові. - 9 урок – виробнича нарада колективу. - 16.30 – співбесіди з педагогічними працівниками згідно з графіком на НР.
16 ср. сх. 5.45 зах. 17.30	Дн. А. Попова (1859)	- 1 урок – Міськінформ. Проведення єдиної класної години.
17 чт. сх. 5.43 зах. 17.32	Дн. М. Врубеля (1856-1910) День Святого Патрика в Ірландії	- 15.00 – засідання ради ветеранів та ради молодих учителів. - 15.30 – зустріч молодих учителів з наставниками. - 15.30 – засідання атестаційної комісії щодо присвоєння I та II категорій.
18 пт. сх. 5.40 зах. 17.33	День Паризької комуни (1871) Дн. М. Римського-Корсакова (1844)	- 15.00 – університет педагогічних знань для батьків. - 15.30 – засідання ради голів класних батьківських комітетів. - 16.00 – зустрічі вчителів з батьками учнів у базових кабінетах циклів. - 16.30 – нарада класних керівників при директорові. - 17.00 – класні батьківські збори класів I та III ступенів. - 17.00 – загальні збори батьків класів II ступеню. - 18.00 – класні батьківські збори класів II ступеню. - 18.00 – загальні збори батьків I (заступник) та III ступенів (директор).
19 сб. сх. 5.38 зах. 17.35		
20 вс. сх. 5.36 зах. 17.36	Дн. Генріха Ібсена (1828)	

Організаційна робота	14-20 березня 2005 р. – 11 тиждень року 3 місяці 26 навчального року	<ul style="list-style-type: none"> - проведення засідання педагогічної ради та розгляд питання про завершення атестації педагогічних працівників закладу – ДИР - оновлення списку будівель та земельних ділянок, заборонених для забудови – ДИР - підготовка звіту адміністрації школи перед колективом закладу – ДИР - здача звіту про роботу закладу за квартал поточного року – ДИР - проведення загальношкільної конференції з питань якітєвня адміністрації про якість роботи закладу - проведення наради при директорі з питань порядку денного 3 червтнр НР і поточних питань роботи колективу – ДИР - проведення профспілкових зборів колективу з питання проведення засідання Ради закладу за порядком денним ходу навчального року – РШК - проведення попереднього туру контрольного тестування учнів підготовчих груп – УЧ - участь у проведенні екзаменів на відповідність знань іноземної мови європейським стандартам – ІНМ - надання допомоги сім'ям, які отримали попередження про залишення дітей на друкрф-УЧ - складання графіку проведення консультацій на період проведення державної атестації УЧ 	<p>14 пн. – с.х. 5.49, зах. 17.27</p> <p>- 8.30 щотижнева адміністративна нарада</p> <p>- 15.00–16.00 прийом з особистих питань</p>	
Навчальна робота		<ul style="list-style-type: none"> - контроль за подачею та засвоєнням граматики на уроці іноземної мови – ІНМ - контроль за використанням прових моментів на уроках іноземної мови – ІНМ - контроль за формуванням навичок діалогічного мовлення на уроках іноземної мови – ІНМ - персональний контроль за діяльністю педагогічних працівників - контроль за станом виконання матеріалу, підготовкою школи до державної атестації та якості її проведення – УЧ - контроль за станом виконання внутрішнього розпорядку, дотриманнями вимог Статуту школи, роботи з виховання класки поведінки та дотриманнями етикетно-поведінкового режиму – ШД, МЦ - контроль за виконанням вимог державної атестації класних керівників та кураторів, що атестуються на вищу кваліфікаційну категорію та отримують педагогічне звання - контроль за виконаннями рішень педагогічної ради та інших колегіальних органів закладу – АДМ - забезпечення випуску стінної газети та бюлетеня „Хочу все знати” – ВЧ - надання допомоги сім'ям з питань відвідування дїтьми занять - проведення заходу за календарем народних свят „Прийди, весно, з радістю” – БІБЛ, ГЦ - складання і затверд. заходів бібліотеки під час весняних канікул – БІБЛ - підготовка наказу про стан роботи шкільної бібліотеки - організація та проведення опитування учнів і батьків для визначення переможців щорічного загальношкільного конкурсу „Людина року” серед учителів (7 номінацій) та учнів І–ІІІ ступенів (3 номінації) – ВЧ - складання характеристик та оформлення - атестаційних листів на 1 та 2 категорії – ШМК - проведення діагностування інтересів та трудності учителів з питань педагогіки, - нашої роботи за методикою – ШМК - складання переліку атестації учителів шкільного рівня 	<p>15 вт. – с.х. 5.47, зах. 17.29</p> <p>- 6 урорк – нарада класних керівників при директорові закладу</p> <p>- 8 урорк – нарада колективу школи при директорові</p> <p>- 9 урорк – виробнича нарада колективу</p> <p>- 16.30 співбесіди з педагогічними працівниками згідно з графіком на НР</p>	
Виховна робота		<ul style="list-style-type: none"> - контроль за засвоєнням 16 ср. с.х. 5.45, зах. 17.30 - 1 урорк – Міськінформ. Проведення єдиної класної години 	<p>16 ср. с.х. 5.45, зах. 17.30</p> <p>- 1 урорк – Міськінформ. Проведення єдиної класної години</p>	
Кадрова робота		<ul style="list-style-type: none"> - 18 пт. – с.х. 5.40, зах. 17. 33 - 15.00 – Університет педагогічних знань для батьків - 15.30 – засідання ради голів класних батьківських комітетів - 16.00 – зустрічі учителів з батьками учнів з базових кабінетях циклів - 17.00 – нарада класних керівників при дир НР - 17.00 – нарада класних керівників при дир НР - 18.00 – класні батьківські збори класів ІІ ступеню - 18.00 – загальні збори батьків І (васстулник) та ІІІ ступення (директор) 	<p>17 чт. – с.х. 5.43, зах. 17.32</p> <p>- 15.00 – засідання ради ветеранів та ради молодих учителів</p> <p>- 15.30 – зустріч молодих учителів з наставниками</p> <p>- 15.30 – засідання атест. комісії щодо присвоєння І та ІІ кат.</p>	
Методична робота		<ul style="list-style-type: none"> - 19 сб. с.х. 5.38, зах. 17.35 - 20 вс. с.х. 5.36, зах. 17.36 	<p>19 сб. с.х. 5.38, зах. 17.35</p> <p>20 вс. с.х. 5.36, зах. 17.36</p>	
Робота допоміжних служб	<ul style="list-style-type: none"> - виставлення рахунків за використання електроенергії орендарам – БУХ - проведення своєчасної оплати за комунальні послуги міським службам – БУХ - контроль медичних документів юнаків призовного віку – МП - підготовка документації для стенду з проведення конкурсного зарахування у 1 та 10 класи школи – С - планування заходів щодо прибирання шкільної території – АГЧ 	<p>19 сб. с.х. 5.38, зах. 17.35</p> <p>20 вс. с.х. 5.36, зах. 17.36</p>	<p>20 пн. 69/108</p> <p>День ап. Андрія Первозванного</p> <p>- 1 урорк – адм. нарада</p> <p>- 15.00-16.00 прийом</p>	<p>27 пн.</p> <p>дн. Л. Пастера (1822-1895)</p> <p>Фр. мікробіолога дн. П.М. Третякова (1832-1898)</p> <p>мещената</p> <p>- 1 урорк – адм. нарада</p> <p>- 15.00-16.00 прийом</p>
Робота	<ul style="list-style-type: none"> - 2 Тм 49 Тр 29 лис.– 5 грудня 2004 - 2 Тм 50 Тр 6-12 грудня 2004 - 3 Тм 51 Тр 13-19 грудня 2004 	<p>2 Тм 49 Тр 29 лис.– 5 грудня 2004</p> <p>2 Тм 50 Тр 6-12 грудня 2004</p> <p>3 Тм 51 Тр 13-19 грудня 2004</p>	<p>4 Тм 52 Тр 20-26 грудня 2004</p>	<p>5 Тм 53 Тр 27 гр. 2004 – 2 січ., 2005</p>
Дата свята, пам'ятні дати, основні заходи	<ul style="list-style-type: none"> - 6 пн. 64/113 - День Збройних Сил України - 1 урорк – адм. нарада 15.00-16.00 прийом - дн Г.Ф.Квітки-Основяненка (1778-1843) укр. письменника - 1 урорк – адм. нарада - 15.00-16.00 прийом 	<p>2 Тм 49 Тр 29 лис.– 5 грудня 2004</p> <p>2 Тм 50 Тр 6-12 грудня 2004</p> <p>3 Тм 51 Тр 13-19 грудня 2004</p>	<p>4 Тм 52 Тр 20-26 грудня 2004</p>	<p>5 Тм 53 Тр 27 гр. 2004 – 2 січ., 2005</p>

<p>30 вт. 60/117 дн. Д. Сейфа (1667-1743) англіїст письменника дн. М. Твена (1835-1910) амер. письменника</p> <p>- 6 урок – нарада класних керівників при директорі - 7 урок – засідання науково-практичний семінар учителів на тему</p> <p>- 6 урок – нарада класних керівників при директорі - 7 урок – засідання науково-методичної ради - 8 урок – нарада при заступнику директора за порядком денним грудня та поточними справами місяця - 9 урок – робота шкіль лед. майстерності</p>	<p>7 вт. 65/112 День св. Катерини</p> <p>- 6 урок – нарада класних керівників при директорі - 8 урок – науково-практичний семінар учителів на тему</p>	<p>14 вт. 70/107 День пролока Наума</p> <p>- 6 урок – нарада класних керівників при директорі - 7 урок – засідання атестаційної комісії - 8 урок – нарада колективу при директорі за порядком денним грудня місяця - 9 урок — профспілкові збори колективу</p>	<p>21 вт. 75/102 День енергетики дн. К. Рокоссовського (1896-1968) маршала СРСР</p> <p>- 6 урок – нарада класних керівників при директорі</p>	<p>28 вт.</p>
<p>1 ср. 61/116 Всесвітній день боротьби зі СНІДом дн. Г. Жукова (1896-1974) маршала СРСР</p> <p>- 1 урок-проведення єдиної класної години. Міськийформ</p>	<p>8 ср. 66/111 - 1 урок – проведення єдиної класної години. Міськийформ</p>	<p>15 ср. 71/126 дн. О. Ейфеля (1832-1923) фран. будівника</p> <p>- 1 урок-проведення єдиної класної години. Міськийформ</p>	<p>22 ср. 76/101 День української дипломатії дн. Марка Вовчка (1833-1907) укр. і рос. письменниці</p> <p>День Ганни</p> <p>- 1 урок-проведення єдиної класної години. Міськийформ</p>	<p>29 ср.</p>
<p>2 чт. 62/115</p>	<p>9 чт. 67/110 -15.00 робота університету педагогічних знань для батьків</p>	<p>16 чт. 72/105 дн В. Кандінського (1866-1944) рос. художника</p> <p>дн. Г. Сваридова (1915) рад. композитора</p> <p>- 8 урок – засідання профспілкового комітету</p>	<p>23 чт. 77/100 дн. М. Воляного (1924-1987) рад. актора</p> <p><i>Іззілова Л.В.</i></p>	<p>30 чт.</p>
<p>3 пт. 63/114 - 11.00 відвантаження макулатури</p> <p>- 14.00 підготовчі групи до вступу у 1 класи</p>	<p>10 пт. 68/109 Всесвітній день прав людини</p> <p>дн. М.О. Некрасова (1821-1878) рос. письменника</p> <p>- 14.00 підготовчі групи до вступу у 1 класи</p>	<p>17 пт. 73/104 дн. Л. Бетховена (1770-1827) нім. композитора</p> <p><i>Чеботар Н.М., Сергєєнко Ш</i></p> <p>- 11.00 відвантаження макулатури</p> <p>- 9 урок – засідання піклувальної ради</p> <p>- 14.00 підготовчі групи до вступу у 1 класи</p>	<p>24 пт. 78/99 День архіста</p> <p><i>Гандзак В.С</i></p> <p>-14.00 підготовчі групи до вступу</p> <p>- 13.30 – засідання ради голів класних батьківських комітетів за порядком денним</p> <p>- 16.00 – звітна конференція піклувальної ради</p> <p>- 16.00-прийом Учителями батьків у базов. кабінетах</p> <p>- 16.30 – нарада класних керівників з питань зборів батьків</p> <p>- 17.00 – проведення класних зборів</p> <p>- 18.00 – проведення загальношкільних батьківських зборів</p>	<p>31 пт.</p>
<p>4 сб.</p>	<p>11 сб. <i>Матійко Н.М.</i></p>	<p>18 сб. день навч. практики 5-8</p>	<p>25 сб. Різдво Іоуса Христа за католицьким календарем відпрацювання за ВВТ</p>	<p>1 сб. Новий рік</p> <p>2 нед. Всесвітній день миру</p>
<p>5 нед. дн. Ф. Тютчева (1803-1873) рос. поета</p> <p>Закінчення оборони міста-героя Москви (30.09.-05.12.1941)</p>	<p>12 нед.</p> <p>День св. Миколая Чудотворця</p>	<p>19 нед.</p>	<p>26 нед.</p>	<p>2 нед.</p>

жди залишається у виконавця. Відірвавши перфорований куточок аркуша, бачиш новий термін подання документа, його назву та місце, куди його треба відправити.

7. ТИЖНЕВИК КЕРІВНИКА ШКОЛИ

Тижневик складається з органайзера навчального

Таблиця 4

3 тм. – 26 тпр – 11 тр 14-20 березня 2005 року	
Тиждень біології – Контроль стану викладання математики – Методичний тиждень класних керівників 5-7 класів – Ярмарок педагогічних ідей	
Дата, свята, пам'ятні дати, основні заходи	Особисті нотатки
14 ПН. 121/50 – сх.5.49, зах.17.27 Дн. А. Ейнштейна (1879) Початок Великого посту - 8.30 щотижнева адміністративна нарада - 15.00–16.00 прийом з особистих питань	
15 ВТ. 122/49 – сх.5.47, зах.17.29 Всесвітній день прав споживача Національний день Угорщини - 6 урок – нарада класних керівників при директорові закладу - 8 урок – нарада колективу школи при директорові - 9 урок – виробнича нарада колективу - 16.30 співбесіди з педагогічними працівниками згідно з графіком на НР	
...	

Виступ Володимира Шелакіна на круглому столі журналу "Директор школи, ліцею, гімназії", (Київ, лютий 2006 року)

року за його тижнями у лівій частині зошита, а праворуч розміщено дні поточного тижня, його особливості та контроль за прийнятими рішеннями, виданими та отриманими заходами, наказами органів управління освітою тощо (див. таб. 2).

При використанні тижневіка всіма керівниками закладу директору залишається лише перевірити виконання заходів минулого тижня на адміністративній нараді та звернути увагу на важливість тих чи інших заходів наступного тижня, нагадати своїм заступникам про виконання рішень та питань контролю.

Тижневе планування за допомогою комп'ютера швидко переробляється в план роботи на місяць (див. таб. 3).

Тижневе планування роботи закладу можна також представити у вигляді щоденника вчителя, що організовує роботу всього колективу без будь-яких оголошень і дає можливість замінювати блокноти. У нашому закладі кожний учитель отримує на початок навчального року такі щоденники, що робить непотрібними додаткові оголошення та непередбачені для вчителів заходи (див. таб. 4).

8. ЖУРНАЛ ДИРЕКТОРА НА П'ЯТЬ РОКІВ

Діяльність директора з кожним роком стає більш аналітичною, ніж контролюючою. Тому кожному директору слід мати напохваті

все більше інформації минулих років для їх порівняння з даними поточного року. Також багато документів щороку доводиться повторювати та надсилати заново в ті чи інші інстанції. Цей журнал дозволяє накопичувати матеріали за поточні п'ять років, а при потребі відшукати показники попередніх п'яти років. Тому, хто мав уже такий журнал за попередні роки, нескладно відшукати в ньому необхідні дані для перенесення до журналу цих років.

9. КНИГА КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНО – ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Ця книга містить різні форми відвідування уроків, здійснення контролю за веденням шкільної документації. Під час відвідування уроку напохваті в директора або його заступників завжди є й бланки для записів наслідків перевірки зошитів, щоденників, словників та дотримання шкільної форми. Раз на чверть з книги відділяються аркуші з аналізами уроків та здійснених перевірок, які можуть вкладатися в досьє кожного педагогічного працівника, що дає можливість кожному члену адміністрації ознайомитися із зауваженнями всієї адміністрації щодо того чи іншого вчителя.

10. ЗОШИТ ЗАСТУПНИКА ДИРЕКТОРА

Відомо, що посада заступника директора пов'язана більше з контролем за навчально-виховним процесом. Цей зошит дозволяє економити час заступника директора на виготовлення різних бланків. Також дані про підлеглих педагогічних працівників завжди містяться в одній книжці, вони можуть змінюватися щодо пройдених курсів перепідготовки чи отриманих категорій під час проходження атестації. Оперативність у роботі заступника зі складанням різних графіків та розкладів вивільняє час для здійснення

контрольної функції за якістю навчально-виховного процесу.

11. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Усі ми щодня відчуваємо потребу в користуванні матеріалами, які було складено при організаційному забезпеченні навчального року. Знаємо ми й про їх немалу кількість. Витрачати час на пошуки тієї чи іншої інформації в справах та зошитах — це є витрачати час. Ця брошура завжди прийде на допомогу в разі потреби відповісти на запитання про структуру навчального року, про кабінет, у якому працює той чи інший учитель, про кількість годин з того чи іншого предмета, про класи, у яких він має педагогічне навантаження, та багато іншої інформації, яка завжди є в заступника директора.

Все це, на наш погляд, необхідне керівнику або його заступникам для чіткої організації робочого місця та більш ефективної діяльності навчального закладу.

12-13. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА АНАЛІТИЧНІ НАКАЗИ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

За публікацію цих матеріалів директора школи було визнано переможцем конкурсу газети “Директор школи” за 2004 рік у номінації „Громадське визнання”.

14. ПОКАЖЧИК розміщення основних довгострокових документів МОНУ за 1980-2005 роки розроблено з метою оперативного знаходження потрібних матеріалів у збірниках наказів МОН України.

Для звернення до покажчика слід визначити ключові слова необхідного для знаходження документу і лише потім звертатися до алфавітного покажчика. Наприклад, „Положення про нагородження золотою медаллю” — “Золота медаль”, або „Організація

навчально-виховного процесу в початкових класах загальноосвітніх шкіл України” – “Початкова школа” тощо.

15. Зведену НОМЕНКЛАТУРУ СПРАВ ЗАКЛАДУ розроблено на підставі методичних указівок Міністерства освіти України, затверджених наказом № 415 від 20.07.84 та опублікованих у збірнику наказів № 11 за 1984 рік.

До Зведеної номенклатури школи внесено найбільш типові назви справ з номерами папок, де містяться дані, інформації, відомості тощо з того чи іншого найменування справи. Зведену номенклатуру зроблено в алфавітному порядку для більш раціонального використання часу для знаходження документу, але в школі є номенклатура кожної частини.

Перша цифра номеру папки позначає номер частини чи служби школи, наприклад:

- 0** – номенклатура справ директора школи,
- 1** – номенклатура справ секретаря школи,
- 2** – номенклатура справ навчальної частини,
- 3** – номенклатура справ виховної частини,
- 4** – номенклатура справ методичної частини,
- 5** – номенклатура справ господарчої частини,
- 6** – номенклатура справ диспетчера школи,
- 7** – номенклатура медичного пункту школи,
- 8** – номенклатура бухгалтерії школи,
- 9** – номенклатура справ бібліотеки школи,
- А** – архів школи,
- ТБ** – номенклатура справ техніки безпеки.

Для зручнішого користування, більш швидкого розпізнання та відшукування документів частин і підрозділів школи кожній частині чи службі школи було присвоєно коди (скорочення назв) та кольори папок, скріпок на документах, чорнил, наприклад: директору школи – **ДШ** – чорний колір, секретарю – **СШ**, навчальній частині – **НЧ** – синій колір, виховній – **ВЧ** – зелений, методичній – **МЧ** – червоний, господарчій – **ГЧ** – жовтий, іноземних мов – **ІМ** – фіолетовий тощо.

Документацію кожного підрозділу представлено в таблиці 5.

Таблиця 5

000 Директор школи	001 002 003 004	Документація кабінету директора Журнал директора Законодавство України про освіту Кодекс законів про працю
100 Канцелярія школи	101 102 103	Вхідні документи школи Вихідні документи школи Накази директора. Зразки наказів
200 Навчальна частина школи	201 202 203	Педагогічні консилиуми Наради з питань навчальної роботи Зустрічі з учнями паралелей
300 Виховна частина	301 302 303	Наради з питань виховної роботи Методичні об'єднання класних керівників Діти України
400 Методична частина	401 402 403	Методичні оперативки Методичні рекомендації Методична рада

УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ

**Інноваційна
школа**

Шкільне самоврядування

Про актуальність цієї роботи свідчать певні зміни, які відбулися в нашій країні за роки незалежності, торкнулися і суті соціального замовлення суспільства сучасній українській школі. Воно полягає у вихованні особистості, яка володіє не тільки певною сумою знань, умінь та навичок, але й має здатність активно включитися в демократичні процеси, що відбуваються в нашій країні. Відомо, що в шкільному віці діти вчаться приймати самостійні рішення, відповідати за свій вибір, бути здатними до виявлення критичності й самокритичності. Саме в школі вони готуються до свідомої активної участі в суспільному житті держави, до самостійної адаптації в умовах швидких змін суспільного життя. Елементи дорослого громадянського життя моделюються в школі через учнівське самоврядування, адже шкільне життя має будуватися на основі демократичних цінностей. Вирішення цього завдання можливе шляхом ефективного розвитку учнівського самоврядування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які ми спираємося, показує, що головним завдан-

ням учнівського самоврядування є формування і розвиток соціально активної, гуманістично спрямованої особистості з глибоко усвідомленою громадянською позицією. Велику увагу організації й розвитку учнівського самоврядування приділяли видатні педагоги Я. Корчак, А.Н. Лутошкін, Л.І. Новикова, А.С. Макаренко, С.Т. Шацький та ін.

Метою роботи є виявлення особливостей та створення умов для ефективного виховання учнів зі свідомою, активною громадянською позицією.

Для досягнення мети було поставлено завдання створення і впровадження моделі учнівського самоврядування.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що в самоврядуванні важливу роль відіграють офіційні лідери – особи, уповноважені колективом для керівництва тією чи іншою сферою діяльності. Це – президенти, голови, старости, командири та ін. Від того, хто є цими вповноваженими, залежить зрілість і дієвість самоврядування.

Розглядаючи учнівське

Вікторія ЯГОДНІКОВА

Заступник директора з виховної роботи загальноосвітньої спеціалізованої школи I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземних мов №50 м. Одеси, автор моделі „Шкільна Учнівська Республіка”, програми виховання „Я – українець”

За рішенням експертної комісії обласного ярмарку педагогічних ідей і технологій Ягоднікова В.В. за творчу роботу „Шкільна учнівська республіка” та авторську програму виховання „Я – українець” отримала „Посвідчення автора” від 17 травня 2003 року.

Директор школи, ліцею, гімназії № 3 2006

самоврядування як один із видів самоврядування народу, А. С. Макаренко вважав його дієвим засобом підготовки підростаючого покоління до життя, праці, активної участі в загальнодержавних суспільних справах, виділяючи при цьому інститут командирів, зведені загоони, чергування, систему внутрішньоколективних залежностей тощо [1]. Ще Н.К. Крупська в статті „РКСМ і бойскаутизм” зазначала: „Тільки активно втручаючись у живе життя, молодь зможе виробити в собі... організаційні навички” [2, с.26]. В умовах життя школи такою активною діяльністю повинно стати самоврядування. У статті „Шкільне самоврядування і організація праці” вона наголошує: „Однією з найважливіших функцій шкільного самоврядування повинен бути розвиток у дітей організаційних навичок” [3, с.56].

Дослідники шкільної молоді та стану загальної середньої освіти в США, Англії, Франції, Німеччині, країнах СНД та Україні акцентують на зростанні уваги до лідерства школярів. Так, у США за традицією, про яку зазначала ще Н. К. Крупська, все ширше й наполегливіше діє самоврядування за моделлю державного управління (обираються шкільні президенти, кабінет міністрів, суд, поліція та ін.). Лідерів-школярів, які потрапили до органів самоврядування, навчають у тимчасових лідерських класах, міжкласних та міжшкільних об'єднаннях. Інтенсивну роботу з підготовки лідерів-школярів ведуть, наприклад, англійські елітні школи-інтернати. Виховання в позанавчальній роботі проводиться за різновіковими „шкільними домами”. Значна роль у підготовці й вихованні лідерів-школярів належить організаціям „Молоді фермери Америки”, бойскаутським асоціаціям, дитячим організаціям і об'єднанням України.

Цінність учнівського самоврядування сьогодні вбачається в тому, що

учні глибоко й усебічно проникають у сутність своїх прав та обов'язків. Учнівське самоврядування надає багато можливостей для формування ініціативної, здатної приймати нестандартні рішення особистості, розвитку творчого потенціалу учнів, навчає самостійності й відповідальності, створює широке поле для самовизначення, саморозвитку і самореалізації особистості. Саме це дає можливість відвернути учнів від асоціальних форм поведінки, допомагає розвинути соціальну активність, виховати почуття власної гідності, виявити себе в конкретній справі, уміти брати на себе моральну відповідальність перед суспільством за себе, за інших, за справу.

Шкільне самоврядування повинно стати визначальним фактором педагогічної доцільності організації життя шкільного колективу, соціальної активності учнів, формування в них почуття гідності, можливостей виявляти себе в соціально значущих справах.

Виходячи саме з таких позицій, на підставі нових особистісно зорієнтованих технологій було створено й адаптовано до шкільних традицій шкільне самоврядування відповідно до Конституції України, Закону про загальну середню освіту, Конвенції ООН про права дитини та інших документів.

Через створення системи учнівського самоврядування – Шкільної Учнівської Республіки (ШУР) – на засадах демократії й гуманістичних відносин було забезпечено умови для:

- гуманних відносин суб'єктів виховання;
- самовизначення й самореалізації особистості кожного учня, вільного розвитку його здібностей;
- формування в нього потреби інтелектуального, духовного, культурного розвитку, здатності до самостійного творчого мислення;
- формування громадянської активності;

- формування відповідальності, самостійної поведінки;
- виховання поваги до суверенітету особистості учня;
- надання кожному учню можливості зробити життєвий вибір.

Метою створення Шкільної Учнівської Республіки було:

- сприяння розвитку творчої особистості учнів;
- гармонійний розвиток особистості;
- формування активної позиції кожної особистості;
- вироблення вмінь та навичок співробітництва;
- забезпечення виконання учнями своїх обов'язків та захист їхніх прав;
- формування повноцінного громадянина держави.

Учнівське самоврядування школи у своїй діяльності вирішує такі завдання:

- захист інтересів учнів;
- створення об'єднань, клубів за інтересами;
- створення умов для самореалізації особистості учня;
- проведення наукових, творчих, спортивних заходів, свят;
- створення умов для набуття досвіду громадянської дії, демократичної поведінки;
- сприяння професійній орієнтації учнів.

Шкільна Учнівська Республіка — це управління життєдіяльністю шкільного колективу, яке здійснюється суб'єктами школи (учнями й педагогами). Як

Вріз 1.

КОНСТИТУЦІЯ ШКІЛЬНОЇ УЧНІВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

(витяг)

Розділ I. Загальні засади

Стаття 1. Шкільна Учнівська Республіка (далі ШУР) — самостійне, добровільне, демократичне об'єднання учнів.

Стаття 2. У своїй діяльності ШУР керується Конституцією України, Законом України „Про освіту”, цією Конституцією, Декларацією дитини, Статутом школи.

Стаття 3. ШУР сприяє розвитку творчої особистості учнів, захищає їхні права, а також забезпечує набуття соціального досвіду, формування особистісних рис громадян України, здатних до свідомого суспільного вибору.

ШУР сприяє виробленню активної позиції кожної особистості, набуттю досвіду творчої соціальної діяльності, соціального партнерства, виробленню вмінь та навичок співробітництва в умовах первинних дитячих колективів.

Стаття 4. Головні завдання органів самоврядування:

- захист інтересів учнів;
- створення об'єднань, клубів за інтересами;
- створення умов для самореалізації особистості учня; проведення наукових, творчих, спортивних заходів, свят; створення умов для набуття досвіду громадянської дії, демократичної поведінки;
- сприяння професійній орієнтації учнів.

Стаття 5. У своїй діяльності органи учнівського самоврядування використовують різноманітні форми роботи, спираючись на запити, інтереси, творчість та ініціативу учнів і педагогів.

Стаття 6. Органи самоврядування безпосередньо взаємодіють з адміністрацією, науково-методичними об'єднаннями педагогів, технічними службами, батьківським комітетом, Координаційною радою школи.

Стаття 7. Функціонування органів учнівського самоврядування здійснюється згідно з його структурою.

Стаття 8. Учнівське самоврядування поділяється на законодавчу, виконавчу та судову владу.

Стаття 9. Конституція ШУР має найвищу силу. Закони та інші документи приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Стаття 10. Символами ШУР є Прапор, Герб і Гімн.

Прапор — стяг зеленого кольору, трое птахів з надписами на крилах: „Наука”, „Творчість”, „Знання”.

Герб — аналогічний гербу школи.

Гімн на музику учениці школи Ксенії Азарової.

Опис символів ШУР та порядок їх використання встановлюється законом, що приймається не менш як двома третинами від складу Парламенту.

Розділ II. Права та обов'язки учнів

Стаття 11. Усі учні є рівними у своїх правах.

Стаття 12. Кожен учень має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий жорстокому покаранню.

Стаття 13. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Здійснення цих прав може бути обмежене в інтересах громадського порядку з метою запобігання злочинам, для охорони здоров'я учнів, захисту репутації, прав інших людей або для підтримки авторитету школи.

Стаття 14. Учні школи мають право на свободу об'єднання в дитячі організації, об'єднання за інтересами, клуби.

Заборона діяльності об'єднань здійснюється лише рішенням Ради справедливих.

Стаття 15. Учні школи зобов'язані дотримуватись правил для учнів.

Стаття 16. Учні мають право брати участь у шкільних справах, шкільних референдумах, вільно обирати і ►

бути обраними до класних і шкільних органів самоврядування.

Стаття 17. Кожен учень має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, школою, в яких забезпечується вільний і всебічний розвиток його особистості.

Стаття 18. Кожен зобов'язаний не заповдіювати шкоди шкільному майну, відшкодовувати завдані ним збитки.

Стаття 19. Кожен зобов'язаний підтримувати та посилювати авторитет школи, шанувати її символи.

Стаття 20. Права і свободи учнів і вчителів захищаються Радою Справедливих

Стаття 21. Кожному гарантується дотримання прав і обов'язків. Кожен має право на правову допомогу.

Стаття 22. Ніхто не зобов'язаний виконувати злочинні розпорядження чи накази.

Стаття 23. Кожен учень зобов'язаний неухильно дотримуватися Конституції України, Конвенції про права дитини, Конституції ШУР.

Розділ III. Вибори. Референдум.

Шкільний референдум проголошується за учнівською ініціативою на вимогу не менш як 106 учнів 5–11-х класів за умови, що зібрано не менш ніж 15 підписів у кожному класі.

Розділ IV. Парламент школи.

Стаття 29. Парламент школи є законодавчим органом шкільного самоврядування учнів.

Розділ V. Президент

Стаття 44. Президент школи є головою учнівського колективу і виступає від його імені.

Стаття 45. Президент школи обирається учнями школи на основі загального рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування терміном на один рік.

Розділ VI Кабінет міністрів

Стаття 55. Кабінет міністрів школи є вищим виконавчим органом.

Розділ VII Рада справедливих

Стаття 66. Рада справедливих є єдиним органом конституційної юрисдикції в школі. Стаття 67. Рада справедливих, складається з 5 членів: 3 учнів та 2 учителів.

Стаття 68. Членом Ради справедливих можуть бути учні 8–11-х класів, які вчаться в школі не менше одного року, та вчителі, які мають авторитет серед колег і учнів і працюють у школі не менше одного року. ...

Стаття 72. Порядок організації і діяльності Ради справедливих, процедура розгляду справ визначаються законом (див. вріз 2).

Розділ VIII. Класне самоврядування

Стаття 73. Класне самоврядування є правом кожного класу, школи. ...

Стаття 76. Права класного самоврядування захищаються Радою справедливих

Розділ IX. Внесення змін до Конституції школи

Стаття 78. Законопроект про внесення змін до Конституції школи може бути поданий до Парламенту Президентом школи або не менш як третиною учнівських депутатів школи від складу Парламенту. ...

Стаття 80. ... Парламент школи протягом строку своїх повноважень не може двічі змінювати одні й ті самі положення Конституції школи.

Розділ X. Прикінцеві положення

Стаття 81. Конституція школи набуває чинності з дня її прийняття.

Стаття 82. День прийняття Конституції школи є шкільним святом.

справжня держава, Шкільна Учнівська Республіка має свої символи. Учнями було розроблено Прапор, Герб, Гімн, Конституцію ШУР. Конституція ШУР (див. вріз 1) визначила права та обов'язки учнів, коло питань, які вирішує учнівське самоврядування. Вона визначає статус Президента школи, Парламенту школи, Ради справедливих, дію Кабінету міністрів, класного самоврядування, проведення виборів та референдуму, а також змін статей Конституції.

Згідно з Конституцією ШУР, учнівське самоврядування поділяється на законодавчу (Парламент школи), виконавчу (Кабінет міністрів школи) та судову (Рада справедливих) владу. На початку третьої декади вересня в школі відбувається учнівська конференція, на якій обираються Парламент школи і Рада справедливих (див. схему 1).

Парламент школи є законодавчим органом Шкільної Учнівської Республіки. Члени парламенту – це депутати від співдружності класів, клубів та об'єднань за інтересами. Таким чином, Парламент школи виражає інтереси всіх і кожного учня школи.

Рада справедливих є судовою владою в школі (див. вріз 2). До її складу входять 3 учнів і 2 учителів, яких обирають на учнівській конференції. Метою Ради справедливих є забезпечення демократизації навчально-виховного процесу в школі, захист прав учнів,

формування особистості, що усвідомлює свої права й обов'язки. Рада справедливих має право залучати фахівців до вирішення складних питань, співпрацює з організаціями, що захищають права дитини.

Щорічно, згідно з Конституцією ШУР, учні школи шляхом таємного голосування на загальношкільних виборах обирають свого Президента на один рік, який є головою учнівського колективу школи.

Відповідно до Закону „Про вибори” Парламент школи створює виборну комісію у складі 7-9 учнів. Виборча комісія обирає голову, заступника та секретаря. Виборча комісія зобов'язана: організувати передвиборчу кампанію; скласти списки виборців; провести вибори; оголосити результати виборів. У процесі передвиборчої кампанії кожний кандидат у Президенти школи випускає рекламний плакат, готує свою самопрезентацію і Програму, яка передбачає організацію і проведення заходів із захисту прав учнів, організацію дозвілля, участі учнів у суспільно-корисних справах та заходи, що сприяють підвищенню якості навчання учнів школи.

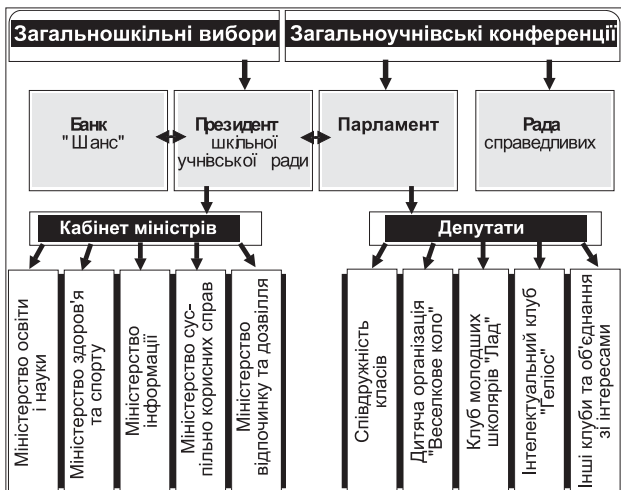
Під час передвиборчої агітації кандидати у Президенти зі своєю групою підтримки організують зустрічі з виборцями, дискусії з опонентами, концерти та масові заходи на свою підтримку. Завершальним етапом передвиборчої кампанії стала прес-конференція,

яку готує виборча комісія. Під час цього заходу кандидати відповідають на запитання, аргументовано відстоюють свою точку зору, виявляють толерантність до інших думок.

Обраний Президент школи представляє ШУР у районі, місті, бере участь у роботі педагогічних рад, координує роботу Парламенту школи, формує Кабінет Міністрів школи. Це вимагає від Президента прояву таких особистісних якостей, як-от: впевненість у собі, потреба в досягненні, урівноваженість, емоційно-позитивне самопочуття, наявність вольових якостей, вплив на інших, оригінальне, творче мислення, комунікативні й організаторські здібності, вміння приймати правильні рішення в непередбачених ситуаціях, готовність брати на себе відповідальність, знання, вміння та навички організаторської роботи.

Кабінет Міністрів школи – виконавчий орган учнівського самоврядування. До

Схема 1

його складу входять прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністр та міністри. Міністерства сформовано з метою організації та впровадження в життя всіх напрямів виховної роботи.

Міністерство освіти і науки сприяє вдосконаленню навчальної діяльності учнів, проведенню предметних олімпіад, конференцій, інтелектуальних змагань, організації роботи Малої Академії Наук, бібліотечної ради, літературної вітальні, де проводяться зустрічі з одеськими письменниками, акторами міських театрів, працівниками бібліотек,

клубу інтелектуальних ігор „Геліос”, який раз на місяць проводить інтелектуальні змагання старшокласників, а наприкінці навчального року – Фестиваль інтелектуалів, клуб „ДІМ” (“Друзі іноземної мови”), у якому організуються конкурси перекладачів, найкращих авторів та читців іноземними мовами, конкурси інсценованої народної казки, вечори англійської та французької літератури, листування з українськими діаспорами з англійських країн, конкурс країнознавців. Проводяться також тематичні дні: День Знань, Всесвітній день бібліотек, Всесвітній день музеїв, День Наума – покровителя освіти та науки в Україні, День Української писемності, День слов'янської писемності, а також конкурси авторів, ораторів, творчих робіт, творів, читців, турніри-вікторини, зустрічі з випускниками школи, круглі столи з правових та екологічних питань, День Дублера, Свято „Шануймо найкращих”, Свято улюбленої книги, виставки книжкових новинок та експозиції „3 історії школи”.

Міністерство здоров'я та спорту організовує спортивні змагання з різних видів спорту, разом з учителями і батьками створює секції баскетболу, тенісу, шахово-шашковий гурток, гурток аеробіки, бойових мистецтв, краєзнавчо-туристичний. Проводить Шкільні Малі Олімпійські ігри, Козацькі розваги, зустрічі з видатними спортсменами

Вріз 2.

ЗАКОН „ПРО РАДУ СПРАВЕДЛИВИХ”

1. Рада справедливих діє на підставі Конституції ШУР.

2. Мета діяльності – забезпечення демократизації навчально-виховного процесу в школі, захист прав учнів, формування особистості, яка усвідомлює свої права та обов'язки.

3. Робота комісії здійснюється згідно з планом.

4. Чергові засідання відбуваються 1 раз на місяць і позачергові – у разі виникнення ситуацій, що вимагають термінового розгляду.

5. Права Ради справедливих:

- заслуховує учнів, учителів, батьків з питань захисту прав учнів, порушення Конституції ШУР;
 - розглядає спірні питання;
 - розглядає загальні питання, що стосуються прав учнів;
 - вирішує конституційність дії Парламенту, Кабінету міністрів, Президента та класного самоврядування;
 - залучає фахівців для вирішення складних конфліктних ситуацій;
 - співпрацює з організаціями, що захищають права дітей;
 - інформує педагогічний, учнівський та батьківський колективи про прийняті Радою рішення;
- Рада справедливих не має права розголошувати інформацію, що стосується приватного життя учнів.

міста, конкурси „Сильніше, вище, далі”, майбутніх захисників Вітчизни, Веселі старти, Старти надій, для малят свято Мийдодіра і Мандрівку до країни Чистюлек. Також ця інституція здійснює профілактичну роботу щодо запобігання шкідливим звичкам, пропаганди здорового способу життя, проводить Дні Здоров'я, ігри на місцевості, конкурси юних туристів, рух-кидок Стежиною здоров'я, круглі столи з фахівцями (психологи, лікарі, працівники правоохоронних органів та реабілітаційних центрів), акції проти куріння і наркотиків „Спасибі – ні”, „Молодь проти наркотиків”, „Молодь обирає здоров'я”, „Увага – СНІД”, „Скажи життю – так!”, є учасниками програми з формування навичок здорового способу життя „Діалог” тощо.

Міністерство інформації забезпечує інформаційні потреби школи, висвітлює події країни, міста та загальношкільного життя; організовує роботу шкільного радіо, яке постійно інформує про шкільні новини, підсумки змагань, конкурсів, випускає тематичні та святкові радіопрограми. Шкільний прес-центр постійно організовує випуски стіннівок, листівок, тематичних газет, шкільну газету та висвітлювання шкільного життя на сторінках міської преси. Проводяться конкурси юних журналістів, кореспондентів, плакатів, класних куточків, зустрічі з працівниками засобів масо-

вої інформації та телебачення. На День святого Валентина на паперовій стіні кожний учень має можливість залишити своє освідчення в прозі, віршах або малюнках і стає учасником конкурсу „Найкраще освідчення”.

Міністерство суспільно корисних справ організовує

Вріз 3.

ПОЛОЖЕННЯ конкурсу лідерів „Віват, лідер!”

Мета та завдання конкурсу:

- Пропаганда діяльності учнівського самоврядування.

- Заохочення учнів до оволодіння теоретичними і практичними засадами лідерства.

Учасниками конкурсу „Віват, лідер!” є учні 6-11 класів. Кожен клас представляє команда з 7 учнів.

Зміст і порядок проведення конкурсу:

Конкурс проводиться за станціями:

I станція – „Дитячий гурт – це чудово”.

Візитна картка команди лідерів. Протягом 5-6 хв. у творчій формі розповіді про діяльність.

II станція – „Азбука організації”.

Як організувати справу в школі чи класі?

Скласти план проведення колективної творчої справи школярів. Намалювати і написати запрошення для дітей (наприклад: День української писемності,

День професії, День гри та іграшки, конкурс талантів, спортивні змагання, акції „Діти – дітям”, трудовий десант, благодійний марафон та ін.). На виконання завдання дається 10 хв.

Беруть участь усі члени команди.

III станція – „Ситуація”.

Дається одна ситуація, треба інсценувати і знайти правильний спосіб власної поведінки в конфліктній ситуації. На виконання завдання – 3 хв. У конкурсі беруть участь 5 лідерів від команди.

IV станція – „Вмію сам – навчу тебе!”

Учасникам команди треба провести гру, розучити пісню або танець (на вибір) з присутніми в залі учнями. На виконання завдання – 5 хв. Домашнє завдання. Підбиття підсумків конкурсу.

Конкурс оцінюється за 10-тибальною системою.

Журі враховує:

- повноту та вичерпаність розкриття завдання; оригінальність;
- грамотність, лаконічність;
- злагоженість та згуртованість команди; сценічну культуру та акторську майстерність.

допомогу молодшим класам, самотнім людям похилого віку, ветеранам та дітям-сиротам. Допомагає шкільному учнівському об'єднанню „Веселкове коло”, Клубу молодших школярів „Лад”, організовує чергування по школі, самостійно контролює відвідування учнями школи, дотримання ними „Єдиних вимог до учнів школи”, забезпечує трудову діяльність учнів, а саме: збір макулатури та брухту, акції шкільної чистоти та затишку, „Квіти – школі”, конкурси на найкращий шкільний кабінет, захист майбутньої професії, відвідування заводу хлібобулочних виробів, Одеської кіностудії, беруть участь у Днях відкритих дверей вищих навчальних закладів міста. Ремонтна бригада старшокласників сприяє збереженню шкільного майна. Організуються акції милосердя „Дім без самотності”, „Ветеран живе поруч”, „Пошта ветеранам”, благодійні концерти та лотереї, Різдвяний марафон „Подаруй радість другу”, День людини похилого віку, День захисту дітей, родинні свята, конкурси вмільців та майстрів декоративно-прикладного мистецтва. Учні школи беруть участь у програмі „Діти дітям”, „Усміхніся – і стане світліше”, „Подарунок другу”.

Міністерство культури та відпочинку сприяє духовному й естетичному розвитку учнів, вивченню народних звичаїв, традицій, спонукає до розкриття творчих здібностей і талантів учнів. Бере участь у роботі гуртків вокального, танцювального, театрального, художнього напрямку. Організовує дозвілля учнів, а саме: Клуб вихідного дня, в якому кожної суботи учні та батьки відвідують шкільні клуби та гуртки, а також театри, музеї і виставки міста. Проводяться екскурсії по місту та містах країни. Учнями створено шкільну експозицію „Світ через культуру”, кімнату етнографії та фольклору, організуються виставки одеських художників. У клубі цікавих зустрічей частими гос-

тами є представники культурологічних громадських рухів, діячі культури та мистецтва. Улюбленими для учнів школи є свята: День міста, День народження школи, День Культури, День святого Валентина, Українські вечорниці, конкурси талантів, колядок та щедрівок, Міс та Містер Школи, КВК (у яких грають команди старшокласників, учителів та батьків), Новорічні і Різдвяні свята, КТС „Добрий вечір, щедрий вечір”, концерти самодіяльності та пародій „Парад зірок”, День гумору і сміху, національні вечори, вогники, вечори відпочинку та дискотеки, фестивалі пісень, карнавали.

Організуючи різноманітні колективні творчі справи, ми в такий спосіб створюємо розвивальне і стимулююче середовище з гуманними відносинами, яке включає в себе родину дитини, класний та шкільний колектив і громадські організації та установи і в якому учні набувають уміння й навички організаційної роботи, комунікації, самостійності, відповідальності, творчого розвитку своїх здібностей, прагнення до самореалізації нації.

Ціннісному ставленню до знань, особистісному самовдосконаленню, стимулюванню учнів до активності, ініціативи та творчості допомагає система рейтингу „Шанс-банк”. Банк має свою назву: ШАНС – шкільне активне надбання і справи. Як кожна держава, ШУР має свою грошову одиницю – ШАНС. У кожного учня є власний рахунок, на який нараховується ШАНС за участь і перемогу у предметних олімпіадах, конкурсах МАН, шкільних змаганнях, творчих справах, суспільно-корисній праці. Але представники „Шанс-банку” мають можливість нараховувати штрафні ШАНСи за порушення Статуту школи, Єдиних вимог до учнів школи, Конституції ШУР. Наприкінці кожного семестру представники банку підраховують загальні суми ШАН-

Сів на рахунках учнів, у який ще додається рейтинг навчання. Учні, які мають найбільшу суму на рахунку, отримують премії, подарунки та можливість придбати на шкільному аукціоні корисні речі. Отже, впровадження рейтингової системи оцінювання діяльності учнів сприяє їхній саморозвивальній діяльності, формуванню у них адекватної самооцінки, активізує потенційні можливості зростання особистості кожного учня, враховує особистісні досягнення та рівні самореалізації учня в різних сферах його діяльності.

У школі працює школа лідерів для учнів 5–11 класів (схема 2). Саме тут лідери класів, клубів, шкільних об'єднань та Шкільної Учнівської Республіки здобувають знання, вміння та навички організаторської роботи.

У школі лідерів три секції:

1) **секція „Перші кроки”** – в ній займаються учні, які поки що тільки мають бажання стати лідерами або недавно обрані лідерами класу чи групи, тому не володіють знаннями, уміннями та навичками організаторської роботи. Причому групи об'єднуються за віком учнів, тому що в секцію початківців приходять учні різних класів;

2) **секція „Веселковців”** – навчає лідерів загонів і членів ради шкільного учнівського об'єднання „Веселкове коло” для учнів 5-7 класів.

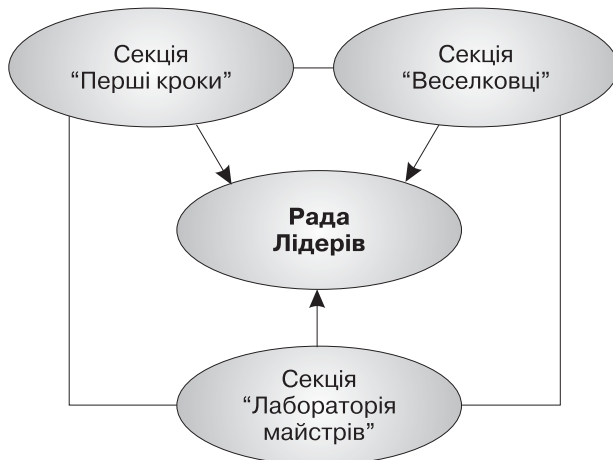
3) **секція „Лабораторія майстрів”** – об'єднує лідерів

різних класів, які вже мають досвід роботи, володіють знаннями, уміннями та навичками організаторської роботи, тому в школі лідерів вони продовжують вдосконалювати свої знання й уміння.

Рада лідерів має представників усіх секцій, які координують роботу школи лідерів, організують гру „Парад кольорів” та конкурс-огляд знань, умінь і навичок організаторської роботи лідерів класних колективів „Віват, лідер!” (див. вріз 3).

Секція „Перші кроки” діє за розробленою нами програмою „Я можу, вмю, дію”. Мета цієї програми: формування гуманістичного світогляду, особистісного зростання кожного учня, опанування учнями навичок самоаналізу, розуміння почуттів і мотивів поведінки тих, хто оточує, вміння робити вибір і брати на себе відповідальність, навчання вміння знаходити вихід у скрутних обставинах, долати блокуючі неприємні почуття і власну невпевне-

Схема 2
Школа Лідерів

ність, надавати знання, уміння та навички організаторської роботи. У Програмі школи лідерів використовуються матеріали „Тренінгів лідерства” Е. Кристофера і Л. Сміта, посібника для вчителя „Розвиток лідерських здібностей і громадської активності” Стефані Ричард і Л. Желізняк, А.М. Лутошкіна „Як вести за собою”. Програма „Я можу, вмюю, дію” містить сім занять, які відбуваються двічі на місяць, за темами: „Лідер – це ти”, „Пізнаю себе та інших”, „Лідерство в дії”, „Уміння вести за собою”, „Ефективне спілкування”, „Досягнення мети”, „Я – Лідер”. На занятті використовуються тренінги, ділові та рольові ігри, КТС, ярмарки ідей, аукціони, розробляються та захищаються творчі проекти, програми та завдання. Саме в цій секції школи лідерів учні набувають знання, вміння та навички організаційної роботи.

Секція „Лабораторія майстрів” спрямована на вдосконалення знань, умінь та навичок організаторської роботи, створення умов для самореалізації досвідчених лідерів. Програма діяльності цієї секції передбачає проведення тренінгових занять, ділових ігор, дискусійних та філософських столів, які сприяють поглибленню знань про власну особистість, природу лідерства, набуваються вміння безконфліктної і коректної взаємодії, культури спілкування. Лідери цієї секції проводять волонтерську роботу в школі та районі, активно беруть участь у пропагандистському русі „Молодь обирає здоров'я”, в організації і проведенні занять у секціях „Перші кроки” і „Веселкові”, організують життєдіяльність шкільного самоврядування (Шкільної Учнівської Республіки), створюють мозкові й творчі центри з організації і проведення тематичних днів, загальношкільних подій і творчих справ, благодійних акцій, спортивних змагань. У такий спосіб лідери на практиці використовують знання і вміння, на-

бути в школі лідера, вдосконалюють навички організаторської роботи.

Як ми бачимо, учнівське самоврядування стало суб'єктом виховного процесу. Участь у діяльності Шкільної Учнівської Республіки дає учням можливість бути організаторами і лідерами, глибше проникатися відповідальністю за стан шкільних справ і за особистісний внесок у них, брати на себе відповідальність за справу колективу, сприяє їхньому громадянському становленню, духовному зростанню, прояву самостійності, посиленої реальної участі в житті суспільства, задоволенню потреб у спілкуванні, самоствердженню в суспільно значущій діяльності, сприяє розвитку свідомих громадян Української держави.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі полягають, на нашу думку, в розробці методики чи технології виховної роботи, яка має за мету цілеспрямоване оволодіння знаннями, уміннями й навичками організації учнівського самоврядування в навчально-виховному закладі, що забезпечує комплексний виховний вплив на учнів шляхом їх залучення до усвідомленої і систематичної участі у вирішенні важливих питань життя класу та школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Макаренко А.С. Методика організації виховного процесу. / Вибрані твори: У 7-и т. -Т.5. – К.: Рад. школа. – 1954. – С. 9-109.
2. Крупская Н.К. РКСМ і бойскаутизм. / Пед. соч.: В 10 т. – М.: Просвещение, 1959. -Т.5-С.26.
3. Крупская Н.К. Школьное самоуправление и организация труда. // Пед. соч.: В 10 т. – М.: Просвещение, 1959. – Т. 3. – С.56.
4. Новикова Л.И. Самоуправление в школьном коллективе. – М.: Знание, 1988. – 79 с.
5. Лешенко О.І. Лідер ХХІ століття. // Наша школа. – 2002. – № 1. – С. 33-34.
6. Ягоднікова В.В. Шкільна Учнівська Республіка – крок до демократичного суспільства. // Наша школа. – 2003. – № 2. – С. 13-21.

СЕКРЕТИ САМОВРЯДУВАННЯ В РІШЕЛЬЄВСЬКОМУ ЛІЦЕІ

*Інноваційна
школа*

Шкільне самоврядування

Ведучи мову про самоврядування, деякі люди зневажливо кривляться і кажуть, що вони „вже це проходили”. Дійсно, паралель між комітетом комсомолу та учнівським парламентом (або іншою формою шкільного самоврядування) можна провести, а можна і не проводити, бо, з одного боку, все нове — це добре забуте старе, а з другого — будь-яку справу можна зробити цікавою, якщо до неї підійти творчо і натхненно.

У Рішельєвському ліцеї ідея створення органу учнівського самоврядування з'явилася буквально з початку його відновлення (1989 р.). „Пробою пера” була рада ліцеїстів, яка деякий час функціонувала успішно, а потім (через 3 роки) чомусь припинила своє існування.

Для того, щоб з'ясувати причини занепаду, газета „Ліцейський вісник” провела анкетування щодо ставлення ліцеїстів до ідеї створення органу учнівського самоврядування. Діти відреагували позитивно, але це опитування показало, що вони не знають ні його структури, ні функцій, ні цілей, ні завдань. Вирішено було провести ділову гру щодо створення моделі учнівського самоврядування в Рішельєвському ліцеї.

Що являла собою ця ділова гра? Проходила вона в декілька етапів:

1. **Етап попередньої підготовки** (поділ на творчі групи (класи); отримання завдання (розробити модель учнівського самоврядування); створення експертної групи.

2. **Етап колективної підготовки** (розробка моделей, підготовка до захисту).

3. **Захист проєктів.**

4. **Вільне поле боротьби думок** (обговорення — дискусія кожної моделі).

5. **Підбиття підсумків.** Робота експертної групи (вирішено було прийняти за основу модель учнівського парламенту).

6. **Післядія** (доопрацювання моделі під керівництвом психолога та історика, вибори ліцейського парламенту).

У результаті ділової гри було затверджено модель органу учнівського самоврядування — ліцейський парламент на чолі з президентом. Президент обирається терміном на один рік на звітно-виборчій конференції. У цьому році (2004-2005) президентом став Михайло Казимирський, який займається своєю справою з великим задоволенням. Він так оцінює роботу парламенту: „Уже протягом 5 років у ліцеї працює орган учнівського самоврядування — парламент Рішельєвського

Наталія РЕМЕЗ

Заступник директора з виховної роботи Рішельєвського ліцею м. Одеси

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2006

ліцею. До його складу входять найкращі учні II-IV курсів, причому найкращі – не обов’язково в навчанні, головне, щоб учень мав голову на плечах, був дисциплінованим та активним”.

Основна функція парламенту – організація поза-класної діяльності ліцеїстів. Це, перш за все, цікаві творчі справи, які розробляють, організують і проводять члени парламенту в співробітництві з педагогічним колективом ліцею. Одним із таких заходів є інтелектуально-спортивна гра „Лабіринт”. Вона проходить у 2 етапи:

- **Перший етап** – інтелектуально-спортивна гра для першокурсників, під час якої діти повинні розв’язати цікаві завдання з різних предметів та, пройшовши заплутаний лабіринт, першими дістатися фінішу.
- **Другий етап** – спортивно-патріотична гра для

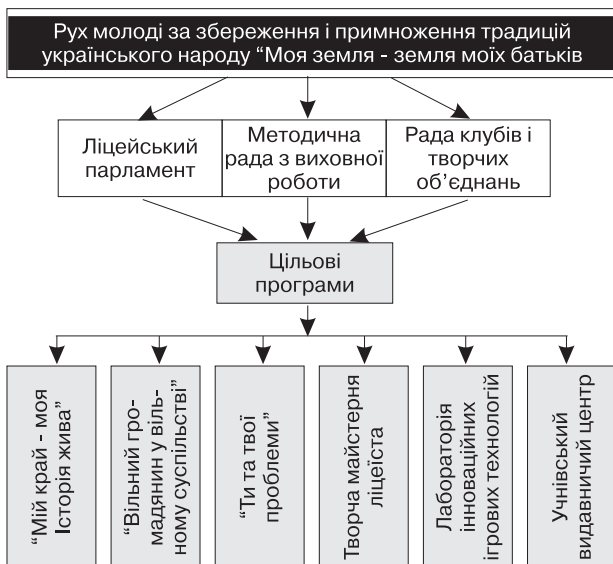
учнів II-IV курсів, де вони змагаються в орієнтуванні на місцевості, вмінні швидко розпалити багаття та напнути туристські намети, знаходити та характеризувати лікарські рослини, надавати першу медичну допомогу, переправитися через „прірву”, зварити похідну кашу та виконувати бардівські пісні.

Підготовкою і проведенням цієї гри займається парламент. Крім того, вже традиційно на День учителя в ліцеї організується день самоврядування, коли учні IV курсів, зокрема члени парламенту, які керують цим процесом, ведуть уроки, готують святковий концерт та ін. Звичайно, всьому цьому передують копітка робота, коли треба організувати всіх учнів IV курсів, перевірити їхні конспекти уроків, скласти розклад занять на цей день, провести учнівську раду, написати сценарій святкового концерту, провести репетиції тощо. А вже нагородою буде добре організований, красиво проведений день самоврядування.

Спартакіада Рішельєвського ліцею також є „дитям” парламенту, тому що і суддівство, і графік ігор, і висвітлення результатів певних змагань здійснюються саме членами парламенту.

Традицією стало проводити своєрідне анкетування серед учнів I курсів на початку їхнього першого навчального року в ліцеї з метою дізнатися про перші враження, ставлення до лі-

Схема 1

цею тощо. Також у парламенті важливу роль відіграє редколегія газети „Ліцейський вісник”, яка віддзеркалює всі цікаві події, що відбуваються в Рішельєвському ліцеї.

І все це – лише частина тієї великої роботи, яку щорічно виконує наш орган учнівського самоврядування – парламент Рішельєського ліцею.

Який же секрет активності учнів, їхнього бажання займатися громадською роботою без будь-якого сподівання на винагороду?

- Це співробітництво (справжнє) дітей та дорослих;
- Це серйозне ставлення до дитячих ініціатив з боку адміністрації ліцею;
- Це розуміння мети й завдань, поставлених перед органом самоврядування;
- Це усвідомлення того, що без роботи парламенту життя в ліцеї стане не таким змістовним, яскравим та цікавим.

Парламент став органічною частиною системи виховної роботи Рішельєвського ліцею, яка є багатогранною та творчо насиченою. **Коротко характеризуючи виховну роботу в ліцеї, можна визначити, що це:**

- реалізація Положення про Рух учнівської молоді за збереження і примноження традицій українського народу „Моя земля – земля моїх батьків”;
- пропаганда та втілення положень Конвенції про права дитини;
- науковий підхід до форм та змісту виховної роботи на основі сучасних педагогічних технологій;
- формування національно свідомого, інтелектуально і творчо розвинутого, фізично здорового громадянина України;
- активна участь учнівського парламенту в усіх сферах діяльності Рішельєвського ліцею;
- педагогіка співробітництва як засіб демократизації процесу виховання;

- відродження історії та традицій рідного краю, Одеського (Новоросійського) університету, Рішельєвського ліцею;
- створення та збереження традицій відновленого Рішельєвського ліцею;
- кодекс честі ліцеїста;
- незабутні ліцейські свята, творчі конкурси та фестивалі;
- розгалужена мережа клубів за інтересами, творчих об’єднань та гуртків;
- високі досягнення колективів художньої самодіяльності на Міжнародних, Всеукраїнських та регіональних конкурсах;
- виховання культури розумової праці, взаємозв’язок та єдність науки, творчості й мистецтва в діяльності ліцеїстів;
- авторська система екологічного виховання;
- комплексна програма участі в телекомунікаційних освітніх проєктах;
- організація роботи учнівського видавничого центру (видання газети „Ліцейський вісник”, тематичних часописів тощо);
- спільна виховна робота ліцею, сім’ї та громадськості.

У нових політичних умовах розбудови демократичного суспільства важливим чинником економічного, соціального й культурного розвитку, збереження духовних, моральних, громадянських, родинних, національних і особистісних цінностей є створення умов для розвитку учнівського самоврядування, яке відіграє значну роль у формуванні особистості молодого громадянина Української держави, що вміє відповідати за свої вчинки, вміє слухати і поважати думку співрозмовника, орієнтується в правовому полі, готовий відстоювати свою позицію у важливих питаннях сучасності й бути повноцінним будівником нової держави.

**Інноваційна
школа**

ТЕЛЕКОМУНІКАТИВНІ ПРОЕКТИ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛИ

Інновації в освіті й управлінні

**Світлана
КОСМИНСЬКА**

Директор Маріїнської гімназії м. Одеси

Ольга ПОЛЩУК

Заступник директора з науково-методичної роботи Маріїнської гімназії м. Одеси

Автори присвячують цю статтю світлій пам'яті колеги – Косинської Віри Василівни, викладача англійської мови, активної учасниці цього проекту

Українське інформаційне суспільство, що формується сьогодні, висуває нові вимоги до якості інформації й можливості її одержання. Принципово змінився сам процес комунікації, структура комунікативного досвіду людини й параметрів оцінки інформаційного соціуму. Нові інформаційні технології завжди провокують новий соціально-культурний зміст, тобто вимагають адекватної відповіді з боку людини й суспільства.

Сьогодні вже освіта не мислиться без інтернет-інформації. Для більшості країн, що мають різні політичні й соціальні системи, поряд із розвитком доступної для всіх якісної базової освіти, пріоритетами стають ті, що визначають здатність членів суспільства брати участь у світовому розвитку. Виникає потреба постійного розвитку єдиного інформаційного освітнього простору, його наповнення, збереження й ефективного функціонування.

Тому, на наш погляд, так важливо передивитися погляди на організацію процесу інформатизації освіти України. Зокрема, ми хотіли б підкреслити значущість

використання методу телекомунікаційних проектів у сучасній освіті. Оскільки навчальні телекомунікаційні проекти є для педагогів гарною можливістю для пошуку не тільки нового змісту навчальної роботи, але й освоєння нових методичних рішень, коротко розповімо про ці методи, а також про метод проектів у цілому.

У Тезаурусі „Нові цінності освіти” для вчителів і шкільних психологів термін «проекткування» визначається таким чином – «діяльність, під якою розуміється в стислій характеристиці промірковування того, що треба зробити”. Дослідники уточнюють поняття, підкреслюючи в цьому визначенні два моменти: ідеальний характер дії і її націленість на появу (створення) чого-небудь у майбутньому.

Під навчальним проектом розуміється організаційна форма роботи, що (на відміну від заняття або навчального заходу) орієнтована на вивчення закінченого навчального розділу й складає частину стандартного навчального курсу або декількох курсів.

“...У школі його можна розглядати як метод, спрямований на розвиток навичок співробітництва й ділового спілкування в колективі, що передбачає сполучення індивідуальної самостій-

ної роботи з груповими заняттями, обговорення дискусійних питань, наявність дослідницької методики, створення учнями кінцевого продукту (результату) їхньої творчої діяльності”.

На фоні розвитку ідей гуманістичного напрямку у філософії початку століття в освіті виник метод проєктів, розроблений американським педагогом Дж. Дьюї. Тоді ж проєктна методика привернула до себе увагу вітчизняної школи, насамперед спробою орієнтуватися на особисті інтереси учня, будувати навчання на активній основі через доцільну діяльність дітей. Під керівництвом С.Т. Шацького група російських педагогів активно використала ці ідеї в практиці викладання до кінця 30-х років. В останні роки у вітчизняній освіті спостерігається знову зрослий інтерес до цього методу, орієнтованого на самостійну (індивідуальну, групову) роботу, що припускає використання дослідницьких і пошукових методів, творчих робіт учнів, робіт з різноманітними джерелами інформації, які несуть варіативні точки зору.

До причин цього інтересу відносять таке:

- все більша увага, яку школа, суспільство й держава проявляють до інтересів особистості (уміння адаптуватися в умовах життя, що змінюються, – бачити проблеми, аналізувати їх, оцінювати й знаходити шляхи вирішення; уміння працювати з інформацією – знаходити потрібне джерело, застосовувати його щодо посталих проблем; уміння комунікації в широкому соціальному плані), саме тому школа із засвоєння готових знань намагається переходити на оволодіння процесом набуття знань;
- зростання уваги самої школи до використання в навчальному процесі коштів нових інформаційних технологій (у тому числі, телекомунікацій), здатних швидко змінюватися й так само швидко змінювати світ навколо себе, саме тому змінюються навчальні програми предмета “Інформатика й

обчислювальна техніка”, уводиться новий предмет – “Технологія”, розвиваються в школах медіатеки – інформаційні центри, що розташовують “точки відкритого доступу до інтернету”.

В основі методу проєктів лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, умінь орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного й творчого мислення. *Метод проєктів* – це галузь дидактики, часткових методик, якщо він використовується в рамках певного предмета. Якщо ми говоримо про *метод проєктів*, то маємо на увазі саме *спосіб* досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), що повинна завершитися цілком реальним, відчутним *практичним результатом*, оформленим тим або іншим способом. В основу методу проєктів покладено ідею, що складає суть поняття “проєкт”, його прагматичну спрямованість на **результат**, який можна одержати при вирішенні тієї або іншої практичної або теоретично значущої проблеми. Цей результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Щоб домогтися такого результату, треба навчити дітей *самостійно мислити, знаходити й вирішувати проблеми, залучаючи для цієї мети знання з різних галузей, уміння прогнозувати результати й можливі наслідки різних варіантів рішення, уміння встановлювати причиново-наслідкові зв’язки.*

Метод проєктів завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову, котру учні виконують протягом певного відрізка часу. Цей метод органічно сполучується із груповими методами. **Метод проєктів завжди припускає вирішення якоїсь проблеми.** Вирішення проблеми передбачає, з одного боку, **використання сукупності різноманітних методів, коштів навчання, а з другого, припускає необхідність інтегрування знань, умінь застосовувати знання з різних галузей науки, техніки, технології, творчих сфер.**

Коротко розповімо про проекти, в яких брали участь гімназисти у 2005-2006 н.р.

V ЩОРІЧНИЙ МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС ЛІТЕРАТУРНО-ПОЕТИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ „РОЕТИС FANTASY – 2006”

Мета конкурсу:

1. Підвищення інтересу до вивчення предметів: російська мова, англійська мова й література.
2. Розширення активного словникового запасу.
3. Розвиток творчих здібностей учнів.

Основною метою конкурсу можна вважати розвиток творчих здібностей учнів. Поетична творчість – процес оригінальний, тому участь індивідуальна. Оцінювалася саме оригінальність творів. Конкурс проводився у 3 вікових категоріях: *Junior* – 6-7 клас; *Middle* – 8-9 клас і *Senior* – 10-11 клас.

Наша гімназія є учасником конкурсу „Поетична фантазія” з 2004 року. Найцікавішим є той факт, що це телекомунікативний конкурс, що дає учням можливість розвивати свої навички користування сучасними способами зв'язку й спілкування.

Об'єктом кожного конкурсу є біографія й творчість одного англومовного й одного російського поета. У 2004 році це був видатний англійський поет Вільям Шекспір і російський байкар І.А. Крилов, а в 2005 році серед англійських поетів організаторами конкурсу було обрано Льюїса Стивенсона і видатного російського байкаря – Сергія Михалкова. Цього року конкурсанти перекладали твори таких майстрів англійської поезії, як Джон Кітс, Роберт Фрост і Емілі Дікінсон, а з російської англійською мовою – вірші Марини Цветасової, Анни Ахматової, Сергія Єсеніна. Насправді, переклад вірша іншою мовою теж є сам по собі значущим твором. Багато великих поетів різних епох займалися перекладами, вважаючи, що роблять великий внесок у світову культуру.

У 2004 році в конкурсі взяло участь понад 300 учнів із Росії й країн СНД, серед яких Україна була представлена лише вісьмома учнями Маріїнської гімназії м. Одеси, чотири з яких стали лауреатами.

У 2005 році Маріїнська гімназія була представлена десятьма учасниками, серед яких Ганна Крис стала переможцем конкурсу, а Ганна Котова, Христина Беккер, Ольга Павлюк і Дар'я Гаврилова – лауреатами.

Цього року участь у конкурсі взяло 14 учнів Маріїнської гімназії. Діти гідно показали себе в усіх чотирьох турах і тепер знають багато того, що допоможе їм створити гарні переклади російською й англійською мовами. 2006 рік приніс Маріїнській гімназії одного переможця – Дмитра Плюснова, учня 6 класу, і двох лауреатів.

На кожному етапі конкурсу журі встановлювало кращі роботи. Приємно було побачити серед них роботи учнів Маріїнської гімназії.

За результатами участі в проєкті “Поетична фантазія” протягом трьох років було випущено два збірники авторських віршів гімназистів, а також їхніх перекладів. ▶

Якщо говорити про метод проєктів як про педагогічну технологію, то ця технологія припускає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за самою своєю суттю.

Особливе місце в освітній діяльності школи займають, на наш погляд, телекомунікаційні регіональні й міжнародні проєкти. Особливо цінні міжнародні проєкти для іноземної мови, тому що з їхньою допомогою створюється природне мовне середовище й формується потреба в мовному спілкуванні. Крім того, створюються реальні умови для міжкультурного спілкування.

Успішність міжнародних телекомунікаційних проєктів залежить від обліку в проєктній діяльності деяких компонентів. Насамперед назвемо ті, без яких робота в міжнародному проєкті практично неможлива: систематичне вдосконалення володіння іноземною мовою, на якому йде мережна робота, і вмінь та навичок роботи з комп'ютером і його периферією. Існує декілька, на наш погляд, найбільш важливих і необхідних методик як у міжнародній, так і у вітчизняній проєктній роботі: *застосування дослідницького підходу, використання методів групової роботи й діяльності в співробітництві, навчання учнів комунікативного письмового мовлення.*

Вирішення проблеми, закладеної в будь-якому проєкті, завжди вимагає залучення інтегрованого знання. Але в телекомунікаційному проєкті, особливо міжнародному, потрібна, як правило, більш глибока ін-

теграція знань, що припускає не тільки знання власне предмета досліджуваної проблеми, але й знання особливостей національної культури партнера, особливостей його світовідчужання. *Це завжди діалог культур.*

Не секрет, що метою, заради якої й започатковується проектна робота, є включення її в діяльність з навчального предмета. Думка вчених у цьому питанні однозначна – робота над проектом приносить найбільш очевидні результати тоді, коли він включається в конкретний освітній контекст, адже кожний проект, по суті, покликаний вирішувати ті або інші навчально-виховні завдання, зумовлені стандартами змісту, програмою й навчальним планом. Учені наводять свої аргументи на доказ правильності таких висновків: “...Включення навчальних телекомунікаційних проектів у структуру сучасного навчального предмета... дозволяє вирішити багато педагогічних завдань, що стоять перед сучасною школою:

1) Сполучати інноваційний зміст освіти, зокрема оволодіння засобами й процедурами дослідницької діяльності, а також сучасні методи навчальної роботи – навчальні дослідницькі проекти, групову роботу учнів – із широким використанням нових інформаційних технологій, де можливості нової інформаційної технології підтримують оволодіння новим змістом навчання, стимулюють впровадження нових методів і організаційних форм навчальної роботи, готують учнів до життя в умовах становлення інформаційного суспільства.

(Продовження)

„НАШ ЧАС”

„**Це наш Час**” – проект ЮНЕСКО для ініціативних людей, здатних відстоювати свої погляди й переконання. Учасникам надається можливість виявити свої творчі здібності, стати активним учасником міжкультурного діалогу, що зачіпає проблеми світового значення. У 2005 році в проекті взяли участь представники 72 країн світу. Основна тема проекту 2005 року – „Міжкультурний діалог”.

Ось уже втретє в представленому проекті бере участь і Маріїнська гімназія. Цей проект знаходить свій відгук у душах і мізках наших випускників.

Так за результатами участі в проекті „Наш час” у нашій гімназії було випущено чотири збірники есеїв випускників гімназії на однойменну тему.

„ВЕЛИКИЙ ВОЛЗЬКИЙ РІЧКОВИЙ ШЛЯХ”

Проект „Великий Волзький річковий шлях” – один із численних телекомунікативних проектів ЮНЕСКО, покликаних об’єднати дітей з різних країн, що цікавляться проблемами екології, культурології, етнографії й іншими. Мета проекту – залучення молоді до дослідження вод Чорного, Балтійського, Каспійського морів і Волзького регіону, збереження й сприяння розвитку світової спадщини за допомогою ефективного використання інформаційно-комунікативних технологій.

Участь у проекті передбачає розробку й впровадження сучасних інформаційних коштів і навчальних технологій, підготовку методичних рекомендацій щодо проведення міждисциплінарних уроків, семінарів, курсів на вибір, факультативів, організацію міжрегіональних і міжнародних акцій з метою реалізації гуманістичних принципів ЮНЕСКО. Проект стартував у жовтні 2004 року й був схвалений Генеральною конференцією ЮНЕСКО на 32-й сесії.

Маріїнська гімназія з перших днів проекту взяла в ньому активну участь. За результатами роботи за попередні роки ще в грудні 2004 року було підготовлено сайт „Блакитне Золото Землі”, на якому розміщено інформацію з хіміко-біологічного дослідження води, що п’ють одесити, було зібрано літературні твори гімназистів, присвячені воді, а також історико-географічні матеріали про Дністер. У 2005 році в рамках проекту було здійснено дві екологічні експедиції – в устя Дністра, де було зроблено забори води, і на Кінбурзьку косу. Результати експедиції обробляються, за ними планується написання наукової праці для виступу на конференції МАН. Також пройшов конкурс казок і поетичних творів, присвячених воді. У конкурсі взяло участь більше 100 гімназистів. Кращі роботи ввійшли до збірника „Казки й міфи про воду” та поетичного збірника „Великий Волзький річковий шлях”. Результатом участі в проекті „Великий Волзький річковий шлях” стало створення сайту (<http://www.volga-river.narod.ru/>), присвяченого ріці Дністер, одеському водопроводу та іншим речам, пов’язаним із водою.

Крім вищезазначених конкурсів гімназисти беруть участь у багатьох інших, в тому числі й власних. Наприклад, літературний проект „Мільйон за усмішку”, автором якого є Н.Д. Калениченко і який присвячено написанню гумористичних творів.

2) Створити для всіх учасників навчально-виховного процесу реальне виробниче середовище із замкнутим циклом сучасної безпаперової технології; замкнуті каналами зв'язку окремі робочі станції з віддалених одна від одної шкіл у розгалужену систему, де підготовка, обробка й зберігання даних на комп'ютері стають необхідною умовою комунікації.

3) Забезпечити оперативну методичну підтримку вчителів безпосередньо на їхньому робочому місці, допомогти обмінюватися досвідом і обговорити свої успіхи й невдачі з доброзичливими колегами, що виконують таку роботу в інших навчальних закладах, одержати допомогу від методиста (що якісно змінює середовище, у якому працює вчитель).

Гімназія працює в мережі інтернет уже більше 12 років. У 1997 році за участь у проекті „Гармонія” Маріїнська гімназія одержала грант, за допомогою якого було придбано комп'ютерний клас. Практика участі в телекомунікаційних проектах продовжує своє існування й досі.

Із власного досвіду роботи в різних телекомунікаційних проектах, таких як „Наш час 2003-2004-2005” (проект ЮНЕСКО), „Поетична фантазія -3,4,5” (проект центру “Snail”, м. Омська), „Блакитне золото Землі” (проект школи № 90 м. Омська) ми зробили висновки про високу продуктивність цих конкурсів.

Для поширення інформації про різні телекомунікаційні проекти до складу активу класу внесено таку посаду, як координатор мережних проектів, до обов'язків якого входить таке: збір інформації про нові проекти в інтернеті, оповіщення про ці проекти учнівського колективу; створення творчих груп під керівництвом учителів-предметників; звіт про участь у цих проектах заступникові директора з науково-методичної роботи О.Р. Поліщук. На предметних кафедрах також є вчитель-координатор роботи в мережі інтернет.

Таким чином можна казати про таку схему управління процесом розвитку телекомунікаційної діяльності (див. схему 1).

Нещодавно, 14 березня 2006 року в Маріїнській гімназії було проведено свято – День телекомунікаційних проектів, на якому було підбито підсумки участі гімназистів у цих проектах за 2005-2006 н.р.

Під час проведення Дня телекомунікаційних проектів також було презентовано п'ять збірників творчих робіт гімназистів, які було надруковано у стінах гімназії за результатами участі в конкурсах „Наш час”, „Великий Волзький річковий шлях”, „Поетична фантазія -5”.

Сподіваємося, що наш досвід роботи допоможе іншим школам України приєднатися до участі в телекомунікаційних проектах.

Схема 1

Нагородження учнів 1(5)-х класів гімназії, які брали участь у проекті „Новорічний Шарварок” (“Новогодний переполох”)

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ТА ПРАВОВИЗНАВСТВА

**Інноваційна
школа**

Інновації в освіті й управлінні

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті наголошує на необхідності забезпечення переходу до нової гуманістично-інноваційної філософії освіти. Зазначається, що освіта XXI ст. – освіта для людини, її мета – виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти й саморозвитку, вміє критично мислити, використовувати набуті знання й уміння для творчого розв’язання проблем, тобто підвищення життєвих компетенцій учнів. Компетентність базується на знаннях, досвіді, цінностях, набутих завдяки навчанню, пов’язана із загальною здатністю людини оперувати в певній ситуації набутими знаннями та практичним досвідом і є показником успішності школярів.

Одним із методів підвищення мотивації на уроках історії та правознавства, при вивченні курсу „Людина і суспільство” та, власне, й інших предметів є використання наочності. Мультимедійні засоби дозволяють не лише поповнити нестачу сучасних наочних посібників, але й оперативно вносити зміни, які продиктовано часом.

Мультимедіа (від англ. *Multimedia*) – сукупна назва інформаційних матеріалів, що подаються користувачу у вигляді зображень (в тому числі відеоматеріалів та анімації), звуків та гіпертексту. У контексті статті під гіпертекстом слід розуміти не стільки текст, який містить гіперпосилання, скільки спосіб електронного подання текстових матеріалів зі складною структурою.

Мультимедійний посібник – електронний документ, що містить інформацію, потрібну для якісного вивчення матеріалу у вигляді тексту, ілюстрацій, включаючи анімацію та відео, у звуковому супроводі.

На жаль, на ринку мультимедійних посібників широко представлено продукцію російських компаній російською мовою. А вітчизняний ринок перебуває у фазі становлення. До того ж, більшість готової продукції розроблялася для самостійного вивчення, що орієнтує її для використання у класах, де кожний учень сидить за окремим комп’ютером.

Не кожна сучасна школа

**Сергій
ВЕГЕРЧУК
Оксана
ТИМОШЕНКО
Юлія
КОНДРАШОВА**

Вчителі історії гімназії № 2
м. Одеси

може похвалитися можливістю вивчати історію та правознавство (та й будь-які предмети гуманітарного циклу) у класі, оснащеному достатньою кількістю мультимедійних комп'ютерів, тому що для цього потрібно мати не лише техніку, а й приміщення площею 180 кв. м.

Виходом із цієї ситуації є використання презентаційного обладнання й одного мультимедійного комп'ютера. Це цілком можливо, хоча дуже небагато шкіл мають необхідне технічне забезпечення.

У гімназії №2 м. Одеси є можливість використовувати мультимедійні посібники на уроках історії та правознавства – як готові, так і створені викладачами. Як презентаційний комплекс використовується мультимедійна система, яка включає в себе: комп'ютер, що виводить інформацію на плазмовий телевизор, розташований над дошкою, DVD, відеомагнітофон, Інтернет. Кабінет історії, оснащений таким обладнанням, працює вже третій рік.

Уроки історії проходять цікаво й насичено. Учителі Тимошенко О.В. (керівник МО вчителів історії і права району), Кондрашова Ю.А., Вегерчук С.М. використовують усі наявні на сьогодні мультимедійні матеріали. Кожний учитель, крім цього, використовує ще й свої матеріали, підготовлені до тем, які не мають готової мультимедійної наочності. Це дуже зручно, оскільки дозволяє використовувати різноманітні схеми (правознавство), подає на екран зображення політичних і державних діячів, чого не знайдеш у підручнику, цікаві ілюстрації до матеріалу (історія). Кабінет історії забезпечено відеотекою, яка переважно створюється вчителями історії. На відеокасети, диски записується матеріал, який учителі беруть з телевізійних програм, Інтернету. Особливо цінним є проект телеканалу „Інтер” до 60-річчя Великої Перемо-

ги: наступ німецької армії, оборона Одеси, Москви, Сталінградська битва і т. ін., який побудовано практично за шкільною програмою з історії.

Вчителі історії гімназії № 2 м. Одеси практично відійшли від рутинного написання поурочних планів. Сучасний учитель історії приходить на урок не з купою конспектів, нотаток і т. ін., а з диском, дискетою чи флеш-накопичувачем, на яких містяться і поурочний план, і проблемні запитання, і додатковий історичний матеріал, і питання для узагальнення матеріалу перед тематичним оцінюванням навчальних досягнень учнів та безпосередньо тести чи контрольні питання для тематичного оцінювання.

Викладання в гімназії вимагає від учителя творчого підходу, особливо у виборі методичних прийомів і засобів, наочного матеріалу та використання аудіовізуальних засобів. При цьому одним із найбільш вагомих пріоритетів стає формування творчого і критичного мислення учнів, орієнтація не стільки на знання, скільки на засвоєння учнями досвіду самоосвітньої роботи. Очевидно, що одним із засобів розвитку особистості учня на уроках є навчально-дослідницька діяльність, яка має включати в себе постановку творчих дослідницьких завдань і наукове, поетапне їх вирішення. Формування дослідницьких умінь учня на уроці можливе в процесі поєднання інтерактивних, аудіовізуальних і мультимедійних технологій.

При використанні аудіовізуальних та мультимедійних засобів учитель повинен орієнтуватися на особистість учня, на можливість кожного учня окремо зрозуміти, осмислити і пояснити певну проблему, яка висувається вчителем за допомогою відеофільму, аудіозапису, демонстрації досліду чи історичного документа. Це викликає певні труднощі, тому що не кож-

на дитина може це зробити. Тому досить ефективним у цьому плані є застосування різних форм організації навчання, починаючи від колективної роботи, роботи в парах і групах до індивідуального навчання. Це дає вчителю можливість диференціації проблем за рівнем розвитку учнів. Інтерактивні технології створюють комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність.

Ознайомлення учнів з новими документами й художніми фільмами, робота з персональним комп'ютером, використання інших аудіовізуальних засобів (діапроектор, аудіомагнітофон, слайдпроектор) дають можливість учителю зробити свої уроки більш цікавими, насиченими і продуктивними. Це викликає інтерес учнів, виникає досить стійка мимовільна увага, що зумовлена яскравістю, динамічністю, розмірами та контрастністю зображення, звуковим супроводом. Саме цим пояснюється міцне запам'ятовування учнями окремих, найбільш яскравих, емоційно насичених кадрів. Створюються передумови до формування чітких уявлень, свідомого та глибокого засвоєння знань.

Підготовка якісного мультимедійного матеріалу для проведення уроку вимагає навичок і вмінь учителя-предметника. І тут постають нові вимоги до вчителя: адже, крім глибоких знань свого предмета, вчителю слід не менш досконало оволодіти тим обсягом комп'ютерних знань, який дає змогу забезпечити повноцінне викладання. Відповідну підготовку вчителі можуть отримати як шляхом самостійного вивчення, так і на спеціальних курсах. Наприклад, з 2005 року обласний інститут удосконалення вчителів проводить курси за програмою Intel „Навчання заради майбутнього”. Консультативну підтримку можна отримати в Одеському центрі

міжнародної благодійної організації ОРТ, а також є можливість дистанційного навчання на базі Центру дистанційної освіти ОРТ в Москві (<http://dlc.ort.ru>). У разі самостійної підготовки на перших порах достатньо базових навичок використання Microsoft PowerPoint – додатку для створення презентацій з пакету Microsoft Office.

Досвід показує, що використання вбудованих шаблонів для презентацій забезпечує додаткову мотивацію і сприятливо впливає на якість засвоєння матеріалу.

Наступним кроком є використання ілюстрацій та додаткової інформації, які вчитель може знайти в мультимедійній енциклопедії чи в Інтернеті.

Одним із яскравих прикладів наявного досвіду була участь команди учнів гімназії №2 (під керівництвом вчительки історії Ю.А. Кондрашової) у Всеукраїнському конкурсі мультимедійних проектів „Використання рабської праці українців у Німеччині в роки Другої світової війни”. Проект здійснювався на технічній базі центрів міжнародної благодійної організації ОРТ за підтримки німецького фонду „Пам'ять. Відповідальність. Майбутнє”. У проекті команда старшокласників під керівництвом вчительки проводила дослідницькі пошуки документальних матеріалів, перекладала їх в електронний вигляд та створювала мультимедійний посібник для вивчення цього матеріалу на уроках історії в 11-х класах. Команда гімназії №2 зайняла третє місце серед команд України.

І цей проект, і освітня програма Intel, про яку йшла мова вище, підкреслюють тенденцію підвищення ролі вчителя-предметника у створенні мультимедійних посібників порівняно з роботою професійних розробників програмного забезпечення і спеціалістів у галузі інформаційних технологій.

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: РЕЗУЛЬТАТИ, ТЕХНОЛОГІЇ, ЗНАХІДКИ

Інновації в освіті й управлінні

Гімназія №5 як школа нового типу відчуває потребу в удосконаленні системи освіти, що вимагає пошуку нових форм та вдосконалення існуючих методів роботи.

Усі вчителі нашої гімназії працюють над технологією інтенсифікації навчання іноземної мови, комунікативного навчання, де вчитель працює над розвитком діалогічного та монологічного мовлення. Кожен учитель має свій навчальний кабінет, де накопичує дидактичний та навчальний матеріал за вибраним ним напрямом роботи.

Методичний кабінет кафедри іноземних мов являє собою справжній інформаційний центр з усіх нових напрямів роботи вчителів кафедри. У методичному кабінеті є аудіо- та відеотека, відеодвійка. Кожен учитель має можливість працювати на комп'ютері та користуватися ксероксом. Молоді вчителі англійської мови почали апробацію програмних засобів навчання, розроблених та затверджених Міністерством освіти України. Ці програми будуть застосовуватися при комп'ютерному навчанні.

Для розвитку творчого потенціалу гімназистів звер-

таємося до особистісно-зорієнтованої технології та до технології розвивального навчання, у рамках якої використовуємо багато художньої літератури, підручників, науково-довідкової літератури, виданих у країнах, мову яких вивчаємо. Працюємо за підручниками та посібниками видавництва Oxford, Longman, Cambridge, схваленими Міністерством освіти і науки України. На кафедрі англійської мови вивчаються такі аспекти, як: лексика, граматики, література Англії, література Америки, країнознавство, ділова англійська мова (бізнес-курс).

Розвиваючи та враховуючи надалі квантову теорію навчання іноземних мов, вчителі розробили низку нестандартних уроків. Такі знахідки пробуджують творчу думку вчителя та підштовхують до нових пошуків у методиці викладання іноземної мови. У зв'язку з появою великої кількості книжок з розробками окремих тем, ми відійшли від традиційних тематичних розробок. Учителі зараз відчувають потребу в систематизації цього тематичного (лексичного та граматичного) матеріалу за рівнями мовної готовності учнів.

Учителями нашої кафедри під рубрикою „На допо-

Наталія ТИМОФЄЄВА

Заступник директора з
навчально-виховної роботи
гімназії №5 м. Одеси

могу вчителів” було розроблено та видано додатковий матеріал з англійської мови, близько 40 методичних рекомендацій, розробки відкритих уроків та позакласних заходів, видано методично-дидактичний посібник з методики навчання іноземної мови. Методичні рекомендації, розробки уроків та окремих тем надруковано в збірниках та періодичних виданнях. На допомогу молодим учителям та студентам видано збірник про „Вимоги до сучасного уроку при плануванні матеріалу в мовних групах різного ступеня підготовки”. Напрацьовані матеріали на цей час використовують не тільки наші вчителі, а й кафедра педагогіки ОНУ ім. І.І. Мечникова.

Таким чином, вчителі мають змогу використовувати додатковий матеріал при вивченні окремих граматичних явищ за програмою та тестовий матеріал для контролю знань учнів.

У полі зору вчителя іноземної мови завжди з'являється технологія навчання через гру, різноманітні життєві ситуації, нестандартні ситуації, що поліпшує процес навчання. Так, у поточному навчальному році, в жовтні, було проведено обласний семінар для слухачів курсів підвищення кваліфікації при ОІУВ на базі нашої гімназії. Учителі провели серію відкритих нестандартних уроків з іноземних мов: „Відносини між батьками та дітьми” (урок-диспут), „Мій дім”, засідання екологічного клубу старшокласників „Yes”.

На кафедрі продовжує свою діяльність педагогічна майстерня для молодих учителів та студентів РГФ ОНУ ім. І.І. Мечникова та Південноукраїнського університету ім. К.Д. Ушинського. Молоді вчителі є учасниками постійно діючого семінару для вчителів англійської мови за темою „Мовна освіта – шлях до євроінтеграції”. У рамках цієї програми в гімназії працює Євроклуб, де перекладачем та консультантом з іноземних мов є вчитель англійської мови. Окремим курсом в гімназії було введено „Ділове англійське мовлення”. Автором

програми та підручника є вчитель Н.І. Юркова, переможець районного конкурсу „Учитель року-2003”.

Учителі французької мови беруть участь у роботі семінару вчителів французької мови при Французькому культурному центрі. Учителі німецької мови щотижня працюють у секції вчителів німецької мови при Гете-центрі.

У нашій Педагогічній майстерні працює постійно діючий семінар як для викладачів іноземних мов гімназії, так і для гімназистів-старшокласників, який веде протягом семи років доцент РГФ ОНУ імені І.І. Мечникова Н.Г. Шевченко. Тому так цікаво в гімназії кожен рік проходять науково-практичні конференції з проблем сучасної англійської мови для гімназистів 5-7 класів, де членами журі є видатні мовознавці міста: завідувач кафедри граматики РГФ Коляда В.П., доценти Л.С. Яровенко, Н.Г. Шевченко, Л.Л. Ємельянова, а головою журі постійно є декан РГФ ОНУ імені І.І. Мечникова професор Л.М. Голубенко.

На базі роботи нашої педагогічної майстерні тільки за минулий рік було проведено 2 семінари за міжнародною програмою професійного зростання вчителів, у межах яких гімназисти мали змогу спілкуватися з носіями мови, яку вони вивчають, та на практиці відтворювати комунікативні зв'язки. Викладачі Британської ради проводили семінарські заняття з опанування нових технологій у навчанні іноземних мов для вчителів нашого міста.

Як завжди, на кафедрі іноземних мов особливу увагу приділяють роботі з талановитими учнями. На початку року було визначено список талановитих учнів гімназії за паралелями класів та розклад роботи з ними окремих учителів, методичної служби кафедри та представників РГФ ОНУ імені І.І. Мечникова. Щорічно проводяться шкільні олімпіади, переможці беруть участь у районній та обласній олімпіадах. Результати олімпіад та аналіз роботи з талановитими

Від редакції

ЧЕРЕЗ ТЕРНИ ДО ЗІРОК: про досягнення донецьких ліцеїстів

Ліцей при Донецькому національному університеті не даремно вже не перший рік тримає першість серед навчальних закладів України. Досягнення ліцеїстів за 16 років відомі не тільки у Донецькій області, а й за межами України. То ж не дивно, що переможцями Всеукраїнської олімпіади стали саме вони. **Близнюк Олеся** на Всеукраїнському конкурсі з українознавства захищала роботу "Весілля у селі Старомихайлівка" і посіла перше місце. **Кулакова Марина** на Всеукраїнській конференції МАН теж була найкращою і привезла з Києва перемогу. Не було рівних на Всеукраїнській олімпіаді з української мови та літератури **Світлані Романюк**, яка отримала перший диплом. Дівчата з 11 українського філологічного класу довели, що Донеччина знає українську мову і говорить нею не гірше за інші регіони України.

Меценко Наталія, ліцей ДоНУ

ГОТУЄТЬСЯ ЗАХІД „Педагоги-новатори в Україні”

Ольга Виговська

Успіхи юних донеччан ще раз нагадали про одного з педагогів-новаторів, також донеччанина, — В.Ф. Шаталова.

Гадаю, що багато з нас може розповісти про те, як він впроваджував досвід В.Ф. Шаталова, або як учив робити це інших, які думки та ідеї виникали після ознайомлення з його досвідом, його книжками, та що вдалося усім нам зробити. Всіх, кому є що сказати з приводу зазначеного, може об'єднати можливість для українських педагогів публічно подякувати Віктору Федоровичу за його працюючу технологію успішного навчання. АПН України разом із редакцією журналу, членами редакційної Ради, Асоціацією директорів шкіл м. Києва, Центром сприяння суспільного розвитку імені Миколи Пирогова проведуть 7 вересня у м. Києві спільний захід — „Педагоги-новатори в Україні”. Серед іншого передбачаються ток-шоу, круглий стіл, демонстрація фрагментів уроків за методикою Віктора Шаталова.

Редакція звертається до Вас, дорогої колего і шановний читачу, з проханням надіслати статті, листи, побажання, інше, пов'язане з В.Ф. Шаталовим, на адресу редакції.

Не баріться. Сьоме вересня — не за горами!

Тож чекаємо на Вас і Ваші матеріали. Долучіться до свята педагогічної творчості!

учнями слухаються та обговорюються на засіданнях кафедри. У наукових конференціях області беруть участь гімназисти 7 (11) класів. І як результат реалізації інтелектуального та творчого потенціалу гімназистів кафедру видано 11 збірок кращих робіт гімназистів „Перші кроки”.

Старшокласники виконують багато творчих завдань, де потрібно провести свої дослідження, пошук матеріалів через мережу інтернет та зробити свої висновки. Широко використовується інформаційний центр гімназії, у комп'ютери якого введено педагогічні програми, за якими учні можуть перевірити рівень своїх сьогоденних знань з іноземної мови. Гімназисти беруть участь у змаганнях за програмою Американської ради, інтернет-олімпіадах, у лексичній мовній грі видавництва Longman. Наші учні є постійними учасниками міського конкурсу юних перекладачів.

Сучасна школа не може існувати без опанування та випробування всього нового, що надають нам фахівці світу стосовно нових технологій та методик викладання іноземних мов. Тому такими актуальними й сьгодні залишаються наявність та творча робота педагогічних майстерень, де вчителі працюють з натхненням.

І як результат діяльності кафедри з професійної орієнтації гімназистів — кожен рік наші гімназисти обирають спеціальність „учитель іноземної мови”.

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ В ЛІЦЕЇ

**Інноваційна
школа**

Інновації в освіті й управлінні

Розвиток світового і, зокрема, європейського освітнього простору об'єктивно вимагає від української школи адекватної реакції на процеси реформування загальної середньої школи, що відбуваються в провідних країнах світу. Загальною тенденцією цих процесів є впровадження та розвиток профільного навчання. Профільне навчання як вид диференційованого навчання передбачає врахування освітніх потреб, нахилів і здібностей учнів і створення умов для навчання відповідно до потреб професійного самовизначення, що забезпечується за рахунок змін у меті, змісті, структурі та організації навчального процесу.

Метою профільного навчання в ліцеї № 53 є забезпечення можливостей для реального доступу учнівської молоді до здобуття загальноосвітньої профільної та початкової допрофільної підготовки, неперервної освіти впродовж усього життя, виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного зростання і мобільності в умовах реформування сучасного суспільства.

Статус ліцею школа отримала у 1990 році. До ліцейського статусу педагогічний колектив протягом 10 років випробував декілька етапів: диференційоване

навчання, поглиблене вивчення деяких предметів, профільне навчання (фізико-математичне, інженерно-економічне, економіко-правове, гуманітарне).

Наявність профілів зумовлена бажанням учнів та їхніх батьків. Профільне навчання проводиться з 8 класу. Варіативна частина навчального плану дозволяє поглибити знання учнів з певних предметів. Програми спецкурсів, курсів за вибором розроблено спільно з викладачами ВНЗ. Ліцей має тісні наукові, методичні та ділові зв'язки з Одеським національним політехнічним університетом, Одеським національним університетом, Національним морським університетом, Одеським державним екологічним університетом, Південноукраїнським державним педагогічним університетом.

Разом з ними здійснюються цільова профорієнтація і загальноосвітня підготовка до вступу у вищі навчальні заклади. Викладачі цих ВНЗ беруть участь у проведенні методичної роботи в ліцеї, проводять спецкурси і факультативні заняття для учнів.

Науково-методична робота в ліцеї здійснюється за

Михайло СЕЧНЯК

Заступник директора з науково-методичної роботи ліцею № 53 м. Одеси

кількома напрямками. У класах інженерно-економічного напрямку, залежно від віку учнів, передбачено вивчення факультативно основ економічних знань, нарисної геометрії, технології постанови та розв'язування інженерно-економічних задач, основ маркетингу.

Програми курсів „Технологія постанови та розв'язування інженерно-економічних задач” і „Основи маркетингу” розроблено доктором технічних наук О.Ю. Браїловим і кандидатом філософських наук, доцентом А.П. Перелешинуо. Програму апробовано протягом багатьох років. Після закінчення курсу кращ учні отримують сертифікат за підписом ректора Одеського національного політехнічного університету. Програми дозволяють учням систематизувати свої знання з різних дисциплін для вироблення навичок та вмінь аналізувати проблемну ситуацію, виявляти основні протиріччя, ставити задачу, розробляти алгоритм її розв'язування. Використовуючи основні положення теорії формального аналізу алгоритмів, учні набувають навичок і вмінь оптимізувати структуру алгоритму розв'язування задачі. Розділ „Інформаційні й логічні основи розв'язування задач” дозволяє учням використовувати сучасні комп'ютерні технології. Спецкурс є гнучкою відкритою системою знань, що дозволяє легко адаптувати учнів до вивчення нових комп'ютерних технологій та інструментальних засобів, які з'являються.

Курси „Технологія постанови та розв'язування інженерно-економічних задач”, „Основи маркетингу і менеджменту” розраховані на 3 роки навчання і складаються з 6 розділів:

I і II розділи вивчаються протягом першого року учнями 9 класу (I розділ – “Інформаційні основи і устрій ПК”; II розділ – “Основи підприємницької діяльності (ПД)”);

III розділ вивчається протягом другого року учнями 10 класу (III розділ – “Маркетинг і менеджмент”);

IV і V розділи вивчаються протягом третього року учнями 11 класу (IV розділ – “Теорія постанови і розв'язування підприємницьких задач”; V розділ – “Технологія розв'язування інженерно-економічних задач”);

VI розділ планувався для учнів 12 класів на перспективу розвитку 12-тирічної освіти. Цей курс ліквідує розрив зв'язку між середньою та вищою школами і дозволяє учням отримати освіту високої якості. Це дає можливість випускникам ліцею легко адаптуватися до постійного зростання вимог вищої школи.

Фізико-математичний профіль дає можливість учням досить глибоко оволодіти знаннями з математики, фізики. Навчальним планом передбачено факультативне вивчення нарисної геометрії, нестандартних задач з фізики, нестандартних задач з математики.

Курс „*Нарисна геометрія*” проводиться вже протягом 5 років. Ідея проведення цього курсу виникла в результаті спільної роботи ліцею і Національного морського університету, співробітництво з яким ведеться вже з 1996 року згідно з договором. Головна мета вивчення нарисної геометрії – розвиток просторового мислення та образного сприйняття, конструктивно-геометричного мислення, здатності до аналізу та синтезу просторових форм та відношень на основі графічних моделей простору, що практично реалізуються у вигляді креслень конкретних просторових об'єктів та їхніх залежностей.

Програму курсу складено як підготовчий курс для майбутніх студентів технічних ВНЗ на основі програми „Нарисна геометрія і комп'ютерна графіка”, рекомендованої Міністерством освіти і науки України. Розробив робочу програму доцент кафедри нарисної геометрії Національного морського університету В.Ф. Зелінський.

Метою курсу „*Нестандартні задачі з фізики*” є підвищення рівня за-

гальної підготовки учнів з фізики. Викладання будується не тільки як поглиблене вивчення питань, передбачених програмою шкільного курсу фізики, але і деяких тем, які виходять за межі основного курсу фізики. Головна увага приділяється розвитку здібностей учнів, їх нестандартного підходу до методів розв'язання як звичайних задач, так і задач підвищеної складності. Особливе місце займають завдання, які вимагають від учнів творчого використання знань.

До еколого-економічного профілю поступово до 2007 року планується ще ввести 10 і 11 класи, крім існуючого вже 8-го та 9-го класів. Навчальний план складено для цього профілю з урахуванням домовленості між ліцеєм та Одеським екологічним університетом. Передбачається факультативне вивчення основ екології та економіки. У класах цього профілю працюють досвідчені вчителі й викладачі ВНЗ.

Що дає ліцею профільне навчання?

По-перше: на ранньому етапі розвитку дитини виявляти її здібності і нахили до наук (5-7 класи).

По-друге: залежно від нахилу учнів проводити профільне навчання у світі фахових знань, спеціалізуючись у вибраному напрямі.

По-третє: неперервність навчання і зв'язок з ВНЗ, ознайомлення учнів із вимогами вищої школи, організації занять.

По-четверте: випускники ліцею більш свідомо роблять вибір подальшої освіти.

Що потрібно для проведення профільного навчання на досить високому фаховому рівні?

Найголовніше – це кадри високого професійного рівня. Основною умовою повинна бути кадрова стабільність. Тісний взаємозв'язок в роботі вчителів ліцею і викладачів вищих навчальних закладів.

Потрібно ретельно вивчати нахили учнів, їхні здібності вчителям і психологам, щоб допомогти учням і

їхнім батькам свідомо вибрати профіль подальшого навчання. Така робота в ліцеї № 53 проводиться протягом 3-х років (5-7 класи), після її закінчення учні проходять конкурсні випробування.

Навчання має бути безперервне, відповідно до профілю. Досвід ліцею показує, що профільне навчання треба проводити поступово, починаючи з 8 класу. Процес цей, тривалий і складний, вимагає науково-методичних досліджень.

Суттєвою умовою є робочий навчальний план, який має бути максимально збалансованим, відповідати існуючому профілю і не перевантажувати учнів. До складання робочого плану залучаються досвідчені вчителі і викладачі ВНЗ.

Профільне навчання мотивує ліцеїстів на поглиблення знань з дисциплін загальноосвітньої школи. На районних, міських олімпіадах ліцей посідає 1 місце за рейтингом серед шкіл Малиновського району. Якщо розглядати профільні предмети (фізика, математика, інформатика, економіка), то за останні роки з цих дисциплін ліцей має найбільшу кількість призових місць. Кожного року учні перемагають на обласних конференціях МАН з інформатики, фізики, математики, економіки. З 1996 по 2000 роки вступ до ВНЗ становив 81%–87%, а починаючи з 2002 року – 94%.

Концепцією реалізації профільного навчання вважаємо поступовий розвиток творчих здібностей дітей залежно від вікової категорії. Для 5-6 класів – це розвиток загальних здібностей для навчання, 7-8 класи – розвиток здібностей використання знань з однієї галузі для розв'язування задач іншої сфери, 9-11 класи – розвиток здібностей до використання нових ідей та отримання принципово нових теоретичних результатів, які ще не використовуються на практиці, але використовуватимуться в майбутньому, тому що мають економічну ефективність.

УМОВИ УСПІХУ

Інновації в освіті й управлінні

Школа – складний живий організм. Учень заходить до класу, сідає за парту, відкриває конспект. Навряд чи замислюється він про те, що сьогодні для нього працюють не лише

педагоги, але й технічний персонал, кухарі, охоронець біля входу, медичні працівники, водій шкільного автобуса, адміністрація, бухгалтер, юрист ... Щодня творчі, фізичні, духовні енергії багатьох людей зливаються воедино, щоб учень зайшов до класу і сів за парту. Безліч ниток

мають переплестися. І нитки ці знаходяться у руках шкільного адміністратора.

Тому роль директора школи у сучасних соціально-економічних реаліях переоцінити важко. Саме він комплектує команду, формує місію навчального закладу, визначає домінантні діяльності, а головне – „ліпить” імідж своєї школи. Директор школи – це її обличчя, її візитна картка.

Сьогодні керівник навчального закладу – це адміністратор, економіст, юрист, маркетолог, рг-менеджер, фахівець з кадрів. І, звичайно, психолог, соціолог, педагог. У першу чергу – педагог,

людина творча. Креативність мислення – обов'язкова риса будь-якого учителя, будь-якого шкільного лідера.

ФОРМУЄМО МІСІЮ

Завалені стосами наказів, формулярів, розпоряджень і звітів, директори шкіл іноді забувають про найголовніше – про те, що вони імператори „всєя своєї школи”. Саме директор визначає вектор розвитку свого навчального закладу. Вишу мету. Місію.

Місія – це надзадача, хай недосяжна іноді, далека, позамежна. Мрія.

Місія – це не річний план. І навіть не план перспективного розвитку. Це та захмарна далечинь, до якої школа буде прагнути із року в рік, із десятиліття у десятиліття. Не можна ставити перед собою реальні цілі. Мрія завжди повинна бути вища за сьогоднішні можливості. Стати найкращими, збудувати корти чи басейн, зайняти всі місця на республіканських олімпіадах, забезпечити стовідсотковий вступ до престижних вузів ... Досягли? Прагніть до нових горизонтів.

Ознайомте з місією школи кожного працівника, кожного учня. Нехай усі проймаються єдиною метою, нехай стануть командою.

ФОРМУЄМО КОМАНДУ

У західному менеджменті цей закон відкрито вже давно: корпоративні інтереси

Іван БИКОВ

Директор школи
„Майбуття”
м. Одеси,
старший викладач
Одеського
ОІППО

завжди вищі від особистих. Звичайно, у царині професійної діяльності, найбільші компанії „натаскують” своїх співробітників: „Ви везучі люди, вам доля подарувала щастя працювати тут!”

Якщо перекласти ці експлуататорські прийоми ментальною мовою слов'янської людяності, то треба читати так: „Разом ми – сила, яка подолає будь-яку перешкоду”. Згадаймо також: „Один у полі не воїн”.

Можна сперечатися, говорити, що вчитель це не цех, це творчий злет геніальної індивідуальності.

Все так – злет творчої геніальної індивідуальності. Але у складі цеху. Одне з головних завдань шкільного адміністратора – зібрати у стінах школи тих, хто відповідає всім цим критеріям. І навчити працювати у команді, поважаючи інтереси корпорації.

Якщо до директора приходять батьки з проханням улаштувати їх дитину у клас саме цієї вчительки, наприклад, горезвісної Марії Іванівни, директор відповідає: „Ви прийшли до Іванівни чи у дану школу? Ви прийшли до вчителя, який дає добру освіту чи в школу, яка дає добру освіту?”

Школа – це система. Це Корпорація. З найпростішою ієрархією, з найсуворішою дисципліною, як у лавах учнів, так і в складі педагогів. Коли я проводжу педраду, я починаю її словами: „Тут зібралися генії”. Незалежно від карального чи заохочувального вектора моєї подальшої оповіді. По-

миляємося чи ні, але ми – пліч-о-пліч. Ми разом. Ми – Касталія. Ми – сила. Інакше кажучи можуть довго почувати себе комфортно у Школі, тому що комфорт – основа шкільної атмосфери. Але з часом ідуть, самі, без натиску. Щоб пліткувати, інтригувати, встановлювати свої правила в іншому місці.

ЛПИМО ІМІДЖ

У деяких країнах Європи імідж навчального закладу є основною умовою його виживання. Позитивна соціальна рекомендація для школи – це учні, кадри, фінансування, конкурентноздатність.

Сьогодні шкільний керівник будь-якого рівня має розуміти, що навчальний заклад – це не лише храм розумного, доброго, вічного, але і структурне об'єднання, яке надає освітні послуги, а отже, повинно мати ряд рис, завдяки яким діяльність даної школи буде ефективною, а послуги, що реалізуються, будуть мати попит.

Батьки віддають школі найдорожче – свою дитину. Пошук достойної школи – справа не одного дня. Пройшли часи, коли дитина була „прив'язаною” до школи по мікрорайону. І рішення батьків зупинити свій вибір на тому чи іншому навчальному закладі – це результат сукупного впливу багатьох факторів, суб'єктивних і об'єктивних: особистих спостережень відгуків по „пташиній пошті”, реклами, формальних показників успішності і вступу до вузів ...

Іноді у свідомості гро-

На фото: одеські директори на виставці “Сучасна освіта в Україні – 2006”.

Ірина Столбова, директор ІМЦ Управління освіти Одеської міської ради, (нижче фото) біля стенду з досвідом одеських шкіл консультує гостей виставки

мадськості школа ідентифікується за однією, іноді зовсім незначною деталлю:

Де вчиться твоя дитина? А-а! Це та, з синіми стінами ... Та, де суворий директор ... Та, з басейном ... Та, на розі ...

Так, от треба докласти всіх зусиль, щоб Ваша школа не стала просто „тією, на розі”.

Іноді батьки ладні везти дитину за тридев'ять земель у „гарну школу”, хоч поруч, на розі, через дорогу, знаходиться інший навчальний заклад, який з тих чи інших причин визнано батьками „недостатньо гарним”.

БУДУЄМО ГАРНУ ШКОЛУ

„Гарна школа” – це той навчальний заклад, якому батьки доручають своїх дітей зі спокійною душею. На тренінгах я часто пропоную директорам шкіл перелічити ряд характеристик, що відрізняють „гарну” школу від „поганої”. Матеріально-технічна база, кадри, атмосфера, усілякі показники, традиції, добрий директор, контингент учнів, – перелічують мої колеги.

Ми підсумовуємо, виводимо формулу:

Гарна школа = комфорт клієнтів (учнів, їх батьків) + комфорт персоналу.

Якщо дитина приходить у школу, знаючи, що вона тут не замерзне, буде нагодована, що зустріч з учителями буде приємною, що однокласники – це друзі, а не вороги, що парта зручна, що медсестра, як і охорона, завжди на місці, що тут їй *комфортно*, то школа для неї *гарна*.

Якщо вчитель знає, що зарплата його очікує вчасно, що робоче місце відповідає вимогам, що колеги працюють на основі взаємоповаги і взаєморозуміння, що адміністрація нехай сувора, але справедлива, то школа для нього *гарна*.

Гарна школа – це сума позитивних енергій.

БАЛАНСУЄМО МІЖ КОНСЕРВАТИЗМОМ І АДАПТИВНІСТЮ

Результат роботи педагога – громадянин, знання, уміння, таланти і здібності якого максимально відповідають потребам суспільства. Школа працює на соціальне замовлення. Педагог – не доктор Фауст, що створює ідеального гомункулуса. Уміння максимально оперативно реагувати на соціальні зміни – одна з основних характеристик ефективної школи.

Але як важливо при цьому не розгубити, не розвіяти, вітром те розумне, добре, вічне ... Як важливо, навчаючи людину сучасно, не забувати про загальнолюдське, про те, що поза часом, поза простором.

Будь-яка структура тим більш конкурентноспроможна, чим більш гнучка, адаптивна.

Але особливість освітньої діяльності у тому, що школа – не школа без традицій, освячених часом, без опори на досвід наших колег-педагогів, без розумного консерватизму. Ми, більшою мірою, не створюємо, а передаємо знання – досвід, накопичений поколіннями.

Учитель повинен зуміти сформулювати, особистість в умовах колективу. **Вдумайтесь! Анархія в умовах диктатури. Необхідно навчити майбутнього громадянина зберігати. Проявляти індивідуальність, поважати інтереси суспільства; узгоджувати власні дії і соціальну необхідність.**

Дисципліна чи вседозволеність, шкільна форма чи епатаж, піднята рука чи вигук з місця, – ці та багато інших питань мають розв'язати адміністратори і учителі кожної школи. Причому всередині, для себе, у даній окремо взятій ситуації.

Оскільки кожна школа – це маленький Всесвіт. Кожна школа – це світ, але не відокремлений, а доповнюючий загальну схему світобудови. Так яскраво сяючі зірки у сукупності утворюють єдиний Чумацький шлях.

ГУРТОК „ЮНКОР” У ВИХОВНІЙ РОБОТІ ШКОЛИ

**Інноваційна
школа**

Інновації в освіті й управлінні

Зуведенням у нашій школі самоуправління було створено прес-центр Шкільної Ради. Але для того, щоб він діяв і мав професійний напрям, було створено гурток „Юнкор”, який існує три роки. З самого початку було складено план, у якому передбачались і навчання, і проба пера, і відвідування редакції газети „Вечірня Одеса”, бібліотек міста, зустрічі з журналістами та ведучими міських телепрограм, літературні екскурсії тощо. Відвідування редакції газети „Вечірня Одеса” дало нам дуже багато: діти прониклись розумінням того, яким повинен бути журналіст, які морально-етичні, професійні й громадянські якості він повинен мати.

Після декількох занять з теорії наші юнкори почали писати замітки і статті не тільки до шкільної газети (спочатку вона називалася „Шкільні відомості”, пізніше – „Пегас”), але і до міських газет „Вечірня Одеса” (рубрика „Білий парус”), „Дитячий світ +”, „Порто-франко”. Шкільні газети видаються регулярно. Діти використовують різноманітні газетні жанри: статті, інтерв’ю, репортажі, замітки, поетичні жанри. За час роботи „Юнкору” було видано чотири типограф-

ських газети (чотири друковані шпальти), присвячені Дню вчителя, 30-літньому ювілею школи, Дню Перемоги і правовим знанням. У цьому році в міському конкурсі на крашу шкільну газету нам присудили третє місце.

Юні кореспонденти роблять великий внесок у виховну роботу школи. Вони розробляють сценарії багатьох заходів, оголошують різноманітні конкурси, проводять соціологічні опитування. Надовго запам’ятають учні прекрасний вечір „Я вас кохав...”, тут можна було побачити оригінальне оформлення столиків з осінніми букетами, свічками в красивих свічниках, послухати виступи школярів і гостей, пісні й романси. Свої враження про вечір Діна Парканова виразила у вірші, створеному тут же. „Уньлая пора! Очей очарованье!” – такою була тема наступної літературної вітальні. Виявилось, що майже кожен шостий учень школи пише вірші.

На початку листопада ми проведемо літературну вітальню, присвячену 211-літтю Одеси. На більш серйозний аспект роботи прес-центру націлили директор

**Світлана
МАТЕЦЬКА**

Керівник гуртка „Юнкор”
ЗОШ №78

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2006

школи та завуч з виховної роботи, які й самі неодноразово брали участь у випуску газет. Чого тільки варте інтерв'ю „Поганих дітей не буває”, взяте юнкором К. Федоренко у завуча з виховної роботи О.В. Лайкової „Якою ви бачите нашу школу в недалекому майбутньому?” – з таким запитанням звернулася до директора юнкор С. Заборська. Це інтерв'ю Людмила Іванівни Ступак, директора нашої школи, було дуже цікавим, спрямованим на конкретні дії, щоб наша школа відповідала сучасним стандартам.

Проведення правового тижня у нас є щорічним. Спочатку оголошуються різноманітні конкурси: на кращий малюнок, класну стінгазету, твори, замітку та плакат. У минулому навчальному році юнкорівці провели соціологічне опитування за тематичними запитаннями. „Якщо б ти дізнався, що твій друг або подруга захворіли на СНІД, то як поставився б до цієї людини?” – на це запитання відповідали учні 11-х класів. Радісно було відмітити, що учні нашої школи – дуже гуманні та об'єктивні люди, 80% відповіли, що будуть ставитися ще краще і надаватимуть моральну підтримку. А учні 9-10-х класів негативно ставляться до тих, хто палить, і до наркоманів.

І ще один переконливий приклад дотримання етичних норм юнкорівцями. Яна Собітняк, учениця 9 класу, брала інтерв'ю у свого однокласника: змогла схилити до себе так, що Андрій відповідав на всі її запитання і зізнався, що він палить з семи років і дуже хоче кинути палити, але зробити це йому дуже важко. Це інтерв'ю було надруковано в газеті. А поруч було друге інтерв'ю, котре взяв юнкор В. Плотніченко у спортсменів школи. Вони радили всім, хто палить, не тільки покинути цю звичку, але серйозно зайнятися спортом.

Чи не мають виховного напрямку радіопередачі? Ведуть їх не тільки юнкори, але й запрошені ними діти з класів. Два роки спортивним коментатором був Андрій Беглеулов, котрий сам серйозно займався футболом. Авжеж, приємно кожному учню почути своє прізвище, якщо він отримав нагороду за спортивні досягнення, за участь у предметній олімпіаді, МАН або конкурсі.

Багато юнкорів стали собкорами газети „Дитячий світ +”. У 2003-2004 навчальному році ними стали учні 11 класу, котрим редакція газети дала рекомендаційні листи для вступу до університету на факультет журналістики. Дуже талановито виявила професійні якості, показала себе Тетяна Лисовець, котра складає вірші, пише оповідання, постійно розміщує свої статті в міських газетах і є редактором прес-центру школи.

Наприкінці хочеться відзначити, що преса в кожному колективі – малому чи великому – завжди грає важливу роль. І, можливо, колишні й сьгоднішні мої юнкорівці не стануть професійними журналістами, репортерами, дикторами радіо чи телебачення, але ці діти будуть людьми, які мають активну життєву позицію, будуть сприяти розвитку й зміцненню високих моральних і духовних якостей у будь-якому колективі. І сьогодні вони це доводять своєю роботою в школі, яку вважають своїм другим домом, уміють цінувати працю педагогів, адміністрації, директора. Свідченням цього є слова про школу в нотатці Ольги Хомети: „Школа – квітучий сад, де кожне деревце-дитина цвіте і набирається сили, щоб через певний час подарувати плоди знань, умінь та творчості нашому суспільству, збагачувати й прославляти нашу молоду державу”.

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ НАВИЧОК НА СТАДІЇ НАДАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ

**Інноваційна
ШКОЛА**

Інновації в освіті й управлінні

Юридичний ліцей м. Одеси було засновано в 1997 році. Це було не тільки створення закладу нового типу в місті, а й важливий крок, спрямований на виконання Програми правової освіти населення України, затвердженої Кабміном України в травні 1995 року. Розуміючи відповідальність, покладену на єдиний у місті середній правовий навчальний заклад, педколектив з самого початку розробляв та освоював інноваційні форми й методи правової освіти і виховання, налагоджував партнерські стосунки з громадськістю, органами юстиції та УМВС України в Одеській області. У 1997–1999 роках було сформовано структуру управління юридичним ліцеєм, створено мережу клубів за інтересами. У 1999 році розроблено системну програму пошуку і розвитку обдарованих дітей „Талановитий резерв ліцею”, а в 2001 році – Перспективну програму розвитку юридичного ліцею до 2005 року. Аналіз роботи свідчить про сталу результативність ліцейних програм. Це дало змогу вийти на власну модель управління і структуру правового навчання та виховання.

Сьогодні навчальна (дидактична) модель включає безперервне динамічне вивчення основ правознавства з 8 (допрофільного) до 11 (профільного) класу за зростанням:

8 клас – 68 год/рік;

9 клас – 153 год/рік;

10 клас – 170 год/рік;

11 клас – 204 год/рік.

Усього в ліцеї 16

укомплектованих класів. Паралельно вивчаються правові спецкурси „Історія держави і права України”, „Історія держави і права зарубіжних країн” та інші. Викладають основний курс досвідчені педагоги – кандидати наук, юристи. Як результат – призові місця з правознавства на всіх рівнях Всеукраїнських олімпіад, МАНу. Учителі ліцею – автори програм спецкурсів, посібників з правознавства для профільних класів

Виховна модель передбачає організацію позакласної роботи учнів через мережу клубів за інтересами та стійкі традиції. Важливе місце в моделі займає учнівське самоврядування, що формує в учнів навички електоральної культури, громадську позицію. З 1999 року в різних формах у ліцеї діє міський молодіжний правовий

Олександр ШИЯН

Директор юридичного ліцею м. Одеси

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2006

клуб „Феміда”, основне завдання якого – надання безкоштовної правової та психологічної допомоги підліткам, профілактика та попередження злочинності серед них. У його структурних підрозділах – волонтери, що пропагують здоровий спосіб життя в інтернетах, реабілітаційних центрах для підлітків. В основі волонтерського руху – освітні програми „Права людини”, „Рівний – рівному”, „Здоровий спосіб життя”. З 2000 року за підтримки УМВС України в Одеській області діє профорієнтаційний підрозділ „Молодіжна поліцейська академія”. Серед курсантів підрозділу – учні юридичного ліцею, діти з багатодітних родин, співробітників органів внутрішніх справ та сімей загиблих працівників міліції, а також вихованці Фонтанського навчально-виховного соціально-реабілітаційного комплексу. Учні ліцею після 10 класу проходять обов'язкову практику в правоохоронних органах, судах, прокуратурі. Старшокласники мають змогу познайомитися з професією правоохоронця в щорічному літньому таборі МПА на базі училища підготовки працівників міліції УМВС України в Одеській області.

Суттєвим впливом на формування правових навичок є робота юридичного ліцею як базового складу з правової освіти і виховання м. Одеси. Так, на базі ліцею регулярно відбуваються спільні з обласним управлінням юстиції семінари

для вчителів, зустрічі з працівниками правоохоронних органів, турніри юних правознавців. Організовано та проведено 8 міських правових учнівських конференцій, за підсумками яких випущено брошури з тезами учнівських виступів.

Серед найбільш привабливих форм пропаганди правових знань та профілактики злочинності серед неповнолітніх слід зазначити резонансні в 1999-2000 рр. телепередачі „Феміда” на регіональному телебаченні за участю учнів і випускників ліцею. На сьогодні ми готові відновити традиції телевізійного спілкування з молоддю міста й області. Дуже цікаво складається співробітництво з засобами масової інформації. Ліцеїсти регулярно виступають зі статтями в обласній пресі („Одеські вісті”) на правову тематику.

Особливої уваги потребує також проблема партнерства з ВНЗ. Ліцей має угоди про співпрацю з ОНУ ім. Мечнікова, ПУДПУ ім. Ушинського, ОНЮА, Морською академією, Інститутом державного управління при Президенті України.

Восьмирічний досвід роботи ліцею з правового навчання та виховання свідчить, що школа сьогодні є важливим фактором формування громадянського суспільства. А однією з ключових проблем реформування загальної середньої освіти найближчого періоду є профільне навчання. Це – питання життєвого успіху.

На фото:
директори
одеських шкіл під
час виставки
„Сучасна освіта в
Україні – 2006”.

PER ASPERA AD ASTRA ЧЕРЕЗ ТЕРНИ – ДО ЗІРОК

Інноваційна
ШКОЛА

Інновації в освіті й управлінні

13 серпня 2005 року в Сан-Франциско (США) команда школярів із бізнес-класу СЗОШ № 117 представляла Україну на світовому чемпіонаті SAGE і стала чемпіоном світу!

Як здобути перемогу? Як стати чемпіоном світу? Багато хто у відповідь тільки махне рукою. А хтось обійдеться без пафосних обіцянок і просто візьметься за роботу. Але ж це реально – самому втілити мрію і досягти успіху. Це довела команда школярів бізнес-класу СЗОШ № 117 у рамках міжнародної програми Sage під моїм керівництвом. Через рік після свого створення команда досягла запаморочливих результатів – титулу „Чемпіон світу” за програмою Sage!

Що ж таке Sage? Sage – міжнародна програма, що об’єднує школярів і студентів, підприємців і представників державних закладів з метою розвитку підприємництва в їхній країні і в усьому світі. Місія Sage – навчати основ підприємництва різні категорії населення, роблячи акцент на етичних нормах та соціальній відповідальності в бізнесі, громадянських правах та обов’язках.

У рамках цієї програми в різних країнах світу функціонують команди учнів старших класів. І щороку вони розробляють та реалізують освітні й підприємницькі економічні проекти.

За результатами реалізованих за академічний рік

проектів проводяться національні чемпіонати Sage у кожній із країн-учасниць міжнародного руху. Переможці ж національних чемпіонатів представляють свої країни на Світовому кубку Sage.

В Україні програма Sage почала діяти з 2004 року з ініціативи національного координатора Володимира Борисовича Мельника. На сьогодні у нашій країні діють 12 команд у різних областях України. Причому дві з них – в Одесі. Вони були створені мною як регіональним координатором міжнародних програм Sage і Sife на базі бізнес-класів в Одеському економічному ліцеї та СЗОШ № 117. Багато учнів проявили інтерес і бажання працювати в рамках програми.

Результати не змусили на себе чекати – на Всеукраїнському змаганні Sage, яке проходило 23 квітня у Києві, одеська команда школи № 117 здобула титул національного чемпіона й одержала право представляти свою країну на Світовому кубку. На той час члени команди реалізували понад 10 підприємницьких та освітніх проектів. Першим з них стало

Ольга ЛОЗИЦЬКА

Учитель економіки СЗОШ № 117, викладач кафедри загальної економічної теорії Одеського державного економічного університету

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2006

видання власного журналу „Бізнес-клас”, на 24 сторінках якого друкувалися новини команди Sage, інформація про проекти, що реалізуються, економічні новини й аналітичні статті.

Потім народився й міжнародний проект команди „Україна – світ”. Через Інтернет члени одеської команди надсилали електронні листи в школи 16 країн світу з пропозицією обмінятися інформацією про економічні, історико-географічні та природнокліматичні особливості країн. Представники США, ПАР, Таджикистану, Молдови, Росії одразу ж відгукнулися й надіслали відомості про свої країни, на основі яких сейджели розробили мультимедійні презентації.

Найбільш яскравий і видовищний проект команди – допомога одному з її членів, Сашкові Ігнатенку, в організації власної хіп-хоп-групи „Люзія”. Члени команди Sage запрошували представників вищих навчальних закладів та представників шоу-бізнесу міста для проведення тренінгів, допомогли розробити бізнес-план і правильно позиціонувати групу. Й оскільки це була Сашкова мрія, то проект так і назвали: „Мрії здійснюються”.

Але, як в один голос твердять майже всі члени команди-чемпіона, найулюбленіший проект – проведення ділових ігор для найменших. У дитячих садках Одеси для дітей 6-7 років проводилися економічні ігри „Попит та пропозиція”, „Веселий маркетинг”, „Гроші майбутнього”. Ось що каже член команди Валерія Пасько: „Така відкрита й активна аудиторія у нас уперше. Ми просто були вражені активністю й ентузіазмом наших маленьких підприємців, коли вони вигадували гроші майбутнього або влаштували віртуальні торги”.

Цього року проводився вже третій Світовий кубок Sage. Він проходив у готелі „Меріотт” в Сан-Матео (Сан-Франциско) 11-14 серпня. У змагання брали участь команди з усього світу: національні чемпіони Польщі, України, Таджикистану, Китаю, Росії, ПАР, Гани, США та інші. Понад 50 підприємців як судді оцінювали річний обсяг

роботи команди. Це дійство тривало 3 дні. Передусім презентація країни. Це своєрідна виставка, на якій школярі оформлювали стенди з національною символікою, картами, народними сувенірами.

І ось 13 серпня – історичний для нашої команди день. Було лише 15 хвилин для того, щоб розповісти про свою роботу, свої проекти і, можливо, показати відео- та фотоматеріали. На сцені зазвичай перебувають 5-6 членів команди, які можуть правильно представити результати своєї роботи.

Після кожної презентації судді протягом 7 хвилин ставили запитання, їх як підприємців-практиків цікавили проблеми фінансування та реальності проектів, а також конкретні виміри результатів роботи. Після цього судді оцінювали команду за такими критеріями: підприємництво, соціальна відповідальність, глобалізація в суспільстві, екологічна відповідальність, робота з вищими навчальними закладами, мас-медіа тощо.

Максимальна кількість балів, яку можна одержати за всіма критеріями, – 50. Кожен із суддів виставляє оцінку команді. За підсумками загального голосування визначається переможець.

Презентація українців викликала справжній шок. Адже ніхто не уявляв, що це можна робити ТАК. Вийшло справжнє шоу, яскраве й динамічне – всі 15 хвилин команда утримувала увагу аудиторії. А питань у журі до української команди було у 6 разів більше, ніж до інших. Словом, одеситам пощастило вразити світову спільноту. І вже через кілька годин після виступу – у команди в руках був Кубок світу Sage!

Президент програми Sage Куртіс Де Берг звернувся до української команди: ”Ви справді – найкращі. Україна – молода країна і дебютант на Світовому кубку Sage, і тут – перемога! Дивовижно. Ви – справді відкриття цього року!”

Перемога!!! Рік напруженої праці гравців, рік, протягом якого вони стали дорослішими, міцнішими, витривалішими; стали ЧЕМпіОНАМИ Світу!

УПРАВЛІННЯ ШКОЛОЮ

*Залучайтеся і Ви до невичерпного
джерела Василя Сухомлинського* С.80, С.85

*Злеті і плоди творчості й
духовності освітян — закладаємо
підґрунтя розвитку освіти й школи* С.92, С.93

*Свій до свого по своє: директори
шкіл про спільне й особисте* С.94

Управління
школою

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКА ШКОЛИ ЗА РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЧИТЕЛЯ

Стаття присвячена дослідженню впливу Василя Сухомлинського як директора школи на розвиток творчого потенціалу вчителя.

На сучасному етапі розвитку української держави, формуванні демократичного суспільства на зміну виконавській діяльності вчителя приходить діяльність творчого, пошуково-дослідницького характеру.

У зв'язку з цим актуалізується проблема розвитку творчого потенціалу вчителя, який зможе забезпечити якісні зміни в освіті. Сучасні соціально-економічні тенденції розвитку держави, а відповідно і

освіти, висвітлюють протиріччя між реальними можливостями розвитку творчого потенціалу вчителя, які визначаються реалізацією дидактичних, організаційно-педагогічних, інформаційних умов та недостатнім їх використанням у забезпеченні ефективності навчально-виховного процесу; між потребою в розвитку педагогічної творчості, за-

своєнні педагогічних інновацій і сталістю підсистем в діяльності кожного навчального закладу, збереження на практиці традиційного управління процесом розвитку творчого потенціалу вчителя.

Аспекти розвитку творчої педагогічної діяльності – предмет досліджень вчених: В.М. Кларіна, В.А. Кан-Калика, М.І. Махмутова, М.М. Поташник, В.Г. Кузя, О.В. Сараєва, Г.І. Іванюк, В.Н. Риндак, А.В. Москвіної, І.А. Зязюна. Більшість з них звертається і до педагогічної спадщини Василя Олександровича Сухомлинського з проблеми виховання вчителя-майстра, створення умов для його творчої діяльності і безперервної освіти.

У наукових дослідженнях творчість педагогічна визначається як оригінальне й ефективне розв'язання вчителем навчально-виховних завдань, збагачення теорії й практики навчання [2, с.333].

Відомий дослідник даної проблеми В.Г. Риндак розглядає наступні характеристики творчості як виду діяльності:

**Надія
КАЛІНЧЕНКО**

Завідувач кафедри педагогіки і психології Кіровоградського ОШПО імені Василя Сухомлинського, кандидат педагогічних наук, доцент, Заслужений учитель України

а) наявність протиріч, проблемної ситуації або творчого завдання;

б) соціальна і особистісна значимість і прогресивність, який вона вносить вклад у розвиток суспільства і особистості;

в) наявність об'єктивних (соціальних і матеріальних) передумов, умов для творчості;

г) наявність суб'єктивних (особистісних якостей – знань і умінь, позитивної мотивації, творчих здібностей особистості) передумов для творчості;

д) новизна і оригінальність процесу або результату.

Автор розглядає творчість як один із видів діяльності, спрямований на вирішення протиріччя – творче вирішення завдання, для якої необхідні як об'єктивні так і суб'єктивні особистісні умови, з наслідками прогресивними, значимими, що вирізняються новизною і оригінальністю [3, с.11].

Під “потенціалом” ряд дослідників розуміють “зону ближчого розвитку” (Л.С. Виготський) вважаючи, що поняття потенціал в психологічному плані враховує не тільки задатки, а також і “психологічні резерви” особистості, які досі, в силу різних причин, залишались невикористаними.

Психологи і педагоги, характеризуючи поняття “творчий потенціал”, зазначають, що це інтерактивна, синтетична якість, яка характеризує міру можливості особистості здійснювати діяльність творчого характеру; сукупність реальних можливостей для здійснення такої діяльності, відкритість новому, ступінь розвитку мислення, його гнучкість, нестереотипність, оригінальність, установку на нетрадиційне вирішення суперечностей об'єктивної реальності (Л.Н. Москвичова, Т.Г. Браже, С.Р. Евінзон, А.М. Матюшкін).

В.Г. Риндак творчий потенціал учителя розглядає як систему особистісних здібностей (винахідливість, уява, критичний розум, відкритість до всього нового), що дозволяють оптимально змінювати прийомі дій у відповідності з новими умовами і знаннями, уміннями, переконаннями, які

визначають наслідки діяльності (новизну, оригінальність, особливість підходів суб'єкта до здійснення діяльності) і в підсумку спонукають особистість до творчої самореалізації і саморозвитку [3, с.14].

Валентина Григорівна – випускниця Павлівської середньої школи, а згодом колега, талановита послідовниця Василя Олександровича Сухомлинського, який розглядав творчу діяльність вчителя як складну, багатогранну, що починається там “де загоряється іскра живої, трепетної думки, що шукає відповідь на питання, яке висувається життям” [1, с.406].

Враховуючи відповідальність педагога за формування інтелектуального, духовного, емоційного світу дитини, Василь Олександрович “змодельовав” особистість “хорошого вчителя”, який “любить дітей, знаходить радість у спілкуванні з ними, вірить у те, що кожна дитина може стати доброю людиною, вміє дружити з дітьми, бере близько до серця дитячі радощі і прикроші, знає душу дитини, ніколи не забуває, що й сам він був дитиною” [1, с.49].

Хороший вчитель – розумна, знаюча, думаюча, закохана в знання людина, здатна до самостійного дослідження, яка володіє вміннями в тій чи іншій трудовій діяльності.

Усвідомленню кожним вчителя всієї міри відповідальності за щасливі шкільні роки дитини, а відповідно і благополуччя її самостійного дорослого життя, допомагали індивідуальні бесіди директора. Він пам'ятав тисячі розмов із вчителями, одні з яких залишали в серці радість, – інші – прикрість. Нерідко розмови були тривалими. І приводом для цього могло бути слово вчителя, навіть помішка або погляд. Ось один із таких “приводів”. Вчителька літератури під час перевірки домашнього завдання у V класі викликала слабенького хлопчика. Йі не сподобалося речення, яке він склав самостійно. Не сказавши ні слова, вона махнула рукою, а хлопчик плакав цілий вечір.

Директору довго довелося розмовляти з вчителькою, щоб вона усвідомила свою помилку: в її жесті красномовно виявилася її педагогічна позиція – байдужість до учня, невіра в те, що він може зробити щось добре, переконання, що поганий учень так і залишиться поганим.

Тому В.О. Сухомлинський, як директор школи, відстоював “свободу”, цілком самостійно добирати вчителів, бо без цього школа неможлива. А потім починалася копітка робота з вчителем, та насамперед виховувався він завдяки обставині творчої праці педагогічного колективу.

Директор школи виховував, формував, розвивав творчий потенціал кожного вчителя власною позицією, власними переконаннями і працею.

Він започаткував систему шкільно-сімейного виховання, де педагогі-

ка і психологія стали наукою для всіх – і для вчителів, і для батьків. Цей курс – 250 годин, був значно більший, ніж у вузі. Особливу увагу директор приділяв віковій психології, психології особистості, теорії фізичного, розумового, морального та естетичного виховання. Василь Олександрович особисто читав цікаві лекції, проводив колективні та індивідуальні бесіди, конференції.

Він вивчав спеціальну медичну літературу і постійну турботу про зміцнення здоров'я дітей зробив дієвою складовою життя школи.

З перших днів роботи директор – філолог за освітою, вивчав фізику, математику, хімію, географію, біологію, історію і за три роки самостійно вивчив усі шкільні підручники й основну методичну літературу.

Його особливою увагою користувалася математика. Він розв'язав всі задачі за шкільними підручниками і за додатковими задачниками.

Для директора школи стало правилом стежити за новинами наук, науковими відкриттями і досягненнями. У нього були тисячі виписок з журналів, вирізок з газет. І все це розподілялося за напрямками, розділами, темами – служило і захоплювало вчителів і учнів.

Як закоханий у свій предмет викладач літератури, Василь Олександрович спонукав і підтримував прагнення вчителів підвищувати рівень своєї мовної культури, відчувати красу слова.

Особиста бібліотека директора була “критерієм естетичної культури”. З читачами, – батьками, учнями, вчителями, зав'язувались бесіди, які збагачували життєвий досвід кожного. Протягом всіх років педагогічної праці Василь Олександрович писав твори-мініатюри, які теж навчали його оточення дбайливо користуватись словом.

Директор наполегливо шукав відповіді на ключові проблеми виховання: якими шляхами духовні цінності, створені людством, передаються ді-

Під час Сухомлинівських читань.
Полтава, вересень 2005 р.

тям? Як зробити працю оригінальною потребою? Як досягти гармонії морального, інтелектуального, трудового, фізичного, естетичного розвитку? Наскільки багате інтелектуальне життя колективу? Які книжки читають вихованці? Як працюють ті, хто закінчив школу? І домагався, щоб усі працівники – від директора до сторожа – здійснювали педагогічні ідеї, щоб цими ідеями жив колектив.

Джерелами розвитку інтелектуального багатства кожного вчителя були: індивідуальне читання, постійно діюча виставка, новини наукової і художньої літератури, цікаві лекції, які готував директор, досвідчені вчителі, читали гості, що відвідували школу.

Особливе місце в педагогічному колективі займали вчителі старшого покоління. Кожен з них, збагачують духовно, водночас збагачував своїх товаришів. Вчителі навчались вдумливо аналізувати свою роботу, теоретично осмислювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між знаннями учнів і своєю педагогічною культурою.

Власні дослідження директора школи породжували нові педагогічні ідеї, якими він надихав і захоплював колектив. Директор глибоко вивчав роботу своїх колег і нерідко переконувався у непрофесіоналізмі; його засмучували вимучені, незграбні, заучені фрази дітей з туманним змістом. Він вслуховувався, вдумувався в мову дітей і приходив до висновку: дітей необхідно вчити мислити.

Урок за уроком вів Василь Олександрович своїх вихованців до невичерпного і вічно нового джерела у природу, навчав їх передавати словом найтонші відтінки предметів і явищ.

Уроки серед природи він назвав подорожами до джерел думки і слова. Вони ставали цілеспрямованішими і багатшими за формами розумової праці дітей. Так були започатковані “уроки мислення”, на яких діти пізнавали явища, причини і наслідки. І думка дітей поступово ставала “яскравішою, багатшою, виразнішою,

слово набувало емоційного забарвлення, починало грати, переливатися”. Вміння вчити дітей мислити як грань педагогічної майстерності стало відкриттям, переживанням особливо щастя – щастя творчості.

Василь Олександрович розповідав колегам про свої роздуми і спостереження, вони приходили до нього на незвичні уроки – уроки серед природи, слухали написані ним твори-мініатюри. А одного дня ранньої осені пішли з директором в діброву милуватися золотом осені, щоб потім якомога яскравіше розповісти про цю красу. Вчителі почали проводити свої перші уроки до джерел живої думки, почали самі складати твори-мініатюри. Збиралися для обговорення проблеми як навчити дитину мислити, сперечалися, шукали істину і прийшли до переконання: кожен вчитель, незалежного від того, який предмет він викладає, повинен стати майстром слова.

Колективна дослідницька праця об'єднала вчителів у творчий колектив, який під керівництвом директора продовжував досліджувати емоційне забарвлення слова, “єдності думки і почуття”, прийоми мислення на уроках.

Проектування директором розвитку творчого потенціалу вчителя ґрунтувалося на наукових дослідженнях власної праці; глибокому вивченні дитини; на трьох джерелах навчально-виховного процесу, якими кожен вчитель навчався володіти досконало – наукою, майстерністю і мистецтвом.

В.О. Сухомлинський зазначав: “Як дбайливий садівник готує сад під троянди, так директор школи повинен готувати ґрунт для запозичення передового досвіду, створення кращими майстрами педагогічної праці і підготовка цього ґрунту залежить передусім від майстерності директора школи як педагога. Майстерність колективу – це педагогічні ідеї, але ідеї без конкретних справ перетворюються у пустоцвіт” [1, с.405].

Тому кожную ідею павлівський директор наповнював конкретним зміс-

том: як навчати учнів виразно, вільно, свідомо читати? Якою має бути система творчих письмових робіт учнів? Як навчати дітей самоконтролю, самоперевірки?

Активно сприяв розвитку індивідуальної творчості кожного вчителя, об'єднував вчителів спільною педагогічною ідеєю, яка ставала педагогічним переконанням колективу, важливою умовою натхнення, що живило творчу працю, майстерність.

Мистецтво керівництва школою спрямовувалося на об'єднання колективу “педагогічними переконаннями”, де індивідуальна творчість, як невичерпні струмки, стікались в єдиний потік колективної майстерності, колективного досвіду, колективного спілкування про знання учнів.

У бесіді з молодим директором школи “Основні проблеми творчої праці педагога він ще раз, і ще раз наголошує на відповідальності керівника за розвиток творчості кожного вчителя і колективу школи: “Дух часу, взаємовідносини між людьми – все це залежить від того, які ми з вами, від того, яка школа, що їй народ ввіряє своє майбутнє, від того, яке керівництво школи” [1, с.394].

Окреслюючи коло проблем, які має навчитись вирішувати “початкуючий” керівник школи, Василь Олександрович до них відносив: уникнення небезпеки відстати від переднього краю педагогічної науки, вміння передавати свій задум вчителю, збуджування творчу ініціативу.

Він започатковує школу педагогічної культури, де головним було живе, безпосереднє спостереження явищ навчально-виховної роботи, осмислення цих явищ, пізнання взаємозв'язку і залежності між ними; заглиблення в деталі, в тонкощі педагогічного процесу; пошуки, роздуми, аналіз невдач і прагнення до відкриттів, які надихали, пробуджували іскру педагогічної творчості.

Одним із спектрів педагогічної творчості він вважав інтерес вчителя до пошуку, до аналізу власної робо-

ти, перетворення “теорії в практику”, навчання учнів оволодівати знаннями, керувати розумовою працею школярів.

Молодих керівників шкіл Василь Олександрович навчав осмислювати, аналізувати факти, поступово переходити до характеристики педагогічних явищ. Для цього директор школи має розвивати вміння спостерігати, слухати, аналізувати. Невичерпним джерелом є відвідування і аналіз уроків, що дає можливість зробити висновок про духовне багатство, інтереси, творчий ріст вчителя, його вміння створити умови для самостійної роботи учнів, осмислення ними фактів і встановлення взаємозалежностей.

Багатство педагогічних ідей і педагогічного досвіду В.О. Сухомлинського ми прагнемо ефективно використати у системі науково-методичної післядипломної освіти вчителів та керівників навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. – К., 1976-1977, Т. 4. – С. 640.
2. Професійна освіта: Словник / Уклад. С.Г. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с.
3. В.Г. Рындак, Л.В. Мещерякова Теоретические основы развития творческого потенциала учителя. – М.: Педагогический вестник, 1998. – 116 с.
4. Калініченко Н.А. Шлях до майстерності. Освітянське слово. – Кіровоград, 2002, № 4.
5. Калініченко Н.А. Педагогічні дослідження: Розвиток творчого потенціалу вчителя / Імідж сучасного педагога. – Полтава, 2003, № 9.
6. Калініченко Н.А. Сучасні уроки: Використання інтерактивних форм навчання / Методичний вісник. – Кіровоград, 2003, № 38.
7. Калініченко Н.А. Виховуючи середовище в системі педагогічних поглядів В.О. Сухомлинського в сучасній школі / Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія, 2004. Вип.. 3. – Миколаїв.

ЗАЛУЧАЙТЕСЯ І ВИ ДО НЕВИЧЕРПНОГО ДЖЕРЕЛА ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Управління
школою

Павлиська середня школа... Школа, яку 22 роки очолював один з найвидатніших педагогів ХХ століття, Герой Соціалістичної праці, член-кореспондент АПН СРСР, заслужений учитель УРСР В.О. Сухомлинський. Тут він проводив широкий педагогічний експеримент, спрямований на гуманізацію навчально-виховного процесу та всебічний розвиток особистості дитини. З 4 вересня 1970 року школа носить ім'я великого Добротворця і відома далеко за межами нашої держави. Всі свої знання, свій багатющий педагогічний талант, своє благородне серце віддав Учитель вихованню юної зміни. "Зіркою першої величини" на педагогічному небосхилі називають нашого славного земляка.

Твори Василя Олександровича читають і перечитують, глибоко вивчають. Потяг до його педагогічних надбань зростає з кожним роком.

Великий інтерес до його спадщини науковців та педагогів Росії, Латвії, Китаю, Польщі, Франції, США, Італії, які побували в педагогічно-меморіальному музеї В.О. Сухомлинського та школі його імені за останні роки.

У Павлиш приїздять вчителі, науковці, студенти, вчені, журналісти, політи-

ки, щоб віддати данину глибокої поваги великому Учителю, низько вклонитися могилі Василя Олександровича, доторкнутися до "невичерпного джерела педагогічної мудрості".

У школі працює 45 досвідчених педагогів: 1 заслужений учитель України; 7 учителів-методистів; 5 старших учителів; 19 педагогів мають вищу кваліфікаційну категорію.

Павлиська школа визнає опорною з питань творчого впровадження і дальшого розвитку педагогічної спадщини видатного педагога. В стінах цього навчального закладу, на базі педагогічно-меморіального музею В.О. Сухомлинського проводяться заняття районних шкіл передового педагогічного досвіду, науково-практичні конференції, районні та обласні семінари (див. вріз на цій стор.)

Педагоги школи не тільки широко пропагують педагогічні ідеї великого Добротворця, та щедро діляться своїми знахідками з колегами інших шкіл, а й глибоко вивчають і творчо впроваджують у практику своєї роботи найновіші досягнення психолого-педагогічної науки, передовий педагогічний досвід кращих освітян України. Цьому в значній

Валентина ДЕРКАЧ

Директор Павлиської ЗШ
I-III ступенів №1
ім. В.О. Сухомлинського

Під час Сухомлинських читань.
Полтава, вересень
2005 р.

мірі сприяють творчі поїздки павлишан у навчальні заклади м. Києва. Це стало

можливим після підписання в 2001 році Угоди про партнерські зв'язки з Головним управлінням освіти і науки Київської міської державної адміністрації. Багато цікавого і корисного запозичили вчителі, відвідавши столичний ліцей „Поділ” № 100. За участю віце-президента Академії педагогічних наук України О.Я. Савченко та представників двох педагогічних колективів тут було проведено круглий стіл *”Гуманізація навчально-виховного процесу”*.

Незабутні враження залишилися в павлиських педагогів після знайомства з роботою навчального закладу столичної гімназії № 48 (директор М.І. Босенко). Однією з особливостей діяльності цього педколективу є розвиток творчих здібностей учнів. Справжньою *”школою радості”* з нашого погляду можна назвати цей навчальний заклад.

Цікаві зустрічі, дискусії, конференції відбувалися в загальноосвітній школі № 41 (директор Онаць О.М.), ліцеї „Гранд”, який очолює В.М. Співаковський, та інших столичних навчальних закладах.

Міцна дружба зв'яже колективи Павлиської школи і Українського колежу ім. В.О. Сухомлинського, який очолює кандидат педагогічних наук, член-кореспондент АПН України В.М. Хайруліна. Угода про партнерські зв'язки та науково-методичне співробітництво з цим навчальним закладом дає можливість обмінюватися делегаціями

ОБЛАСНИЙ СЕМІНАР ДИРЕКТОРІВ ОПОРНИХ ШКІЛ КІРОВОГРАДЩИНИ

Відаючи данину глибокої шани великому Добротворцю, керівники взяли активну участь у проведенні урочистої лінійки: *”Його життя – могутній струм, що подвиг вчителя освячує собою”* з нагоди **87-ї річниці** від дня народження педагога зі світовим ім'ям. Учасники семінару відвідали урок української мови в 9-А класі, який підготувала і провела заслужений учитель України Гришина Р.М., яка працювала з Василем Олександровичем. Інтегрований урок математики в 3-А класі та урок мислення серед природи *„Осіньне розмаїття”* в 2-А класі підготували старші вчителі Берун К.М. та Роскос Л.І. Цього дня гості мали можливість переглянути виставку квітів та виробів з природного матеріалу, були присутні під час проведення традиційного осіннього свята Квітів, послушали чудові вірші, присвячені Василю Олександровичу на занятті гуртка *„Проба пера”*, яким керує старший учитель Литвиненко О.І., в минулому випускниця школи, учениця В.О. Сухомлинського.

Директори опорних шкіл області взяли активну участь і в роботі районної школи молодого керівника з проблеми *„Реалізація особистості керівника школи через стиль управлінської діяльності”*, яка проводилася цього дня на базі педагогічно-меморіального музею, переглянули кадри документальних фільмів, які розповідають про величезний педагогічний талант Учителя з Павлиша, доторкнулися до найціннішої його педагогічної спадщини – рукописів.

Сподобалися присутнім керівникам навчальних закладів і матеріали, представлені вчителями школи на фестивалі педагогічних знахідок *„Творчий потенціал ідей В.О. Сухомлинського”*.

вчителів та учнів, брати участь у проведеному різноманітних виховних заходів, обмінюватися методичними розробками уроків, позакласних заходів та методиками впровадження інноваційних технологій.

Аналогічна Угода укладена минулого року і з Державною науково-педагогічною бібліотекою України ім. В.О. Сухомлинського. Її директор Рогова П.І. разом зі своїм колективом у вересні цього року відвідали педагогічно-меморіальний музей В.О. Сухомлинського, школу його імені, поклали квіти до підніжжя пам'ятника Учителя, якого по праву називають *Зіркою першої величини на педагогічному небосхилі*.

Директор ДНПБ АПН України Рогова П.І. разом з видавцем О.М. Ешке, передаючи нашим учням цікаву художню літературу, щиро подякувала за ту велику роботу, яку проводить педколектив школи і працівники музею по збереженню традицій, започаткованих Василем Олександровичем, пообіцяла і надалі всіляко сприяти навчально-методичному забезпеченню школи.

В рамках Угоди, укладеної з Головним управлінням в Павлиші побували педагогічні колективи кількох шкіл Дніпровського району столиці, а також освітяни Києво-Святошинського району Київської області, які залишали музей і школу з почуттям глибокої вдячності й захоплення від побаченого і почутого. „Серцем і душею торкнулися святих і вічних Оберегів педагогічної творчості Великого Учителя, написали вони в Книзі відгуків музею”.

Підписуючи Угоду про партнерські зв'язки, Б.М. Жебровський, на той час начальник Головного управління освіти і науки, а тепер заступник міністра освіти і науки України, сказав: ”Щороку, напередодні 1 вересня, павлиські першокласники будуть одержувати такі ж подарунки, як і першокласники столиці”. Минулого

року їх особисто вручав Борис Михайлович нашим наймолодшим школярам. Він зустрічався з нашою великою шкільною родиною в Павлиші, приймав земляків видатного педагога у своєму управлінні, допомагав організовувати цікаві зустрічі в навчальних закладах столиці. А наші вихованці щороку мають можливість на запрошення Головного управління відвідувати історичні та культурні пам'ятки столиці, брати участь у святкуванні Нового року в Києві, відпочивати в зимових та літніх таборах разом зі столичними школярами.

Тісні творчі зв'язки встановилися з авторською експериментальною спеціалізованою школою-комплексом № 3 М.П. Гузика (м. Южний Одеської області). Разом зі своєю родиною він кілька разів відвідував Павлиш. Безцінним скарбом назвав всі архівні матеріали музею. Дав високу оцінку відвіданим урокам учителів школи, назвавши їх справжніми майстрами педагогічної справи.

Проведення спільної науково-практичної конференції в школі М.П. Гузика, відвідування уроків вчителями Павлиської школи залишило найкращі спогади про наше перебування в одному з найкращих навчальних закладів України.

Павлиська школа підтримує тісні зв'язки з Кіровоградським педагогічним університетом ім. В. Винниченка, Уманським педагогічним університетом ім. П. Тичини, Полтавським педагогічним університетом ім. В.Г. Короленка. Це допомагає нашим випускникам вступати на навчання в ці навчальні заклади на пільгових умовах.

Укладено Угоди про співпрацю з Національною академією державної податкової служби України (м. Ірпінь), Державним аерокосмічним університетом ім. М.Є. Жуковського “Харківський авіаційний інститут”, Кіровоградським інститутом регіонального управління та економіки.

Кременчуцьким педагогічним училищем ім. А.С. Макаренка, Олександрійським педагогічним коледжем ім. В.О. Сухомлинського. Викладачі вузів проводять профорієнтаційну роботу з випускниками, створюють для них факультети довузівської підготовки на базі школи,

надають їх слухачам право участі в предметних олімпіадах і зараховують результати олімпіад при вступі, надають методичну допомогу вчителям навчального закладу.

У жовтні 2002 року було підписано договір про співпрацю з Хуашиською експериментальною школою ім. В.О. Сухомлинського м. Цзянін провінції Цзянсу КНР. Вчителі Павлиської школи, наукові співробітники педагогічно-меморіального музею допомогли китайським колегам створити перший музей В.О. Сухомлинського в Китаї. Директор школи У. Чень разом зі своїми заступниками кілька разів за останні роки відвідали Павлиш. Були присутні на уроках своїх українських колег, спілкувалися з учнями. В книзі відгуків музею записали: "Спадщина Сухомлинського – це загальні цінності всього людства. Китайські педагоги і науковці глибоко вивчають і творчо впроваджують цей неоціненний скарб". У листопаді минулого року наші китайські колеги, підготували і провели міжнародну науково-практичну конференцію, в роботі якої взяли активну участь науковці і педагоги України.

Зараз школа готується до відзначення 90-річчя з дня народження В.О. Сухомлинського. Узагальнюємо творчі здобутки педагогів, щедро ділимося своїми знахідками з колегами й *запрошуємо до творчої співпраці однодумців!*

Від редакції

XIII Всеукраїнські педагогічні читання „Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: культурологічні виміри шкільної й педагогічної освіти” відбудуться **5 – 6 жовтня 2006 року** у Переяслав-Хмельницькому педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди.

Редакція запрошує кожного з Вас, шановні керівники, стати учасником цьогорічних педагогічних читань.

Надсилайте статті, розповіді про Вашого Сухомлинського, про роль його праць у Вашому досвіді, про те, що вже вдалося Вам, а що у планах.

На фото: Валентина Деркач серед китайських колег.

На фото: Мить передачі естафети Сухомлинівських читань Полтавським педагогічним університетом ім. В.Г. Короленка Переяслав-Хмельницькому педагогічному університету імені Г.С. Сковороди: їх ректори – Володимир Пащенко і Віктор Коцур.

СВІТ БЕЗ КОРДОНІВ

заходи Всеукраїнського Руху „Педагоги за мир та взаєморозуміння”

Управління
школою

ХІІ Сесія Університету Культури Миру з теми „Крок за кроком до життєвої компетентності особистості: проектні підходи” проходила у квітні цього року на базі гімназії № 116 м. Харкова.

Її організатори: Дзябенко В.В., віце-президент Українського Руху „Педагоги за мир та взаєморозуміння”, Єрмаков І.Г., ректор Університету Культури Миру, Романов Л.М., директор гімназії № 116 м. Харкова.

В роботі Сесії взяли участь представники Руху з різних регіонів України.

КРОК ЗА КРОКОМ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Програма Сесії передбачала теоретичні й практичні заняття. Теоретичні питання розкривались у таких доповідях: „Виховання життєстійкої та життєздатної людини в умовах 12-річної школи”, „Проектне бачення компетентісно спрямованої 12-річної школи” (доповідач Єрмаков І.Г.), „Психолого-педагогічне проектування в навчальних закладах України” (доповідач Киричук В. О., науковий співробітник Центрального ІППО АПН України) та ін. На практичних заняттях вчителі гімназії № 116 м. Харкова продемонстрували нестандартні та нетрадиційні уроки, тренінги, а саме:

- відкрите засідання Євроклубу. Засідання Центру Дитячої дипломатії;
- тренінгове заняття „Твоє життя – твій вибір”;
- цикл уроків з громадянського виховання та правової освіти.

В роботі Сесії чимало уваги було приділено проектній діяльності учнів, оскільки

метод проектів є одним з найдієвіших засобів розвитку життєвої компетентності учнів і тому в кожній школі старшокласники розробляють власні проекти.

Учні шкіл м. Харкова презентували власний доробок проектів різних напрямків: екологічні, культурні, соціальні, історичні, міжнародні та ін.

Робота Сесії була надзвичайно плідною, адже представники різних регіонів України, різних шкіл змогли поспілкуватись, обговорити проблеми, обмінялись досвідом роботи, звернутись за порадою до науковців. Досягнуто основного: педагоги, об'єднані спільною справою та ідеєю, готові і прагнуть змінювати систему освіти та виховання, творити і працювати заради нового життєздатного та життєстійкого майбутнього покоління.

**Олена
ПАВЛОВСЬКА**

Вчитель гімназії № 136
м. Києва, колективного
члена Руху

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2006

КЛУБ МІЖДУНАРОДНОЇ ДРУЖБИ "ЧЕРВОНА ГВОЗДИКА"

Клуб міжнародної дружби „Червона гвоздика” (КМД) був створений у 1989 році. Його створення зумовлено бажанням вчителів і дітей дізнатись про своїх однолітків, про організацію роботи по вивченню історії та культури свого краю та республік колишнього Радянського Союзу.

Вже декілька поколінь учнів з радістю відвідують різноманітні секції клубу: „Поштамт дружби”, „Ніхто не забутий, ніщо не забуто!”, „Культура миру та не насилля” та англійський гурток.

Традиційним в роботі клубу стали Форуми Дружби. Диспути та конференції, зустрічі з ветеранами, творчими та цікавими людьми, конкурси, акції милосердя,

парламентські дебати та брифінги, круглі столи та екскурсії-раллі дають можливість дітям виявити свої творчі здібності, розвинути кругозір та інтелект, любити рідну землю, поважати традиції, пізнавати культуру миру та визначити свої місця в навколишньому світі.

Культура миру і не насилля – нова стратегія інтернаціональної діяльності, яка передбачає, що освіта повинна бути основним засобом укорінення ідей захисту миру. Світ повинен базуватися на інтелектуальній та моральній солідарності. Культура миру включає в себе цінності, підходи та норми поведінки, основані на не насиллі та повазі фундаментальних прав і свобод людини, принципи взаємодії, діалогу і співробітництва.

КМД проводить різноманітні заходи – це і прес-центри „Творимо добро – творимо мир!” (випуск газет, плакатів, малюнків, інтерв'ю), трибуни Спікера, „Світ в ХХІ ст.”.

Намагаємося брати участь у заходах, які проводяться Всеукраїнським Рухом „Педагоги за мир та взаєморозуміння” та Міжнародною школою прав людини (м. Москва, Росія), у святах, присвяченому Дню Захисту Дітей, у сесіях Університету миротворчих знань.

Володимир ЧЕРКАСС

Директор школи І-ІІІ ступенів № 22 м. Первомайська Луганської області

Ми серед учасників ХХІІ Міжнародного фестивалю юних інтернаціоналістів (м. Волгоград, березень 2005 року). Наслідком цього заходу стало проведення у школі операції „Турбота” та свята „зі сльозами на очах” для ветеранів Великої Вітчизняної війни.

ШКОЛЯРІ З УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ ПРО ДРУГУ СВІТОВУ ВІЙНУ

У рамках україно-німецького міжшкільного співробітництва середня спеціалізована школа № 16 м. Києва, учасник проекту асоційованих шкіл ЮНЕСКО, та школа імені Крістіана Тімма м. Рендсбург взяли участь у конкурсі, оголошеному Фондом "Мир для Європи" (Німеччина). Спільний проект школярів за загальною тематикою "Київ у Другій світовій війні: пам'ять та вшанування загиблих" був

3 березня 2005 року київські та рендсбурзькі учні досліджували окремі події часів окупації Києва з 1941 до 1943 рр. Зокрема, безпосередньо в очевидців школярі збирали інформацію про трагічні події у Бабиному Ярі або стосовно примусово вивезених до Німеччини так званих "остарбайтерів". Учні також збирали інформацію з Інтернету та тематичної літератури, відвідували музеї та архіви або зверталися до цих установ із листами про підтримку та допомогу. Так, німецькі школярі встановили тісні контакти із філіалами Федерального архіву у Берліні та Кобленці, а українські – з Державним архівом Києва та Київської області, Архівом Музею Великої Вітчизняної війни у Києві, а також Центральним архівом кіно- та фотодокументів.

На прикладі історії Києва під час Другої світової війни діти намагалися усвідомити, що таке війна та які жахи вона несе із собою. Вони також збагнули, чому у післявоєнні часи з метою пропаганди деякі речі представлялись викривлено або взагалі замовчувались. Щодо останніх років варто відзначити зміни у ставленні до полеглих у війні, оскільки вшановуються також і колишні вороги.

Основним джерелом інформації для школярів стали зустрічі з очевидцями. Також під час візитів до Києва та Рендсбурга діти з обох шкіл спільно проводили опитування мешканців міст прямо на вулицях: їх цікавило ставлення перехожих до заходів вшанування пам'яті жертв війни на сучасному етапі.

фінансований Фондом "MitOst e.V".

Особливої похвали заслугоує те, як плідно спільно працювали українські та німецькі учні. Вони дійшли єдиної думки, що вшанування пам'яті повинно бути зорієнтованим на майбутнє, а не полагати в огульному звинуваченні однією нацією іншої. Загальною метою повинні бути мир та права людини. За результатами опитувань школярі сформулювали окремі елементи заходів, спрямованих на вшанування пам'яті загиблих.

У вересні минулого року школярі обох шкіл та їхні вчителі презентували у Києві, у приміщенні німецького посольства, результати плідної співпраці – двомовну інтернет-сторінку www.schulprojekt-kiew-rendsburg.de.

Завдяки спільній роботі школярі краще пізнали умови життя та культуру країни-партнера і зробили таким чином свій маленький внесок до порозуміння націй.

Анна ЧУЙКО

Секретар Всеукраїнського Руху „Педагоги за мир та взаєморозуміння”

Школярі рекомендують дорослим змінити ставлення до вшанування пам'яті полеглих

ЗЛЕТИ І ПЛОДИ ТВОРЧОСТІ Й ДУХОВНОСТІ Фоторепортаж з освітянських подій

Центром уваги учасників III Міжнародної наукової конференції „*Духовний розвиток особистості: методологія, теорія і практика*” (Луганськ, 11 – 12 травня 2006 року) стали поняття „людина” і *смісл життя*. Учасники почували себе у витоках змін, при народженні чогось нового й високого – духовного.

Про реалізацію духовних надбань у вищій та середній школі – а, відповідно, й про сучасного вчителя та його підготовку – йшлося на Всеукраїнській науково-практичній конференції „*Педагогічна майстерність: становлення і шляхи розвитку*”, проведений за ініціативи кафедри педмайстерності ППДУ ім. В.Г. Короленка (Полтава, 1-2 червня 2006 року).

На фото: група учасників ювілейної конференції: І.Ф. Кривонос, В.А. Семиченко, С.А. Болсун, Л.Ф. Пашко, Н.І. Блик, О.С. Слісаренко.

У квітні-травні відбулися також: ● I Міжнародна науково-практична конференція „*Інноваційні технології в професійній підготовці вчителя трудового навчання: проблеми теорії і практики*” (присвячена пам'яті академіка Д.О. Тхоржевського) (Полтава, 19-20 квітня 2006 року).

На фото: Серед учасників конференції – В.О. Пащенко, В.П.Титаренко, В.К. Сидоренко

● 8-ий Міжнародний ярмарок навчально-тренувальних Фірм (Донецьк, 23-24 травня 2006 року).

На фото: Серед учасників ярмарку і конференції – А.С. Нікуліна, Н.Г. Нічкало, А.Ю. Джантіміров, Т.М. Десятов, С.С. Третьяк

● Міжнародна науково-практична конференція „*Післядипломна освіта педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів у системі неперервної освіти: теорія, досвід, перспективи*” (Донецьк, 23-24 травня 2006 року).

Ознайомившись з роботою талановитих співвітчизників під час цих заходів, ми вирішили підготувати спецвипуск журналу для керівників середньої освіти з проблеми „*Професійно-технічна освіта – школі*”, бо їх досвід – це зразок вирішення проблеми профільного навчання.

Луганськ, 11-12 травня 2006 ▲

Полтава, 19-20 квітня 2006

Полтава, 1-2 червня 2006

Донецьк, 23-24 травня 2006

Луганський ліцей іноземних мов

ДУХОВНИЙ ПРОСТІР ЛІЦЕЮ У ФОТОДОКУМЕНТАХ

Мабуть, кожному з нас у своєму житті довелося на собі відчутися справедливості виразу „Рідні стіни допомагають”, а педагогам, переконана, відомо, що стіни ще й виховують. В дівості останнього переконаємося, якщо завітаємо у луганський ліцей, директором якого є добре відомий читачам нашого журналу Анатолій Каташов.

За особистими проектами директора у ліцеї створені навчальні кабінети-музеї, призначення яких не лише мати (й збирати!) відповідну інформаційну та матеріально-технічну бази, а й створювати особливу атмосферу причетності кожного, хто сюди потрапляє, до тих подій, які відтворює кабінет-музей.

Фото ілюструють ефективну практичну реалізацію у ліцеї принципу єдності форми і змісту як матеріалізованого варіанта вислову „виховують стіни”.

За 12 років Луганський ліцей іноземних мов підготував:

3 призерів міжнародних олімпіад з біології;

121 призера національних олімпіад;

563 – обласних олімпіад;

863 – міських олімпіад;

40 переможців національних конкурсів МАН;

6 лауреатів Всеукраїнського конкурсу юних поетів.

Тож ідея Анатолія Івановича варта уваги й наслідування!

▲ Клас-музей давньоруської ікони

▲ Левко Лук'яненко в гостях у ліцеїстів
 ▲ Анатолій Каташов, директор ліцею (ліворуч), і Левко Лук'яненко

▲ Клас-музей Т.Г. Шевченка

Бібліотека ліцею

▲ Зал Слави ліцею

▲ Скульптура Б.Д. Грінченка
 Клас-музей, присвячений подвигу луганчан у роки Великої вітчизняної війни

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2006

Управління
школою

КРУГЛИЙ
СТІЛ

УЧИТЕЛЕМ ШКОЛА СТОЇТЬ... ТА ЇЇ ДИРЕКТОРОМ: СПОНУКАЛЬНА РОЛЬ ОСВІТИ У ВІДРОДЖЕННІ НАЦІЇ

Під час роботи Міжнародної виставки навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2006” у Київському Палаці спорту для освітянських керівників Всеукраїнським науково-практичним журналом „Директор школи, ліцею, гімназії” був проведений круглий стіл¹ „Учителем школа стоїть...та її директором: спонукальна роль освіти у відродженні нації”. Знайомимо Вас, шановний читачу, з його напрацюваннями.

КРОКИ НА ПІДТРИМКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТИ

**Станіслав
НИКОЛАЄНКО**

Міністр освіти
і науки України

Цього року наша влада зробила серйозні кроки на підтримку вітчизняної освіти. На цьому тижні буде затверджено нову редакцію Закону України “Про вищу освіту”, розглянуто в другому читанні зміни до чинного законодавства про середню, професійно-технічну, дошкільну й позашкільну освіту, що піде на користь усій нашій освітній системі. **Зростають і обсяги фінансування освітньої галузі. Так,**

2004 року на освіту було виділено 18,9 мільярдів гривень, а в бюджеті 2006 року планується виділити на освітянські потреби вже 33 мільярди, що складає 6,4% від ВВП. Плануємо також залучити нового ін-

вестора освітньої галузі. На сьогодні інвесторами освіти є держава й батьки школярів і студентів, але перед освітою постає дедалі більше проблем, які ці інвестори вирішити вже не можуть. **Тож ми й намагатимемося залучити до вирішення фінансових проблем нашої галузі ще одного серйозного інвестора – підприємства, товаровиробників. Законодавство дозволяє підприємствам виділяти кошти на розвиток освітньої галузі, це дасть змогу залучити додатково 3-5 мільярдів гривень. Нове джерело надходження коштів дасть потужний імпульс розвитку української освіти, забезпечить її інноваційне переорієнтування, зміцнить економічні перспективи нашої Батьківщини.**

Щойно уряд схвалив законопроект, який встановлює для найкращих освітян звання “Народний учитель України” у п’яти номінаціях і п’ять державних премій розміром у сто тисяч гривень. Відзначення стосуватимуться серед-

¹ Укладачі: Ольга Виговська,
Тетяна Голецька

ньої та вищої шкіл, дошкілля, позашкільної та професійно-технічної освіти. *Серед інших важливих подій в освітньому просторі нашої держави можна згадати наказ Міністерства освіти і науки України про утворення Інституту змісту й інноваційних методів освіти, який об'єднає порізнені методичні служби міністерства і серйозно допомагатиме всім навчальним закладам у їхньому інноваційному переорієнтуванні.*

Коли в уряді обговорювалися питання щодо єдиної тарифної сітки, я поцікавився місцем у ній директора школи. З'ясувавши цю позицію, я не міг погодитися з таким визначенням і тричі пропонував на засіданні підняти зарплату директора. І в майбутньому теж порушуватиму це питання на найвищому рівні. Від директорів шкіл сьогодні залежить дуже багато, і освітянське керівництво робитиме все від нього залежне, щоб піднести їхній статус. На наше щастя, в часи, коли всі кинулися вирішувати економічні питання, знаходилися освітяни, які займалися змістом освіти, розробляли й упроваджували інноваційні технології. Очоловані такими директорами навчальні заклади ставали справжніми оазами посеред

ледь чи не суцільної пустелі. Наше завдання — перетворити на такі оази всі (!) 21 тисячу українських шкіл. Новопризначений заступник міністра з економіко-фінансових питань працює нині над розробкою нових механізмів, які діють в економіці освіти — це і штатні розписи, і функціонування шкіл-садків, і **фінансово самостійне існування шкіл, і перегляд оплати праці.** Також серйозного перегляду потребує зміст освіти, обсяги знань, що їх засвоюють школярі. Не якнайбільшу кількість знань слід визнати головним показником якості освітніх послуг, а їх системний характер, уміння дітей ці знання застосовувати. Найважливішим питанням освітньої системи особисто я вважаю здоров'я наших дітей. **Чи потрібні нам навчальні успіхи школярів, якщо ці успіхи досягаються ціною дитячого здоров'я?** Я категорично скажу — ні! Щадний режим, пропорційність у роботі й відпочинку, повноцінне харчування, настрої оптимізму й бадьорості, життєрадісність — ось передумови поліпшення здоров'я наших діточок. **Не золоті медалі й перемоги на олімпіадах мають турбувати нас, а здоров'я дитини.**

*Уцьогорічному
круглому столі
Міністр освіти
і науки України
брав участь
уперше*

ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНА ОСВІТА

Наша освіта виконує випереджувальну функцію не тільки стосовно сфери навчання та виховання, а й сфери державотворення. Нам потрібна радикально нова, якісна освіта. Звичайно, забезпечення якості освіти — це проблема комплексна, це не тільки проблема змісту освіти, її форм, технологій.

Найближчим часом, як сказав Міністр освіти і науки України Станіслав Ніколаєнко, буде забезпечено радикальну технізацію школи. Але я вважаю, що все-таки вирішальним залишаються фактор учителя та суб'єкт-суб'єктна навчально-виховна взаємодія між ним та учнем, яка створюється в кожному закладі освіти, тому що людина виховує людину

Іван БЕХ

Директор Інституту проблем виховання Академії педагогічних наук України, член редакційної ради журналу

словом і своїми почуттями. *Школа радості* — ця теза зараз

актуальна, як і 30-40 років тому. Дуже складно створити соціокультурне середовище, де б дитина виступала не тільки в ролі учня, а й у функції повноцінної підростаючого громадянина.

Зараз ми працюємо в рамках не тільки особистісно-зорієнтованої парадигми освіти, але й у рамках інноваційної освіти. Тому завдання директора школи — вміти працювати саме в інноваційному середовищі, і не тільки працювати, а й створювати його, керувати ним. Кожен директор школи повинен умі-

ти створити індивідуальний проект взаємодії з кожним своїм педагогом, а педагог — з дитиною. Чому ми так ставимо це питання? Тому, що зараз на перший план виступає індивідуалізація дитини. Якщо раніше дитина індивідуалізувалася в підлітковому, старшому віці, то тепер уже в дошкільному віці ми спостерігаємо зачатки індивідуалізації. Вони виникають з соціокультурного середовища, загального соціуму, в якому перебуває дитина. Отже, ми повинні сформувати широкую соціокультурну ситуацію. Це залежить не тільки від наших освітян, а й від того, що дитина буде бачити у світі, у державі, у школі. А нам залишається задати основні лінії поступу дитини до цієї мети, яку ми повинні разом з нею сформувати.

ТРИ “ЛЮБЛЮ”

Цього року я відзначаю тридцятиліття своєї педагогічної діяльності. І всі ці **30 років** постійно чую: *“Учитель має... Учитель мусть... Учитель зобов’язаний...”* А хто зобов’язаний щось зробити для вчителя, щоб йому легше працювалося? Я хочу бачити вчителя щасливим! Для себе **я вивів формулу трьох “люблю”**: **любити себе, любити дітей і любити свій предмет**. Я кожного разу, коли бачу проблему в того чи іншого вчителя, кажу йому: “Думайте. З трьома “люблю” у вас не виходить. Чи себе не любите і дозволяєте на уроках дітям займатися не тим, чим треба. Чи предмет свій не любите, що не можете дітей примусити вас слухати. Чи не любите дітей. Якщо Ви навчитеся цих

трьох речей, то буде все гаразд”.

Я завжди відмовляюся від молодих спеціалістів за розподілом. Не хочу працювати з тими вчителями, які зобов’язані, які мусять, які мають. Я хочу працювати з тими, хто хоче працювати. Мені дуже сподобався досвід голландців: дітей, які до них приходять, вони вітають біля дверей своїх кабінетів, запитують, як у них справи, як вони себе почувають. Наш учитель входить до класу, і стає зрозуміло, що це не той учитель, у якого все гаразд з трьома “люблю”.

Учитель повинен мати все від держави для того, щоб дійсно бути вчителем, гармонійно розвинутою людиною. Щоб людина ця могла відвідувати гастролі кращих теат-

ральних труп, найпрестижніші виставки, відпочивати на найдорожчих курортах. Сьогодні ми порушуємо питання про те, щоб кожний театр надав безкоштовно 10 квитків на ту чи іншу виставу, враховуючи економічну ситуацію, насамперед щодо оплати праці вчителя, яка склалася в державі.

Проблема комп'ютеризації шкіл застаріла. Сьогодні треба ставити проблему про комп'ютеризацію праці вчителя. Діти можуть сьогодні вчити вчителя користуватися комп'ютером, але ті комп'ютери, які нам поставила держава 8-9-років тому, вже настільки застарілі, що наші діти сміються з нас, бо 70% міських дітей мають удома найсучасніші комп'ютери. Я своїм учителям поставив завдання: з першого вересня хочу, щоб з'явився в кожному навчальному кабінеті комп'ютерний комплекс, тож шукайте батьків, які працюють в офісах, де є хоч застарілі моделі комп'ютерів, які можна використати.

Сьогодні вчитель не має можливості купити журнал, газету підписатися на свій фаховий журнал. Чим ми допомагаємо? Тим, що за батьківські кошти на шкільну бібліотеку купуємо один примірник фахової періодики.

Хто сьогодні подумав про те, що школа не має коштів на купівлю крейди? А скільки ми її списуємо, чи з'їдаємо, чи розтопуємо, чи розписуємо по асфальтові? 10 кілограмів на рік на кожний клас! 30 класів у школі, 10 гривень кілограм. За рік більше трьох тисяч гривень.

Класні журнали. Хто їх повинен школі дати? Піклу-

вальна рада купує класні журнали для обліку! Ми не повинні ними займатися, суто побутові проблеми повинні вирішувати інші.

Що має бути в кейсі директора школи для того, щоб робота йшла повним ходом? Коли мене мій перший начальник управління освіти Леонід Іванович Фуршенко відправляв у відрядження до Франції, то сказав:

Привези, Володимире Іллічу, річний план роботи.

Прийшов я до свого колеги директора ліцею "Колібер" міста Страсбурга із проханням:

Дайте мені, будь ласка, річний план роботи.

Він мені каже:

Що це таке – річний план роботи? Ми працюємо за циклограмою, яку нам щороку надсилає міністерство освіти, куди потижнево за напрямами розкидано питання, які ми виконуємо за нормативними документами свого міністерства.

А у нас з 25 тисяч шкіл України кожний директор, за рахунок своєї відпустки, вілтку має складати ці плани! Хто має забезпечити сьогодні класного керівника щоденником, учителя щотижневиком, завідувача кафедри робочим зошитом? Чому кожний із нас це має робити сам? Де науковці, практики, керівники відомств? Вони повинні об'єднатися. Сьогодні завдання і нашої редакції, і директора школи зібрати те, що напрацьовано в Одесі, Львові, Харкові, інших містах нашої держави, і зробити єдині документи (я вважаю, що їх має бути 19), які директор повинен отримувати від міністерства і не витрачати часу на їх складання.

Володимир ШЕЛАКІН

Директор спеціалізованої школи №10 м. Одеси, віце-президент Асоціації керівників шкіл України Південного регіону

ПРОБЛЕМИ ДИРЕКТОРА ОЧИМА ДИРЕКТОРА-ПОЧАТКІВЦЯ

Я вважаю себе ще директором-початківцем – працюю на цій посаді лишень 2,5 роки, а в школі – вже 25 років. За плечима вже багатий досвід роботи з дітьми, з батьками.

Але нова роль директора вимагає від мене якихось нових дій. Кожного дня директор повинен вирішувати масу господарчих проблем, які його затягують так, що не можна голову висунути, щоб іти попереду свого колективу. Добре, якщо за керівником стоїть ко-

лектив однодумців, є заступники, які працюють професійно, відповідально й на плечі яких можна перекласти частину обов'язків. А якщо їх немає, що робити тоді директорові, у якого ще якогось особливого керівного досвіду немає?

Я думаю, як мені бути попереду колективу, як мені стати отією зовнішньою постаттю, за якою буде йти мій колектив. Чи я буду йти за колективом? І що тоді буде?

Я пропоную: може, час уже розробити якісь тренінги для адміністрації, для директорів під назвою “Як стати успішним”. Як це зробити? Це одна проблема.

Ще одна проблема – це проблема вчителів. Основна маса вчителів належать до однієї з трьох категорій: пен-

редпенсійний, пенсійний і молоді. Вчителі передпенсійного та пенсійного віку надійні, вони все знають, вони все вміють, але це не вчителі майбутнього. Вони вже своє відпрацьовують. Ми їх поважаємо, адже вони ще навчали нас, коли ми приходили до школи як учні або вже як їхні колеги – молоді вчителі. І вони ще досі вчать дітей. І це не майбутнє нашої держави. Інша крайність – це молоді фахівці. Саме вони, як правило, приходять до нас на один, два, три роки. Ми кидаємося до них, учимо їх, докладаємо багато зусиль, аби допомогти їм адаптуватися й увійти в нормальний робочий режим. А вони через три роки кажуть: “Дякую, ви нас навчили всього. Ви такі молодці!” І йдуть зі школи насамперед у бізнес, стаючи там успішними людьми. І потім вони приходять до нас зі словами подяки. А ми залишаємося в школі.

Саме тому наше сьогоденне вчителство, в основному, має вік від 30 до 50 років. Вони вже вибрали для себе шлях життєвий, раз і назавжди визначили свою професію. Це вчителі, чия доля пов'язана зі школою, але змінюватися вони самостійно, на жаль, зовсім не хочуть. Вони на зорі своєї молодості навчилися працювати і так працюють до сьогодні. Що нам робити? А ми робимо так: створюємо штучно таку ситуацію, щоб змінити їх. Це дуже важко, але змінюватися треба, бо це вимога життя.

**Ірина
ЧЕРНУХА**

Директор гімназії
№136 м. Києва

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ДИРЕКТОРА, ПРОФЕСІОНАЛІЗМ УЧИТЕЛЯ

Запитання: „Якою є роль керівника навчального закладу, що він повинен робити?” – нам усім зрозуміле. А запитання: „Як допомогти сьогодні директорові?”, чомусь у нас не звучить. Ми знаємо прекрасні пункти нашої Національної освітньої доктрини. Ми знаємо реформування, яке на нас чекає, а якою сьогодні є роль директора? Колись іще Василь Сухомлинський сказав про те, що в навчально-виховному процесі є три найважливіші джерела: *мистецтво, наука, майстерність*. Ми є провідниками всіх цих трьох джерел. Як поєднати все це, якщо сьогодні директор, за словами С. Соловейчика, автора книги „Як навчитися вчитися”, є хлопчиком для биття. Ні держава, ні піклувальна рада не можуть забезпечити нас, керівників навчальних закладів, усім тим, що потрібно для якісного налагодження навчального процесу. Ні крейда, ні табелі успішності, ні наші журнали, ні багато чого іншого! Усе це залежить від нас із вами.

Перша проблема – підняти роль директора в освіті на якнайвищий шабель. Як це зробити? Насамперед завдяки глибокій шанобливості, завдяки авторитетності, яка буде створюватися не тільки ним персонально в тому середовищі, де він працює, – у педагогічному колективі, в очах батьківського комітету або учнівського загалу. Там поважають, але й багато вимагають. На всі запитання, які постають в освіті, відповісти один директор не може.

Також слід подбати про **економічну захищеність директора**. Порівняйте, будь ласка, заробітну плату вчителя вищої категорії й директора школи або гімназії. Зрозуміло, що невеличка різниця. Це не значить, що директор школи від цього працює гірше, зовсім ні, а все-таки ставлення держави до директора, керівника навчального закладу сьогодні, на нашу думку, має бути пріоритетним, поважним, шанобливим. Всі можуть сьогодні говорити педагогам, що вони не так працюють, а директор не так керує. У цьому плані шанобливе ставлення до ролі директора я вважаю другою проблемою, на яку треба сьогодні звернути увагу.

Третя проблема: боляче слухати про те, що наші діти забезпечені краще за вчителя і комп'ютерами, і комп'ютерними програмами, і тематичними дисками. Я вже не кажу про літературу, яка є в нашому розпорядженні. Чи не можна сьогодні повернутися до тих прекрасних часів, коли директор школи мав фінансову змогу відвідати свого колегу в інших якихось областях? Безумовно, що ми маємо цю змогу, але не завжди реалізуємо, побоюючись перевитрати коштів. Пригадайте, будь ласка, прекрасні семінари для вчителів, які проводили

**Жанна
ЗОЛОТАРЕВСЬКА**

Директор гімназії
№4 м. Одеси

Ш. Амонашвілі, С. Лисенкова та інші вчителі-новатори, до яких ми їздили на зустрічі й від яких переймали те, що для нас було натхненням у нашій творчій праці. Сьогодні ми отримуємо багато пропозицій: завітайте, будь ласка, і до Харкова, і до Києва на науково-практичну конференцію. Сидимо з заступником і думаємо: 400 гривень треба сплатити, треба сплатити обов'язково щодобово за проживання. А найголовніше: творчі напрацю-

вання й літературу привезти треба. Ця проблема для нас, директорів, має велике значення.

Спілкування, зустрічі, оголошення певних пропозицій – це все нам, освітянам, дуже потрібно. Хай, можливо, сьогодні нам щось і заважає слухати одне одного, але якщо ми серцем і душею будемо разом, то наша спілка обов'язково допоможе нам вижити. Саме від нас із вами залежить те, що називається майбутнім.

ЩО МОЖЕ ДИРЕКТОР ЗРОБИТИ НЕ ОДИН, А В КОМАНДІ

Мені б хотілося сьогодні сказати про дві проблеми. По-перше, ми говоримо про директора як про особистість, яка диктує, яка визначає, яка керує, а маємо говорити про директора як майстерного, сміливого та рішучого воїна, лицаря-переможця на нашому освітянському полі. Йому треба думати й дбати про свою команду.

По-друге, всі знають, що журнал „Директор школи, ліцею, гімназії” – це дуже ефективний і

важливий шлях нашого директорського захисту. Він не лише порушує проблеми, він вступається за директора-новатора. Я б хотіла, щоб передплатниками й дописувачами нашого жур-

налу стали всі директори, насамперед Одещини, тому що це такий цікавий регіон, який ще далеко не все сказав в українській педагогіці і ще не прославився так, як він цього вартий. Сьогоднішні умови праці наближені до бойових. Тому хочу побажати всім своїм колегам-директорам бути щасливими від нашої роботи, побачити плоди її не лише тоді, коли вас буде канонізовано, як святих, а ще за свого життя. Побачити дяку не лише від учнів, а від поступу, розвитку, піднесення нашої держави, яка не може не розуміти, що ми для неї означаємо. І ще хочу побажати всім нам єдності, справжнього юридичного, морального захисту в нашій такій небезпечній професії, яка значно небезпечніша, ніж професія шахтаря або професія циркового артиста.

**Лілія
ДОНСЬКА**

Директор гімназії
№30 „Еконад”
м. Києва,
член редакційної
ради журналу

ДЕМОКРАТИЗМ ЯК ПЕРШООСНОВА ШКОЛИ

Найбільша розкіш на землі — це людське спілкування, а особливо, якщо це спілкування одnodумців, якщо спілкуються професійні люди!

Одне з головних питань — це здоров'я дитини. Але подумаймо: чи зможе виховати здорову дитину нездоровий учитель? Ніколи не зможе. Чи зможе очолювати й формувати здоровий колектив нездоровий директор? Певна річ — ні! На сьогодні ще недостатньо ми орієнтуємося на пріоритети перспективного розвитку, відчувається невідповідність усталених стереотипів управлінської діяльності новим економічним умовам. Ми бачимо неузгодженість і навіть значні суперечності нормативної бази, а найголовніше — це відсутність соціального захисту, а значить, втрата престижу педагогічної професії. Ми маємо думати разом, починаючи від “низів”, про єдиний інформаційний простір, який буде мобільно допомагати вирішувати нам питання:

- як змінити поточний контроль, який часто породжує громіздку, нікому не потрібну звітність,
- як замінити позицію бюрократичної інстанції, що транслює підлеглим указівку і контролює її виконання.

Ми знаємо, що відсутність довіри до керівника є не тільки проявом недемо-

кратичності, але, перш за все, це є дуже непродуктивним.

Школа дійсно стоїть сьогодні директором! Більше в якійсь мірі навіть, як учителем. З огляду на це потрібно лобювати такі питання з царини директорського буття:

- **надання річної відпустки** після безперервних п'яти років роботи для підвищення своєї кваліфікації, оздоровлення за рахунок соціального страхування, після чого здійснювати чергове атестування, що дасть змогу суттєво підвищити свій професійний рівень;
- **потрібно реалізувати державні програми з оздоровлення вчителів**, відновлення санаторно-курортного лікування для них;
- **створення кредитно-житлової програми**, яка дозволила б учителеві, який ефективно працює, протягом п'яти років отримати безвідсотковий кредит терміном на 20-25-років для придбання житла, враховуючи, що заробітна платня вчителя дозволить здійснювати виплату за цим кредитом. Це дозволить залучити до шкіл учителів-чоловіків, що підвищить престиж і вчительського ремесла, і позитивно впливатиме на виховний процес в цілому.

З психології відомий ефект навченої безпорадності. Він виникає за суворих ви-

Світлана МЕЛЬНИК

Директор Української гімназії м. Одеси

мог безперечного виконання вказівок, настанов, за жорсткого контролю дій і режиму життя. Дитина в такому стані потребує стороннього керівництва, привчається боятися нового, змін, ухилятися від вирішення складних завдань, бо вони несуть незвідане, потребують відповідальності, прийняття рішучих заходів. Їй не дають можливості самій робити свій вибір і пошук. Ця дитина стає безпорадною. Мені дуже хотілося б, шановні ке-

рівники управліннь освіти, щоб ви не робили з нас таких безпорадних дітей. **Ми повинні самі вирішувати ті питання, які входять до нашої компетенції.** Це дасть змогу здоровому директору нормально керувати довіреним йому закладом освіти і створювати здоровий колектив учительський, а здоровим учителям дасть можливість створювати здоровий колектив учнівський.

ОСВІТА – ЦЕ НАСАМПЕРЕД ТУРБОТА ПРО ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ

Міністр правильно сказав, що буде поліпшення технологізації. Технологізація, на мою думку, для школи чим гірше, тим ліпше. Там, де технологізація, там здоров'я іде в мінусах. Зразу готуйте себе до цього.

Я починала розробляти першу педагогічну технологію в Українському колежі, де директорує Василина Хайруліна, ще багато-багато років тому. Ця технологія називається „Вчимося в русі”, її детальніше висвітлено в книзі „Здоров'я в русі”. Треба звернути увагу на здоров'я дитини, коли вона приходить до школи. У першокласника треба перевіряти не тільки готовність читати й писати, а також фізичну підготовку. Якщо не

готовий – допомогти за літо підтягтися.

Друге, на що хотіла б звернути увагу, це інтегроване навчання, коли в класі рухаються, вивчаючи будь-який матеріал, але так продумано цей матеріал, що рухається і вчитель, і дитина. Таким чином ми експериментально встановили, що вчителі, які використовують ці технології, практично не хворіють.

Сьогодні у батьків популярна та школа, де турбуються про здоров'я дитини, де запроваджено технологію поліпшення здоров'я. Такі школи є, наприклад: школа №10 у Білій Церкві, школа №14 у Прилуках та ряд інших. Там захворюваність низька, ефективність навчального процесу значно зростає.

Ми повинні пам'ятати взаємозв'язок: **рух – це життя.**

Здоров'я дає можливість кожній людині щасливо жити!

Олександра ДУБОГАЙ

Професор
Національного педагогічного
університету імені
М. Драгоманова,
член редакційної
ради журналу

ВИХОВАННЯ ДУХОВНОСТІ – НАЙГОЛОВНІШЕ В ОСВІТІ

Ми з Олександрою Дмитрівною Дубогай починали співпрацювати з 1989 року. Спільні напрацювання використовуємо й донині: учні колежу постійно виконують рухливі вправи. По-перше, у нас є одна узаконена перерва, під час якої робимо учням точковий масаж; на другій узаконеній перерві обов'язковими є рухливі ігри, зарядка з піснею і т.д. Але мені здається, що всі наші проблеми – економічні, політичні, фізичні й інші – ідуть від нашого духовного нездоров'я. Що і як би ми не робили, якими б організованими не були, які б ми не були високотехнологічні, багаті й благополучні, маємо поставити собі за найпріоритетніше питання проблему виховання нашої молоді, виховання особистості. Учителя необхідно вирощувати вже зі школи, створюючи педагогічні групи, педагогічні класи, добираючи до них найкращих з-поміж учнями школи, а потім рекомендуючи найбільш талановитих і підготовлених випускників на навчання в педагогічних університетах і повертаючи їх на роботу до тих шкіл, де вони навчалися. Саме це будуть учителі, які не підведуть. У моїй школі працюють 16 таких учителів. Розробляємо проблему „Формування духовності особистості на засадах традиційних національних цінностей українського народу”.

До того часу, поки ми не зрозуміємо, що необхідно виростити в дитини потребу бути духовною, відчувати красу,

відчувати людину, розуміти добре і недобре, суттєвих змін у нашому суспільному бутті не станеться. Кажуть винна держава, винне телебачення тощо. Ми повинні навчити дитину переступати бруд, не приймати його в свою душу, протистояти йому, боротися проти нього. Ми, на жаль, поки що не вчимо своїх дітей бачити добро і вибирати добро. Але потрібно навчити так, щоб вони просто усім серцем прагнули цього. І навчити цього можна, я стверджую це. У нас, в Українському колежі імені В. Сухомлинського, п'ятий рік офіційно вивчається як спеціальний курс такий предмет, як “Етика: духовні засади”.

До християнської етики нам потрібно ще дорости, це вже інша сходинка, вища. А програму курсу “Етика: духовні засади” розроблено з першого по одинадцятий

Василіна ХАЙРУЛІНА

Директор Українського колежу ім. В. Сухомлинського м. Києва, заслужений працівник освіти України, член-кореспондент АПН України, член редакційної ради журналу

клас, її затверджено комісією Міністерства освіти і науки України з виховання. До неї є розроблений посібник для 1-4 класів, хрестоматія „Дивосвіт дитинства”, куди входять кращі твори наших дитячих письменників, починаючи з Василя Сухомлинського. І сама ця книжечка починається такими рядками:

*Людина починається з добра,
Із ласки і великої любові,
Із батьківської хати і двора,
З поваги, що звучить
у кожнім слові.*

Якщо ми з першого класу хоч раз в місяць будемо повторювати дітям ці слова, то зуміємо виплекати з них високодуховних і високогуманних особистостей, чесних, гідних, відповідальних.

ОСВІТА – ЦЕ ГРОМАДСЬКА СПРАВА, І ГРОМАДА МАЄ ОПІКУВАТИСЯ НЕЮ

Олександр СЛЕСАРЕНКО

Директор економічного ліцею
м. Одеси

Я хотів би порушити проблему щодо громадсько-державного управління навчальним закладом. Зараз поки що наші батьки в більшості шкіл виконують представницьку функцію. Вони представляють себе в радах навчальних закладів. Поки що держава не зможе на 100% фінансувати навчальні заклади, тож допомогу батьківської громади освітяни дуже відчують. Скажу про це конкретніше. Це планування, виконання, аналіз освітньої діяльності. Якщо ми будемо залучати батьків до планування своєї діяльності, то зможемо уникнути багатьох помилок у роботі. І навіть при складанні річного навчального плану треба, щоб батьки допомагали нам, особливо коли складаємо

його варіативну частину (батьки мають сказати, які треба впровадити предмети додатково для їхніх дітей).

Далі з точки зору виконання: наступного року ми ввійдемо в систему незалежного тестування. Слід забезпечити щонайширшу участь батьків у контролі за проведенням цього заходу. Чому? Коли плануєш діяльність і виконуєш разом із батьками, то менше буде помилок, скарг і нарікань. На кого скаржитись, коли самі планували, виконували й аналізували? Я так думаю, що проблема громадсько-державного управління навчальними закладами вирішиться тільки тоді, коли батьки будуть не просто представляти себе при розподілі фінансування, а й при плануванні, використанні, при виконанні й аналізі нашої діяльності.

І останнє. Нам слід зробити так, щоб вплив на директора з боку керівництва і з боку батьків та вчителів був не дуже болючим, щоб директор був у центрі й залишався людиною.

ВЧІМОСЯ У АЗІЇ...

К оли я слухала сьогоднішні виступи, у мене були дуже суперечливі почуття. З одного боку, такі глибокі проблем піднято, такий досвід накопичено, такі кваліфіковані люди присутні тут, оприлюднюють свої напрацювання, але для кого – для самих себе? Однак сподіваюся, що це буде не холостий постріл, тому що всі ці матеріали ляжуть на стіл чиновникам, які це мають чути з перших вуст.

Коли ми шукаємо орієнтирів для розвитку національної освіти, то звертаємося насамперед до європейського досвіду. Так, учимося у Європи, але варто звернути свій погляд також і на Азію. В азієському регіоні я дуже гостро відчула, що вчитель і директор школи мають бути мрійниками. Переконатися в слушності такого підходу можемо на прикладі далекої від нас країни Сингапур. 40 років тому ця країна опинилася поза складом Малайзійської конфедерації, відрізана від будь-яких ресурсів, питної води, усього іншого, потрібного для повноцінного державного розвитку. Люди нещасні, забиті, зубожені та знеможені. Сьогодні Сингапур – це країна, яка за рейтингом економічного розвитку стоїть на перших позиціях у світі й має валютні запаси такі, як Китай і Японія разом узяті. За рахунок чого це сталося? Перший кредит, який було взято, повністю спрямували на розвиток освітньої інфраструктури. 20 років тому це був безпрецедентний державний проект, за яким кожна родина, кожний будинок, кожна школа, кожний офіс, державна установа були об'єднані в єдину інфор-

маційну мережу. 20 років тому це було перше інформатизоване суспільство, об'єднане в єдиний потужний кулак.

В ході міжнародних порівняльних досліджень тестування з природничої, математичної освіти, в яких брали участь більшість країн світу, (нарешті минулого року й ми на рівні експерименту брали участь у цих дослідженнях) учням з Сингапуру було присуджено перше місце достроково, ще до завершення досліджень в інших країнах. Чому? Тому, що за рахунок такої інформатизації, уваги до нових технологій, які бізнес приніс у школу, учні змогли отримати ті інструменти, які дали їм змогу показати знання – і природничі, і математичні, і гуманітарні.

Ми прожили 15 років у незалежній державі. Чи можемо ми сягнути такого рівня, що ми можемо з вами і як? На сьогодні вводиться зовнішнє незалежне тестування. Те, якими методами, у яких формах вводиться, викликає лише обурення. Але це – невідворотний шлях. **Ми можемо сформувати громадську думку, особливо, коли частина наших колег іде в політику, у депутати. Потрібно впливати на них для того, щоб у регіонах було створено єдині інформаційні комунікативні мережі, які об'єднують Україну.** Це має бути глобальний державний проект. І розуміння цього ми маємо доносити до тих, хто приймає рішення у сфері державотворення.

Людмила ПАРАЩЕНКО

Директор ліцею бізнесу м. Києва, член редакційної ради журналу

САМОДОСТАТНІСТЬ І САМОЗРЕАЛІЗОВАНІСТЬ

Анатолій СОЛОГУБ

Директор природничо-наукового ліцею м. Кривого Рогу, член-кореспондент АПН України, член редакційної ради журналу

Я хочу торкнутися тільки однієї теми з усіх згаданих сьогодні: учителем стоїть школа. А я до неї поставив би запитання: яким учителем і яким директором? Я пропоную зараз таку фантастичну картину. Уявімо, що це вже 2015 рік. І зараз у цій залі сидите не ви, а учні, які закінчили навчальні заклади середньої освіти, встигли закінчити вищий навчальний заклад, попрацювали, приїхали сюди. І саме їх

нам слід запитати: яким учителем стоїть школа? Я хочу зробити спробу відповісти від особи учня – тим учителем, який дає самореалізуватися учню. А зараз учитель – авторитарний. А має сповідувати ідею людиноцентризму, бути фасилітатором, тобто помічником, вміти здійснювати педагогічну корекцію і

створювати умови самореалізації. Ось таким учителем сьогодні стоїть школа, а інші вчителі тільки заважають здійснювати розвиток сучасної школи.

А яким директором стоїть або принаймні має стояти школа? Тим директором, який дасть змогу самореалізуватися вчителю. Ми, директори, поспішаємо скрізь за всіх учителів, заступників усе робити, за всіх виступати, скрізь бувати. На запитання про те, який саме вчитель хороший, діти відповідають: *той, що добре розповідає, зрозуміло, цікаво*. Вони стоять на старих позиціях, на яких стоять їхні батьки. Я гадаю, що майбутня людина повинна бути самодостатньою. Зараз усім зрозуміло: суспільство повинно бути самодостатнім. А тому і вчитель, і директор повинні створювати умови включення в діяльність і якнайповнішої самореалізації – директор для вчителя, а вчитель для учня.

“БУТИ ЧИ НЕ БУТИ” АБО ЖИТТЯ ЗА ПОКЛИКАННЯМ

Мені надзвичайно повезло, бо ліцей, де я працюю, утворювався саме у середині дев'яностих років. Тоді у шкільній освіті була “відлига”, ще у повітрі кружляло відчуття розкряпаності. Як і мої колеги, що трохи раніше почали вибудовувати так звані “заклади нового типу”, або тоді казали “альтернативні” школи – ліцеї, гімназії, я щиро вірив у незворотність продекларованих демократич-

них перетворень, у незаангажованість новоутворених громадських об'єднань, у можливість відновлення серед учнів та вчителів розумного інтелектуального вільнодумства, особистої свободи у поєднанні з відповідальністю.

Я помилюся. Демократія поступово змінилася на тотальну заорганізованість, ініціатива була взята під контроль, ліцеями почали називати ПТУ, зібрання асоціацій

стали нагадувати профспілкові збори. Але *завдяки пориву ентузіастів дев'яностих років українська освіта не тільки вижила, але і розвітала різноманітністю авторських шкіл.*

Деяка частина моїх колег-директорів не витримала випробування новим, ще сильнішим тиском професійної обмеженості і пішла зовсім з освіти. Хтось із них має палатку на ринку і вигідно торгує унітазами та іншою сантехнікою; хтось пересів із кабінету директора фізико-математичного ліцею у крісло директора салону елітних меблів.

Інші, охолонувши від романтики, продовжують керувати школою, одночасно організувавши паралельний бізнес у будівництві, туризмі, торгівлі. Частина з них, влаштувавши собі "запасний аеродром", відносно спокійно чекає ювілею школи або пенсійного стажу, щоб повністю змінити професію.

Треті, продовжуючи сподіватись на краще, вступають у різні політичні партії, шукають

підтримки депутатів, владних структур, виборюють місце "під сонцем". Четверті потихеньку деградують, співаючись і більш не вірячи нікому і в ніщо.

У тих, хто пішов з освіти, відтепер значно виріс добробут, але в очах я бачу сум; *впевнений, що у житті за все треба платити.* Забезпечивши матеріально свою сім'ю, вони одночасно втратили право дихати повітрям школи, відчувати її енергетику.

"Бути чи не бути" – постає таке вічне питання, і кожен має право вирішувати його на свій розсуд. Ті з нас, хто остаточно втратив точку опори у професії "директор школи", вимушені будуть піти. Назріває зміна поколінь. Прийдуть інші: молодші, енергійніші, які будуть широко вірити, що все попереду і все у них вийде. Бо школи були, є і будуть завжди. А кожній школі потрібен директор...

Юрій ШУКЕВИЧ

Директор Фінансового ліцею м. Києва.

ПРОБЛЕМИ, ВІД ВИРІШЕННЯ ЯКИХ ЗАЛЕЖИТЬ НОРМАЛЬНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Освітня міста Одеси добре розуміють, що проблеми у нашій галузі накопичувались навіть не роками, а десятиріччями і їх вирішення потребує часу. Насамперед є прохання оновити деякі інструктивні документи. Це:

- методичні рекомендації з ведення зошитів з предметів гуманітарного циклу;
- методичні рекомендації з ведення класних журналів, тому що кожний рік

видавництво на свій розсуд вносить зміни.

В Інструкції з ведення шкільної документації визначено, що нумерація всієї документації ведеться з січня, а в надрукованих книгах педради, обліку наказів вказано на необхідність їх початку нумерації з вересня по серпень.

✓ Ми просимо розмістити на

Алла ІЛЬКО

Директор НВК № 84 м. Одеси

Текст виступу
передано особисто
Міністру освіти і
науки Станіславу
Николаєнку
(подається зі
скороченнями)

сайті Міністерства освіти і науки України всі нормативні документи, які на даний час регламентують діяльність навчальних закладів. Багато з них відсутні. Наприклад: наказ МОН України та Державного комітету України з питань фізичної культури від 30.05.2003 р. № 340 „Про нормативи забезпеченості навчальних закладів необхідним переліком фізкультурно-спортивного інвентарю та обладнання” і т. ін.

✓ Результативність вивчення мов у навчальних закладах буде іншою, якщо Міністерство освіти і науки України вирішить питання поділу класів на групи при кількості 25 і більше учнів (у 2005-2006 н.р. ми маємо право на поділ класу при наявності 28 і більше учнів). Це стосується і таких предметів, як фізична культура, праця, інформатика.

✓ Згідно з Законом України „Про охорону праці” за № 229-ІУ від 21.11.2002 р., ст. 15 визначено, що на підприємстві з кількістю працюючих 50 і більше осіб, роботодавець створює службу охорони праці відповідно до типового положення. Це повинна бути окрема відповідальна штатна одиниця. ... Потрібен

спеціаліст. А на сьогоднішній день цю роботу виконує один з 3-х заступників як громадське доручення, хоча функції заступників директора зовсім інші. ... Ця робота ведеться, але при наявності окремої людини, результативність була би зовсім іншою.

✓ Згідно штатного розкладу „Посада заступника директора призначається за наявності 38 і більше класів – 2 одиниці”. При цьому, „З урахуванням 10-11-х класів кількістю 5 і більше, вводиться ще одна посада”. Всього 3 посади заступників, якщо навчальний заклад не ліцей або гімназія. ... При кількості класів 40-50, заступники директора повинні працювати не менше 12-14 годин в день. Таке положення створює неможливі умови праці при тих вимогах, які ставляться при проведенні науково-дослідницької, методичної, організаційної, позакласної роботи в закладах.

✓ Дуже серйозна **проблема** виникає у навчально-виховних закладах з **господарчих питань**.

Рекомендації МОН України з питань формування штатів ЗНЗ за № 1/9-234 від 16.06.2001 р. застаріли.

ГАРЯЧІ ТОЧКИ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

● Ідея дитиноцентризму сьогодні приводить до втрати в школах **дисципліни і принципу ієрархичності** у відношеннях між дитиною і дорослим, без яких неможливе жодне виховання. Повага до дитини підміняється абсолютизацією її прав, а це все частіше перетворюється у відкрите хамство по відношенню до дорослих.

● Щодо духовно-орієнтованих курсів, впровадження яких заплановано з 1 вересня 2006 року. По-перше, **виникає небезпека саме тоді, коли створюють й впроваджують у школи начебто позаконфесійну, а іншими словами “позавіроповчальну” програму.** Наші застереження стосуються намагань створити моральну систему, яка була б дієвою, але при цьому не базувалася на жодній з існуючих релі-

**Ірина
БАРМАТОВА**

Директор-засновник школи
“Співтворчість” м. Києва,
член редакційної ради
журналу

гій. Фактично це призведе до створення ще однієї, нової релігії, або до повної безпорадності перед окультизмом і сектантством, які вже сьогодні приходять до дітей без нашого дозволу і калічать не тільки психіку, але й життя. Глибокий аналіз цьому явищу дав видатний український педагог Г.І.Ващенко на прикладі

морально-виховної системи колишнього СРСР, фашистської Німеччини. По-друге, говорячи про духовне відродження нашої країни треба зауважити, що *саме поняття духовність, не є однозначно позитивним*. Комунізм, нацизм, фанатичний релігійний фундаменталізм вищою мірою духовні, але ця духовність руйнівна.

ЗМІ ОБ'ЄДНУЮТЬСЯ...

Сьогодні всі ми, напевно, вперше побували на заході, який свідчить про те, що ми переступили ту ланку, коли в нашому співтоваристві панувало змагання і недовіра один до одного. Сьогодні засоби масової інформації і педагогічні ЗМІ об'єднуються для того, щоб учитель мав отримувати інформацію всебічну, широку, осяжну. Найголовніше те, що ми повинні в наших засобах масової інформації зберегти можливість висловити протилежну думку. На цьому стоїть наша газета „Освіта”, якій уже 65 років. А журнал „Директор школи, ліцею, гімназії” пішов навіть далі. Я га-

даю, що чим більше буде ЗМІ, які подаватимуть інформацію в найінтелектуальнішій сфері діяльності людини — у педагогіці, тим буде краще. Інформація мусить бути нова, цікава, неупереджена. Ми будемо об'єднуватись і виходити до вчительської громади разом — спільними заходами, випусками, спецвипусками. Передплачуйте нас — і ми будемо робити наші газети і журнали цікавими!

**Ольга
КОНОВАЛЕНКО**

Головний редактор газети „Освіта”

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДРУЖАТЬ...

Питання, які порушуються під час проведення круглого столу, можуть бути реалізовані через журнал „Директор школи, ліцею, гімназії”, через газету „Директор школи”, через Громадську раду з питань середньої та дошкільної освіти при Міністерстві освіти і науки України, головою якої я є. Ольга Іванівна Виговська — моя улюблена викладачка з курсів

резерву директорів шкіл, які дали мені дорогу в життя як директору, є також членом цієї Громадської ради.

МОН України надіслало мені як голові Громадської ради проект наказу про шкільну документацію. Намагаємось поліпшити його форму з урахуванням побажань освітян і зміцнюємо його реалістичність шляхом усунення суперечливих моментів. Наприклад, чи

треба зберігати як документ суворої звітності багато років звичайнісінький учнівський щоденник? Потребує уточнення та доопрацювання також положення про інноваційну діяльність і ряд інших. Але є багато матеріалів такі цікавих, які можемо зреалізувати. Учительська громада має активно впливати на

Олена ОНАЦЬ

Директор СШ №41 м. Києва, шеф-редактор газети „Директор школи”

процеси розбудови освіти, на вирішення важливих питань освітянської дійсності. Скажімо, нещодавно міністр освіти оголосив, що в нього з'явився новий заступник з фінансових питань, який займеться переглядом штатного розпису, вра-

ховуючи побажання освітян. Ми вже домоглися відновлення практики, яка дозволяла в межах школи переставляти посади, ставки технічного персоналу, а також відстояли посаду психолога для кожної школи й не віддали це питання на відкуп місцевій владі.

Я думаю, ми будемо робити багато цікавих речей разом. Головне, як ви бачите, що педагогічні засоби масової інформації дружать. А основою нашої дружби та співпраці є велика увага з боку вчителів до нас. Любі колеги, ви дуже талановиті, у вас стільки досвіду й напрацьовань, що їх вистачить на всі видання, які функціонують у національному освітньому просторі України, аби ми могли оприлюднювати всі ваші надбання.

“СОБОРИ ДУШ ДИТЯЧИХ БЕРЕЖІМО!”

Раїса КАЛАШНІКОВА

Завідувач методичного кабінету Управління освіти м. Новомосковська Дніпропетровської області

Освітянська преса — це, можна сказати, повітря, яким живиться педагогічний прогрес, це сила, яка по суті впливає на піднесення якості освіти, допомагає освітянам підтримувати професіоналізм на належно високому рівні. На знак великої вдячності та щирої прихильності дарую представникам фахової преси наш буклет, у якому найціннішим вважаю висловлене педагогічне кредо освітян-новомосковців: “Собори душ дитячих бережимо, творімо і примножуймо красу!” ці слова є особливо важливими для нас також і тому, що саме в нашому місті розташовано дерев'яний собор, зведений без єдиного цвяха, що його

оспівав Олесь Гончар у своєму відомому творі. Так, услід за класиком нашого письменства нехай кожен освітянин повторить: “Собори душ дитячих бережимо!”

Учасники круглого столу

ШЛЯХ СВІДОМОГО ДИРЕКТОРА-ПРОФЕСІОНАЛА

Шановні колеги! Рада, що у нас сьогодні така представницька аудиторія: спеціально, аби взяти участь у роботі нашого круглого столу, приїхали 100 директорів кращих шкіл міста Одеси, директори Хмельницька. Сьогодні серед нас відомі, шановані всіма освітянами науковці – вчені АПН України, а також члени редакційної ради журналу “Директор школи, ліцею, гімназії”.

На цьому круглому столі ми разом напродукували стільки думок, що вистачить на те, щоб реформувати і нашу освіту, і всю нашу державу. У цій залі зібралися, мабуть, найвідповідальніші громадяни, тому у своїх виступах більшість з нас і ставили

Уперше за рішенням редакційного колективу площі виставкового стенду нашого журналу було подаровано київським й одеським школам, ліцеям і гімназіям. Вони змогли представити інновації, які викликали неабиякий інтерес як освітян, так і організаторів виставки.

Директорів цих закладів нагороджено дипломами Виставки „Сучасна освіта в Україні – 2006”. Дипломантами стали одеські директори – А.В. Ілько, С.В. Мельник, А.В. Переступняк і В.І. Шелакін та група київських директорів, членів редакційної Ради журналу: І.В. Барматова, О.Г. Белкіна, М.І. Босенко, Л.Б. Донська, Л.І. Парашенко, В.М. Хайруліна, І.М. Чернуха, О.І. Чинок.

Їх виступи на круглому столі – у цьому числі журналу, в якому представлений і досвід одеської освіти – див. рубрику „Інноваційна школа”.

у центр такої проблеми: чи все може зробити директор з того, що на нього покладеться, і чого від нього чекає суспільство, держава? Залишається лише сподіватися, що ми з нашими освітянськими й державними керівниками станемо не лише односторонніми, а й соратниками. Лише за таких умов і можна досягти бажаних і таких необхідних позитивних змін у нашому суспільстві! Запорукою наших сподівань можна вважати невідомий інтерес до думок керівників середньої освіти з боку АПН, МОНУ і Верховної Ради – на круглий стіл завітали Міністр освіти і науки Станіслав Ніколаєнко разом з Олександром Морозом.

Кожен з Вас сьогодні міг на собі переконатися, що, беручи участь у круглих столах з гострих проблем освіти, які постійно проводяться нашим журналом, Ви:

- *додувається до творення української школи у складі потужної команди освітянських лідерів;*
- *реально сприяє утворенню єдиного освітньо-управлінського інформаційного простору України – джерела прискореного розвитку національної школи.*

Це й є шлях свідомого директора-професіонала. Саме таким освітянським лідером і стоятиме українська школа, а нею – держава!

Ольга ВИГОВСЬКА

Головний редактор Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, завідувач Відділом науково-аналітичної обробки і поширення інформації в сфері освіти ДНПБ АПН України, доцент, кандидат педагогічних наук

НАШІ ЮВІЛЯРИ

Нікуліна Алла Степанівна,
ректор Донецького інституту післядипломної освіти ІПП, професор;

Даниленко Лідія Іванівна,
проректор Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України, доктор педагогічних наук, член редакційної ради нашого журналу;

Лопушанська Галіна Василівна,
директор Львівської української гуманітарної гімназії з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови, відмінник освіти України, нагороджена орденом Святого Архистратига Михаїла;

Вашуленко Микола Самійлович,
академік АПН України, заслужений діяч науки і техніки України;

Матвієнко Павло Іванович,
ректор Полтавського інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського, доцент, колишній директор авторської школи;

Прокопенко Іван Федорович,
ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, заслужений працівник народної освіти України.

*Щирі сердні наші вітання ювілярам!
Зичимо щиро Вам многая літа!
Наснаги, мудрості й краси!
Здоров'я Вам!*